Муқәддәс Китап

Тәврат 11-қисим

«Падишалар «1»»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Тәврат 11- вә 12-қисим

«Падишалар «1» вә «2»»

Кириш сөз

(«1- вә 2-қисим»ға)
китапниң мәхсити — Худаниң әһдисидә мутләқ туридиғанлиғини аян қилиш

Ушбу китапниң бәтлиридә Худаниң Өз хәлқигә болған садиқлиғи, әһдидики барлиқ вәдилиридә мутләқ туридиғанлиғи рошән аян қилиниду. Бу садиқлиғи төвәндики җәһәтләрдә көрүниду: —

(а) Униң улар Өзигә итаәт қилғанда, уларни мол бәрикәтлиши билән;

(ә) Өзидин йүз өригәндә, уларниң бешиға қәдәммуқәдәм тәрбийә җазалирини чүшириши билән;

(б) Улар товва қилғанда, рәһим-шәпқәтни көрситиши вә гуналирини кәчүрүм қилиши билән.

«Падишалар»ни пүтүн Муқәддәс Китап (Тәврат-Инҗил)ниң башқа қисимлири билән бирләштүрүп оқуғинимизда жуқурики бу үч җәһәттин йәнә бир җәһәт көрүниду: —

(в) Худаниң толуқ ниҗати болмиса, инсанниң түп тарихи әхлақ вә роһий җәһәттики мәғлубийәткә (гәрчә улар һәтта Худаниң Өз қануни вә пәйғәмбәрләрниң йол-йоруқлириға муйәссәр болсиму), әхлақ вә роһий җәһәттики гуналарға пайдинпай чөкүп кетидиған йөнилишкә маңиду. Бундақ тарихлар, шундақла пүткүл инсанийәтниң Ниҗаткарға болған мутләқ муһтаҗлиғиму «Падишалар» дегән қисимда рошән көрүниду.

«Падишалар» дегән китап «Самуил»ниң давамидур. Жуқирида дегинимиздәк, «Падишалар» дегән китап «Самуил» дегән тарихқа охшаш, Худаниң пүткүл инсанийәткә қаратқан ниҗатлиқ планини илгири сүрүш җәриянининиң қисмән хатирисидин ибарәттур. Бу җәриян Қутқазғучи Мәсиһниң дунияға келишини мәнзил қилған.

Бу тарихлар хатирилигән мәзгил тәхминән миладийәдин илгәрки 975-660-жиллардин ибарәт. Муһим вақиәләр Давут падишаниң аләмдин өтүши, Сулайман падишаниң сәлтәнитиниң улуқ башлиниши вә кейинки чүшкүнлишиши, Исраилниң икки падишалиққа, йәни «Йәһуда» (җәнубий падишалиқ, икки қәбилә) вә «Исраил» (шималий падишалиқ, он қәбилә)гә бөлүнүши, андин икки падишалиқларниң айрим тарихлири хатирилиниду; тарих ахир берип Исраилниң Асурийә империйәсигә сүргүн болуши вә Йәһуданиң Бабил империйәсигә сүргүн болуши билән түгәйду. Бу вақиәләр йүз бәргән мәзгил 400 жил болғачқа, уларни хатирилигән катиплар бир нәччә болған болса керәк (тарихий җәдвәлниму көрүң).

«Падишалар «1»»

Бу тарихларни язған намсиз җүръәтлик катиплар немишкә уларни пүткән? Худа Исраил арқилиқ Өзиниң чәксиз бәхит-бәрикити, болупму Давут пәйғәмбәрниң әвлади болған Мәсиһ арқилиқ ниҗатниң шапаити пүткүл дунияға келиду, дегән вәдиләрни қилған еди. Биздә һеч қандақ гуман йоқки, бу катиплар Худаниң бу вәдилирини чиң тутқан кишиләр еди. Шуңа улар Исраилда йүз бәргән вақиәләрниң һәммисини, һәтта сәлбий җәһәттики вақиәләргиму вәзийәтни аләмшумул ниҗатқа қарап илгирилитиватиду дәп ишинип, уларға дайим зор қизиқиш билән нәзәр салатти. Улар бу вақиәләрни шу ишәштә хатириләйду; гәрчә улар өзлири ушбу вақиәләрдә Худаниң ниҗат муддиа-мәхсәтлириниң қандақ йол билән алға бастурулғанлиғини көрәлмигән болсиму, кейинки дәвирләр буни көрәләйду, дегән ишәш билән тарихларни топлиған («Мат.» 13:17ни көрүң). Шуниңдәк улар Худаниң Муса пәйғәмбәр арқилиқ Исраил билән түзгән әһдисиниң толиму садиқлиқ билән әмәлгә ашурулғинини еник көргүчиләр еди. Әһдә бойичә Исраил көргән ғәлибиләр, мәғлубийәтләр, дуч кәлгән синақлар вә қийинчилиқлар дәл уларниң Худаға болған вапалиғи яки вапасизлиғини әкс әттүргән. Бу катиплар бу ишларни убдан чүшәнди вә Худаниң Роһиниң вәһийи вә көрсәтмиси билән бизгә мәдәт-илһам болсун дәп, ушбу тарихларни язған. «Қошумчә сөз»имиздә биз бу «Худаниң әһдиси вә Исраилниң тарихи» дегән тема үстидә йәнә азрақ тохтилимиз.

Немишкә жуқурида бу адәмләрни «җүръәтлик» дедуқ? Оқурмәнләр өзи оқуған башқа «дөләт тарихлири» тоғрилиқ ойлисила, андин бу нуқтини чүшиниду. Биз сораймизки, бундақ хатириләр мәзкур дөләттики «сәлбий тарих» (һөкүмдарларниң әхлақсизлиғи, җәңдә болған мәғлубийәтләр, чириклишиш мәсилилири, әл-жутниң өз гуналири)ни өз ичигә аламду? Улар дәрвәқә бир хил — «Хәлқимизниң шан-шәрәплик тарихнамилири» дегәндәк ғәлибиләр, мувәппәқийәт вә пәзиләтлик батурлуқ билән толдурулған әмәсму? Уларниң язғини һәқиқәтму? Барлиқ әқил егиси бу һәқиқәт әмәс, дәп билиду. Инсанниң тәбиити биринчидин, өз әл-жутидики мувәппәқийәтсизликләрни вә гуналарни йепиш, иккинчидин, һәр бир дәвирдики һәр бир түркүм һөкүмдарлар өзиниң «ордисидики тарихчилар»дин пәқәт хушамәт-ялақчилиқни тәләп қилиду; көп вақитларда азғинә тәнқит сөзиниң көрүлүши билән тарихни язғучиларниң каллиси кетиду. Лекин Муқәддәс Китаптики тарихчилар пүтүнләй буниң әксидур. Дәрвәқә уларниң өз әл-жути вә әл-жутниң падишаси һөкүмранлири тоғрилиқ хатирилигәнлириниң көп қисмини «сәлбий тарих» дегили болиду. Бу пакит Муқәддәс Китапниң Худаниң илһами вә вәһийи билән йезилған дунияда бирдин-бир китап екәнлигигә аддий амма күчлүк испаттур.

Әнди бу катиплар кимләр? Улар намсиз тарихчилардур. Һалбуки, уларниң бизгә өзимизниңки болған «ниҗат тарихи»ниң мошу хатирисини садиқлиқ билән һәқиқий хатириләп тәминлигини үчүн уларға мәңгүлүк қәриздармиз. Худаға миң тәшәккүр!

Гәрчә көп «Муқәддәс китап» нусхилирида «Падишалар» дайим икки китап қилип («Падишалар (1)» вә «Падишалар (2)») нәшир қилинсиму, әмәлийәттә «Падишалар» әслидә ибраний тилида бирла китап еди. Лекин биз уларни йәнила «Падишалар (биринчи қисим)» вә «Падишалар (иккинчи қисим)» дәп атидуқ. Ихчам болсун үчүн «Падишалар(1)» вә «падишалар(2)» дәп атаймиз. Бу кириш сөз «Падишалар(1)» вә «Падишалар(2)»гә ортақтур.

Мәзмун: —

«Падишалар — биринчи қисми»

1-2 бап:	Давутниң өлүми
3-10 бап:	Сулайманниң улуқ сәлтәнити
11-бап:	Сулайманниң чүшкүнлишиши
12-14 бап:	Рәһобоам вә Йәробоам — Исраил икки падишалиққа бөлүниду
15-16 бап:	Йәһудада Абия вә Сса, Исраилда Бааша вә Омри падиша болиду
17-19 бап:	Илияс пәйғәмбәрниң тарихи — униң асмандин от чүшириши
20-22 бап:	Аһабниң мувәппәқийити, рәзиллиги, өлүми

«Падишалар — Иккинчи қисми»

1-2 бап:	Илияс пәйғәмбәрниң асманға көтирилиши
3-7 бап:	Елиша пәйғәмбәр ятқан нурғун мөҗизиләр
8-10 бап:	Һазаәл вә Йәһуниң Исраилни җазалаш үчүн мәсиһ қилиниши
11-16 бап:	Исраил вә Йәһуданиң бир нәччә падишалири
17-бап:	Исраилдики он қәбилә сүргүн болуши
18-20 бап:	Һәзәкияниң улуқ сәлтәнити
21-23 бап:	Манассәһниң рәзил сәлтәнити, Йосияниң адил сәлтәнити
24-25 бап:	Йерусалимниң вәйран қилиниши, Йәһуданиң Бабилонға сүргүн болуши

Падишалар «1»

Давут падиша оғли Сулайманни өз орниға тәхткә олтарғузиду

1 [1] Давут падиша хелә яшинип қалған еди; уни йотқан-әдиял билән япсиму, у
иссимайтти.
[2] Хизмәткарлири униңға: — Ғоҗам падиша өзлири үчүн, алдилирида туридиған бир пак
қиз тапқузайли; у падишадин хәвәр елип, силиниң қучағлирида ятсун; шуниң билән
ғоҗам падиша иссийла — деди.
[3] Улар пүткүл Исраил зиминини кезип гөзәл бир қизни издәп жүрүп, ахири Шунамлиқ
Абишагни тепип падишаниң алдиға елип кәлди. [4] Қиз интайин гөзәл еди; у падишадин
хәвәр елип униң хизмитидә болатти, амма падиша униңға йеқинчилиқ қилмайтти.
[5] Амма Һаггитниң оғли Адония мәртивисини көтәрмәкчи болуп: «Мән падиша бо-
лимән» деди. У өзигә җәң һарвулири билән атлиқларни вә алдида жүридиған әллик
әскәрни тәйяр қилди. [6] (униң атиси һеч қачан: «Немишкә бундақ қилисән?» дәп, униңға
тәнбиһ-тәрбийә берипму бақмиған еди һәм у наһайити келишкән жигит болуп, аниси
уни Абшаломдин кейин туққан еди). [7] У Зәруияниң оғли Йоаб вә каһин Абиатар билән
мәслиһәт қилишип турди. Улар болса Адонияға әгишип униңға ярдәм берәтти. [8] Лекин
каһин Задок вә Йәһояданиң оғли Беная, Натан пәйғәмбәр, Шимәй, Рәй вә Давутниң өз
палванлири Адонияға әгәшмиди.
[9] Адония қой, кала вә бордиған топақларни Ән-Рогәлниң йенидики Зоһәләт дегән ташта
сойдуруп, һәммә ака-укилирини, йәни падишаниң оғуллири билән падишаниң хизми-
тидә болған һәммә Йәһудаларни чақирди. [10] Лекин Натан пәйғәмбәр, Беная, палванлар
вә өз иниси Сулайманни у чақирмиди.
[11] Натан болса Сулайманниң аниси Бат-Шебаға: — «Аңлимидиңму? Һаггитниң оғли Адо-
ния падиша болди, лекин ғоҗимиз Давут униңдин хәвәрсиз. [12] Әнди мана, өз җениң вә
оғлуң Сулайманниң җенини қутқузушқа мениң саңа бир мәслиһәт беришимкә иҗазәт
бәргәйсән. [13] Давут падишаниң алдиға берип униңға: — Ғоҗам падиша өзлири қәсәм қи-
лип өз кәминилиригә вәдә қилип: «Сениң оғлуң Сулайман мәндин кейин падиша болуп
тәхтимдә олтириду» дегән әмәсмидилә? Шундақ туруқлуқ немишкә Адония падиша бо-
лиду? — дегин. [14] Мана, падиша билән сөзлишип турғиниңда, мәнму сениң кәйниңдин
кирип сөзүңни испатлаймән, — деди.

1:3 **«Шунамлиқ Абишаг»** — яки «Шунәмлик Абишаг».
1:4 **«падиша униңға йеқинчилиқ қилмайтти»** — ибраний тилида «падиша уни тонумайтти» дегән ибарә билән ипадилиниду.
1:5 **«Һаггитниң оғли Адония»** — Адония Давутниң оғуллиридин бири. Һаггит Давутниң аяллиридин бири еди *(«2Сам.» 3:4)* **«өз алдида жүридиған... әскәрләр»** — демәк, улар өзлириниң хусусий муһапизәтчилири еди.
1:5 2Сам. 15:1
1:6 **«униң атиси ... униңға *йәни Адонияға* тәнбиһ-тәрбийә берипму бақмиған еди һәм у ... келишкән жигит болуп, аниси уни Абшаломдин кейин туққан еди»** — Абшалом Давутниң йәнә бир аяли Маакаһдин туғулған оғли еди. Адония Давутниң төртинчи оғли болуп, шу чағда бәлким Давутниң оғуллири арисида «чоңи» һесаплинатти. *(2:15ни көрүң)*. Адония бәлким атиси тәрипидин әркә чоң қилинғанлиғи һәм өзиниң келишкәнлигидин шундақ мәғрурлинип кәткән охшайду.
1:6 1Тар. 3:2
1:7 1Пад. 2:22, 28
1:9 **«Ән-Рогәл»** — буниң мәнаси бәлким «Рогәлниң булиқи» яки «Пак қизниң булиқи».
1:9 Йә. 15:7; 18:16

[15] Бат-Шеба ичкири өйгә падишаниң қешиға кирди (падиша толиму қерип кәткән еди,
Шунамлиқ Абишаг падишаниң хизмитидә болувататти). [16] Бат-Шеба падишаға еңишип
тазим қилди. Падиша: — Немә тәливиң бар? — дәп сориди.
[17] У униңға: — И ғоҗам, сили Пәрвәрдигар Худалири билән өз дедәклиригә: «Сениң
оғлуң Сулайман мәндин кейин падиша болуп тәхтимдә олтириду» дәп қәсәм қилған
едила. [18] Әнди мана, Адония падиша болди! Лекин и ғоҗам падиша, силиниң униңдин
хәвәрлири йоқ. [19] У көп калиларни, бордақ топақлар билән қойларни сойдуруп, падиша-
ниң һәммә оғуллирини, Абиатар каһинни вә қошунниң сәрдари Йоабни чақирди. Лекин
қуллири Сулайманни у чақирмиди. [20] Әнди, и ғоҗам падиша, пүткүл Исраилниң көзли-
ри силигә тикилмәктә, улар ғоҗам падишаниң өзлиридин кейин тәхтлиридә кимниң
олтиридиғанлиғи тоғрисида уларға хәвәр беришлирини күтишиватиду; [21] бир қарарға
кәлмисилә, ғоҗам падиша өз ата-бовилири билән биллә ухлашқа кәткәндин кейин, мән
билән оғлум Сулайман гунакар санилип қалармизмекин, — деди.
[22] Мана, у техи падиша билән сөзлишип турғинида Натан пәйғәмбәрму кирип кәлди. [23]
Улар падишаға: — Натан пәйғәмбәр кәлди, дәп хәвәр бәрди. У падишаниң алдиға кирип-
ла, йүзини йәргә йеқип туруп падишаға тазим қилди.
[24] Натан: — И ғоҗам падиша, сили Адония мәндин кейин падиша болуп мениң тәхтимдә
олтириду, дәп ейтқан едилиму? [25] Чүнки у бүгүн чүшүп, көп буқа, бордиған топақлар
билән қойларни сойдуруп, падишаниң һәммә оғуллирини, қошунниң сәрдарлирини,
Абиатар каһинни чақирди; вә мана, улар униң алдида йәп-ичип: «Яшисун падиша Адо-
ния!» — дәп товлашмақта. [26] Лекин қуллири болған мени, Задок каһинни, Йәһояданиң
оғли Бенаяни вә қуллири болған Сулайманни у чақирмиди. [27] Ғоҗам падиша кимниң
өзлиридин кейин ғоҗам падишаниң тәхтидә олтиридиғанлиғини өз қуллириға уқтур-
май у ишни буйрудилиму? — деди.
[28] Давут падиша: — Бат-Шебани алдимға қичқириңлар, деди. У падишаниң алдиға ки-
рип, униң алдида турди. [29] Падиша болса: — Җенимни һәммә қийинчилиқтин қутқузған
Пәрвәрдигарниң һаяти билән қәсәм қилимәнки, [30] мән әслидә Исраилниң Худаси
Пәрвәрдигар билән саңа қәсәм қилип: «Сениң оғлуң Сулайман мәндин кейин падиша
болуп орнумда мениң тәхтимдә олтириду» дәп ейтқинимдәк, бүгүнки күндә мән бу
ишни чоқум вуҗудқа чиқиримән, — деди.
[31] Вә Бат-Шеба йүзини йәргә йеқип туруп падишаға тазим қилип: — Ғоҗам Давут падиша
әбәдий яшисун! — деди.
[32] Давут падиша: — Задок каһинни, Натан пәйғәмбәрни, Йәһояданиң оғли Бенаяни ал-
димға чақириңлар, деди. Улар падишаниң алдиға кәлди.
[33] Падиша уларға: — Ғоҗаңларниң хизмәткарлирини өзәңларға қошуп, Сулайманни өз
қечиримгә миндүрүп, Гиһонға елип бериңлар; [34] у йәрдә Задок каһин билән Натан пәй-
ғәмбәр уни Исраилниң үстигә падиша болушқа мәсиһ қилсун. Андин канай челип: — Су-
лайман падиша яшисун! дәп товлаңлар.
[35] Андин у тәхтимдә олтиришқа бу йәргә кәлгәндә, униңға әгишип меңиңлар; у ме-
ниң орнумда падиша болиду; чүнки мән уни Исраил билән Йәһуданиң үстигә падиша
болушқа тайинлидим, — деди.

1:34 **«Задок каһин билән Натан пәйғәмбәр уни Исраилниң үстигә падиша болушқа мәсиһ қилсун»** — «мәсиһ қилиш»: — Худаниң йолйоруғи билән Исраилға йеңи бир падиша бекитиш үчүн униң бешиға каһин яки пәйғәмбәр тәрипидин зәйтун мейи сүргүлүши керәк еди. Мошу мурасим «мәсиһ қилиш» яки «мәсиһләш» дейилгән. Шу мурасимдин кейин мошу падиша «Худаниң мәсиһ қилғини» дәп атилип, һөкүм сүрүшкә Худаниң һоқуқиға егә, дәп қарилатти. Каһинлар вә бәзи вақитларда пәйғәмбәрниму өз вәзиписигә бекитиш үчүн «мәсиһ қилиниш» мурасими өткүзүләтти.

36 Йәһояданиң оғли Беная падишаға жавап берип: — Амин! Ғожам падишаниң Худаси
Пәрвәрдигарму шундақ буйрусун! 37 Пәрвәрдигар ғожам падиша билән биллә болған-
дәк, Сулайман билән биллә болуп, униң тәхтини ғожам Давут падишаниңкидин техиму
улуқ қилғай! — деди.
38 Задок каһин, Натан пәйғәмбәр, Йәһояданиң оғли Беная вә Кәрәтийләр билән Пәләтий-
ләр чүшүп, Сулайманни Давут падишаниң қечириға миндүрүп, Гиһонға елип барди. 39
Задок каһин ибадәт чедиридин май билән толған бир мүңгүзни елип, Сулайманни мә-
сиһ қилди. Андин улар канай чалди. Хәлиқниң һәммиси: — Сулайман падиша яшисун!
— дәп товлашти.
40 Хәлиқниң һәммиси униң кәйнидин әгишип, сүнай челип зор шатлиқ билән йәр йе-
рилғидәк тәнтәнә қилишти. 41 Әнди Адония вә униң билән жәм болған меһманлар ғи-
залинип чиққанда, шуни аңлиди. Йоаб канай авазини аңлиғанда: — Немишкә шәһәрдә
шунчә қийқас-сүрән селиниду? — дәп сориди. 42 У техи сөзини түгәтмәйла, мана Абиа-
тар каһинниң оғли Йонатан кәлди. Адония униңға: — Киргин, қәйсәр адәмсән, чоқум
бизгә хуш хәвәр елип кәлдиң, — деди.
43 Йонатан Адонияға жавап берип: — Ундақ әмәс! Ғожимиз Давут падиша Сулайманни
падиша қилди! 44 Вә падиша өзи униңға Задок каһинни, Натан пәйғәмбәрни, Йәһояда-
ниң оғли Бенаяни вә Кәрәтийләр билән Пәләтийләрни һәмраһ қилип әвитип, уни пади-
шаниң қечириға миндүрди; 45 андин Задок каһин билән Натан пәйғәмбәр уни падиша
болушқа Гиһонда мәсиһ қилди. Улар у йәрдин чиқип шатлиқ қилип, пүткүл шәһәрни
қийқас-сүрән билән ләрзигә салди. Сиз аңлаватқан сада дәл шудур. 46 Униң үстигә Су-
лайман һазир падишалиқ тәхтидә олтириватиду. 47 Йәнә келип падишаниң хизмәткар-
лири келип ғожимиз Давут падишаға: «Худалири Сулайманниң намини силиниңкидин
әвзәл қилип, тәхтини силиниңкидин улуқ қилғай!» дәп бәхит тиләп мубарәкләшкә ке-
лишти. Падиша өзи ятқан орунда сәждә қилди 48 вә падиша: — «Бүгүн мениң тәхтимгә
олтарғучи бирисини тайинлиған, өз көзлиримгә шуни көргүзгән Исраилниң Худаси
Пәрвәрдигар мубарәкләнсун!» — деди — деди.
49 Шуни аңлап Адонияниң барлиқ меһманлири һодуқуп, орнидин қопуп һәр бири өз
йолиға кәтти. 50 Адония болса Сулаймандин қорқуп, орнидин қопуп, ибадәт чедириға
берип қурбангаһниң мүңгүзлирини тутти.
51 Сулайманға шундақ хәвәр берилип: — «Адония Сулайман падишадин қорқиду; чүн-
ки мана, у қурбангаһниң мүңгүзлирини тутуп туруп: — «Сулайман падиша бүгүн маңа
шуни қәсәм қилсунки, у өз қулини қилич билән өлтүрмәсликкә вәдә қилғай» деди», —
дейилди.
52 Сулайман: — У дурус адәм болса бешидин бир тал чач йәргә чүшмәйду. Лекин униңда
рәзиллик тепилса, өлиду, деди.
53 Сулайман падиша адәм әвитип уни қурбангаһдин елип кәлди. У келип Сулайман па-
дишаниң алдида еңишип тазим қилди. Сулайман униңға: — Өз өйүңгә кәткин, — деди.

1:38 **«Кәрәтийләр билән Пәләтийләр»** — булар болса Давутниң хусусий муһапизәтчилиридин еди (*«2Сам.» 8:18ни көрүң*). Кәрәтийләр әслидә Крет арилидин кәлгән болуши мүмкин еди.
1:39 1Сам. 20:24
1:40 **«Хәлиқниң һәммиси ... сүнай челип зор шатлиқ билән йәр йерилғидәк тәнтәнә қилишти»** — ибраний тилида: «Хәлиқниң һәммиси ... сүнай челип зор шатлиқ билән тәнтәнә қилишип йәрни йериветти». Мүмкинчилиги барки, йәр дәрвәқә авазлар билән йерилип кәткән еди. Мәсиһниң келишидиму чоң йәр тәврәш болиду (*«Зәк.» 14:5, «Вәһ.» 6:12, 16:18*).
1:50 **«Адония ... Сулаймандин қорқуп, ... ибадәт чедириға берип қурбангаһниң мүңгүзлирини тутти»** — шу чағларда «қурбангаһниң мүңгүзлирини тутуш» падишадин һимайә тиләшни билдүрүшниң ипадиси еди.

Давут Сулайманға ахирқи несиһәтни қилиду

2 [1] Давутниң өлидиған вақти йеқинлашқанда, оғли Сулайманға тапилап мундақ деди:
—
[2] «Әнди йәр йүзидикиләрниң һәммиси баридиған йол билән кетимән. Жүрәклик бо-
луп, әркәктәк болғин! [3] Сән барлиқ қиливатқан ишлириңда һәмдә барлиқ нийәт қилған
ишлириңда раваж тепишиң үчүн Мусаға чүширилгән қанунда пүтүлгәндәк, Пәрвәр-
дигар Худайиңниң йоллирида меңип, Униң бәлгүлимилири, Униң әмирлири, Униң
һөкүмлири вә агаһ-гуваліқлирида чиң туруп, Униң тапшуруғини чиң тутқин. [4] Шундақ
қилғанда Пәрвәрдигар маңа: «Әгәр әвлатлириң өз йолиға көңүл бөлүп, Мениң алдимда
пүтүн қәлби вә пүтүн жени билән һәқиқәттә маңса, саңа әвладиңдин Исраилниң тәхти-
дә олтиришқа бир зат кам болмайду» дәп ейтқан сөзигә әмәл қилиду.
[5] Амма Зәруияниң оғли Йоабниң маңа қилғинини, йәни униң өзи қандақ қилип Исра-
илниң қошунидики икки сәрдарни, йәни Нерияниң оғли Абнәр билән Йәтәрниң оғли
Амасани уруп өлтүрүп, тинич мәзгилдә җәңдә төкүлгәндәк қан төкүп, белигә бағлиған
кәмәргә вә путиға кийгән кәшигә җәңдә төкүлгәндәк қан чечип, дағ қилғанлиғини били
сән. [6] Сән уни даналиғиңға мувапиқ бир тәрәп қилип, униң ақ бешиниң гөргә саламәт
чүшүшигә йол қоймиғайсән.
[7] Лекин Гилеадлиқ Барзиллайниң оғуллириға меһриванлиқ көрситип, дәстихиниңдин
нан йегүзгин; чүнки мән акаң Абшаломдин қачқинимда, улар йенимға келип маңа шун-
дақ қилған.
[8] Вә мана Баһуримдин кәлгән Бинямин қәбилисидин Гераниң оғли Шимәй йениңда
туриду. У мән Маһанаимға баридиғанда, әшәддий ләнәт билән мени қарғиди. Кейин
у Иордан дәриясиға берип мениң алдимға кәлгәндә, мән Пәрвәрдигарниң нами билән
униңға: «Сени қилич билән өлтүрмәймән» дәп қәсәм қилдим. [9] Амма һазир уни гунас-
из дәп санимиғин. Өзәң дана киши болғандин кейин униңға қандақ қилишни билисән;
һәрһалда униң ақ бешини қанитип гөргә чүшәргин».
[10] Давут өз ата-бовлири билән бир йәрдә ухлиди. У «Давутниң шәһири» дегән җайда
дәпнә қилинди. [11] Давутниң Исраилға сәлтәнәт қилған вақти қириқ жил еди; у Һеброн-
да йәттә жил сәлтәнәт қилип, Йерусалимда оттуз үч жил сәлтәнәт қилди.

Сулайманниң орни мустәһкәмлиниду

[12] Сулайман атиси Давутниң тәхтидә олтарди; униң сәлтәнити хелә мустәһкәмләнди. [13]
Амма Һаггитниң оғли Адония Сулайманниң аниси Бат-Шебаниң қешиға барди. У униң-

---

2:3 **«барлиқ нийәт қилған ишлириңда...»** — ибраний тилида: «сән қәйәргә бурулсаң,...» дегән сөзләр билән ипадилиниду.
2:3 Қан. 17:18; 29:9; Йә. 1:7
2:4 2Сам. 7:12; Зәб. 131:12
2:5 2Сам. 3:27; 20:10
2:6 **«униң ақ бешиниң гөргә саламәт чүшүшигә йол қоймиғайсән»** — мошу йәрдә «гөр» «тәһтисара» дегәнни билдүриду.
2:7 2Сам. 17:27; 19:31
2:8 2Сам. 16:5; 19:19
2:9 **«...һәрһалда униң ақ бешини қанитип гөргә чүшәргин»** — мошу йәрдә «гөр» «тәһтисара» дегәнни билдүриду. **«Зәруияниң оғли Йоаб... Бинямин қәбилисидин Гераниң оғли Шимәй»** — бу икки адәмниң Сулайманға дүшмән болидиғанлиғиға Давут падишаниң көзи йәтти. Әслидә у уларни җазалашқа тоғра келәтти; бирақ өзи еғир гуна садир қилғанлиғи түпәйлидин *(«2Сам.» 11-бап)* хиҗаләттә келип, қоли бу ишларға һеч бармайтти.
2:10 **«Давут өз ата-бовлири билән бир йәрдә ухлиди»** — мошундақ ибариләр үстидә «Яритилиш»тики «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. **««Давутниң шәһири» дегән җай»** — «Давутниң шәһири»: — Зионни, йәни Йерусалимдики егиз дөңгә җайлашқан, Давут қурған қәлъәни көрситиду.
2:10 Рос. 2:29; 13:36
2:11 1Тар. 29:27
2:12 1Тар. 29:23; 2Тар. 1:1

дин: — Течлиқ мәхситидә кәлдиңму? — дәп сориди. У: — Шундақ, течлиқ мәхситидә,
деди.
[14] У йәнә: — Саңа бир сөзүм бар еди, деди. У: — Сөзүңни ейтқин, деди.
[15] У: — Билисәнки, падишалиқ әслидә мениңки еди, вә пүтүн Исраил мени падиша боли-
ду дәп, маңа қарайтти. Лекин падишалиқ мәндин кетип, инимниң илкигә өтти; чүнки
Пәрвәрдигарниң ирадиси билән у униңки болди. [16] Әнди саңа бир илтимасим бар. Мени
яндурмиғин, деди. У: — Ейтқин, деди.
[17] У: — Сәндин өтүнимән, Сулайман падишаға мән үчүн ейтқинки — чүнки у саңа яқ
демәйду! — У Шунамлиқ Абишагни маңа хотунлуққа бәрсун, деди.
[18] Бат-Шеба: — Мақул; сән үчүн падишаға сөз қилай, деди.
[19] Бат-Шеба Адония үчүн сөз қилғили Сулайман падишаниң алдиға барди. Падиша қо-
пуп алдиға берип, анисиға тазим қилди. Андин тәхтигә берип олтирип падишаниң ани-
сиға бир тәхтни кәлтүрди. Шуниң билән у униң оң йенида олтирип, униңға: — [20] Саңа
кичиккинә бир илтимасим бар. Мени яндурмиғин, деди. Падиша униңға: — И ана, со-
равәргин, мән сени яндурмаймән, деди.
[21] У: — Акаң Адонияға Шунамлиқ Абишагни хотунлуққа бәргүзгин, деди.
[22] Сулайман падиша җавап берип анисиға: — Немишкә Адония үчүн Шунамлиқ Абишаг-
ни сорайсән? У акам болған екән, униң үчүн, Абиатар каһин үчүн вә Зәруияниң оғли
Йоаб үчүн падишалиқниму сorimamсән! — деди.
[23] Сулайман падиша Пәрвәрдигар билән қәсәм қилип мундақ деди: — Адония шу сөзни
қилғини үчүн өлмисә, Худа мени урсун яки униңдин артуқ җазалисун! [24] Мениң орнум-
ни мустәһкәм қилған, атамниң тәхтидә олтарғузған, Өз вәдиси бойичә маңа бир өйни
қурған Пәрвәрдигарниң һаяти билән қәсәм қилимәнки, Адония бүгүн өлүмгә мәһкүм
қилиниду, деди.
[25] Шуниң билән Сулайман падиша Йәһояданиң оғли Бенаяни бу ишқа әвәтти; у уни че-
пип өлтүрди.
[26] Падиша Абиатар каһинға: — Маң, Анатоттики өз етизлиғиңға барғин. Сән өлүмгә
лайиқсән, лекин сән Рәб Пәрвәрдигарниң әһдә сандуғини атам Давутниң алдида көтәр-
гәнлигиң түпәйлидин, вә атамниң тартқан һәммә азап-оқубәтлиридә униңға һәмдәрд
болғиниң үчүн, мән һазир сени өлүмгә мәһкүм қилмаймән, деди.
[27] Андин Сулайман Абиатарни Пәрвәрдигарға каһин болуштин җуда қилип һайдиди.
Шуниң билән Пәрвәрдигарниң Әлиниң җәмәти тоғрилиқ Шилоһда ейтқан сөзи әмәлгә
ашурулди.
[28] Буниң хәвири Йоабқа йәткәндә (чүнки Йоаб Абшаломға әгәшмигән болсиму, Адони-
яға әгәшкән еди) Йоаб Пәрвәрдигарниң чедириға қечип қурбангаһниң мүңгүзлирини
тутти. [29] Сулайман падишаға: «Мана, Йоаб Пәрвәрдигарниң чедириға қечип берип, қур-
бангаһниң йенида туриду» дегән хәвәр йәткүзүлди. Сулайман Йәһояданиң оғли Беная-
ни шу йәргә әвәтип: — Маң, уни өлтүрүвәткин, деди.

2:15 1Тар. 22:9; 28:5
2:22 **«Немишкә Адония үчүн Шунамлиқ Абишагни сорайсән? У акам болған екән, униң үчүн, ... падишалиқниму соримамсән!»** — мумкинчилиги барки, Адония атисиниң кенизигини әмригә алса, хәлиқ уни атисиға баравәр екән, шуңа падиша болушқа лайиқ дәп қарайтти. Сулайманниң көзлири бу ишқа йәтти.
2:24 **«*Пәрвәрдигар*... Өз вәдиси бойичә маңа бир өйни қурған...»** — «өй» мошу йәрдә Сулаймандин болидиған шаһанә сулалини көрситиду.
2:24 2Сам. 7:12, 13
2:26 1Сам. 22:20-23; 2Сам. 15:24
2:27 **«Пәрвәрдигарниң Әлиниң җәмәти тоғрилиқ Шилоһда ейтқан сөзи әмәлгә ашурулди»** — бу сөз «1Сам.» 2:27-36дә вә 3:11-14дә хатириләнгән.
2:27 1Сам. 2:31-36
2:28 1Пад. 1:50

30 Беная Пәрвәрдигарниң чедириға берип униңға: — «Падиша сени буяққа чиқсун!»
деди, деди. У: — Яқ, мошу йәрдә өлимән, деди. Беная падишаниң йениға қайтип униңға
хәвәр берип: — Йоаб мундақ-мундақ деди, маңа шундақ җавап бәрди, деди.
31 Падиша униңға: — У өзи дегәндәк қилип, уни чепип өлтүргин вә уни дәпнә қилғин.
Шуниң билән Йоаб төккән наһәқ қан мәндин вә атамниң җәмәтидин көтирилип кәт-
кәй. 32 Шундақ қилип атам Давут бехәвәр әһвалда у өзидин адил вә есил икки адәмни,
йәни Исраилниң қошунининң сәрдари нәрниң оғли Абнәр билән Йәһуданиң қошунининң
сәрдари Йәтәрниң оғли Амасани қиличлиғини үчүн, Пәрвәрдигар у төккән қанни өз бе-
шиға яндуриду. 33 Уларниң қени Йоабниң беши вә нәслиниң бешиға мәңгү янғай; ле-
кин Давут, униң нәсли, җәмәти вә тәхтигә әбәдил-әбәткичә Пәрвәрдигардин тинич-ха-
тирҗәмлик болғай, деди.
34 Йәһояданиң оғли Беная чиқип уни чепип, өлүмгә мәһкүм қилди. Андин у чөлдики өз
өйидә дәпнә қилинди.
35 Падиша Йәһояданиң оғли Бенаяни униң орниға қошунниң сәрдари қилди; падиша
Абиатарниң орниға Задокни каһин қилип тайинлиди.
36 Андин кейин падиша Шимәйни чақирип униңға: — Йерусалимда өзәңгә бир өй селип
у йәрдә олтарғин. Башқа һеч йәргә чиқма. 37 Әгәр сән чиқип Кидрон җилғисидин өтсәң,
шуни ениқ билип қойки, шу күндә сән шәксиз өлисән. Сениң қениң өз бешиңға чүшиду,
деди.
38 Шимәй падишаға: — Ғоҗамниң сөзи бәрһәқтур. Ғоҗам падиша ейтқандәк қуллири
шундақ қилиду, деди. Шуниң билән Шимәй узун вақитқичә Йерусалимда турди.
39 Үч жилдин кейин шундақ болдики, Шимәйниң қуллиридин иккиси қечип Маакаһниң
оғли, Гатниң падишаси Ақишниң қешиға барди. Шимәйгә: — Мана қуллириң Гат шәһи-
ридә туриду, дегән хәвәр йәткүзүлди. 40 Шимәй ешигини тоқуп қуллирини издигили
Гатқа, Ақишниң йениға барди. Андин у йенип өз қуллирини Гаттин елип кәлди.
41 Сулайманға: — Шимәй Йерусалимдин Гатқа берип кәлди, дәп хәвәр йәткүзүлди. 42
Падиша Шимәйни чақиртип униңға: — Мән сени Пәрвәрдигар билән қәсәм қилдуруп:
— Шуни ениқ билип қойки, сән қайси күни чиқип бирәр йәргә барған болсаң, сән шу
күнидә шәксиз өлисән, дәп агаһландуруп ейтмиғанмидим? Өзәңму, мән аңлиған сөз
бәрһәқ, дегән едиңғу? 43 Шундақ болған екән, немишкә өзәң Пәрвәрдигар алдида қилған
қәсимиңни бузуп, мән саңа буйруған буйруғумниму тутмидиң? — деди.
44 Падиша Шимәйгә йәнә: Сән атам Давутқа қилған һәммә рәзилликни убдан билисән,
у көңлүңгә аяндур. Мана Пәрвәрдигар рәзиллигиңни өз бешиңға яндуриду. 45 Лекин
Сулайман падиша болса бәрикәтлинип, Давутниң тәхти Пәрвәрдигарниң алдида әбә-
дил-әбәт мустәһкәм қилиниду, деди.
46 Андин падишаниң буйруғи билән Йәһояданиң оғли Беная чиқип уни чепип өлтүрди.
Падишалиқ болса Сулайманниң қолида мустәһкәм қилинди.

2:35 1Сам. 2:35
2:44 2Сам. 16:5, 6, 7
2:46 2Тар. 1:1

Пәрвәрдигар Сулайманға даналиқ бериду

2Тар. 1:1-12

3 [1] Сулайман Мисирниң падишаси Пирәвн билән иттипақ түзүп Пирәвнниң қизини хотунлуққа алди. Өз ордиси, Пәрвәрдигарниң өйи вә Йерусалимниң чөрисидики сепилни ясап пүткүзгичилик у уни «Давутниң шәһири»гә апирип турғузди.
[2] Шу вақитларда Пәрвәрдигарниң нами үчүн бир ибадәтхана ясалмиғини үчүн хәлиқ «жуқури жайлар»да қурбанлиқлирини қилатти.
[3] Сулайман Пәрвәрдигарни сөйүп, атиси Давутниң бәлгүлигәнлиридә маңатти. Пәқәт «жуқури жайлар»да қурбанлиқ қилип хушбуй яқатти.
[4] Падиша қурбанлиқ қилғили Гибеонға барди; чүнки у йәр «улуқ жуқури жай» еди. Сулайман у йәрдики қурбангаһда бир миң көйдүрмә қурбанлиқ сунди. [5] Пәрвәрдигар Гибеонда Сулайманға кечиси чүшидә көрүнди. Худа униңға: — Мениң саңа немә беришимни лайиқ тапсаң, шуни тилигин, деди.
[6] Сулайман җававән мундақ деди: — Қулуң атам Давут Сениң алдиңда һәқиқәт, һәққанийлиқ вә көңлиниң сәмимийлиги билән маңғанлиғи билән Сән униңға зор меһриванлиқни көрсәткән едиң; вә Сән шу зор меһриванлиқни давам қилип, бүгүнки күндикидәк өз тәхтидә олтарғили униңға бир оғул бәрдиң. [7] Әнди и Пәрвәрдигар Худайим, қулуңни атам Давутниң орнида падиша қилдиң. Амма мән пәқәт бир гөдәк бала халас, чиқиш-киришниму билмәймән. [8] Өз қулуң Сән таллиған хәлқиң, көплүгидин санап болмайдиған һесапсиз улуқ бир хәлиқ арисида туриду. [9] Шуңа Өз қулуңға хәлқиңниң үстидә һөкүм қилишқа яхши-яманни пәриқ етидиған ойғақ бир қәлбни бәргәйсән; болмиса, ким бу улуқ хәлқиң үстигә һөкүм қилалисун? — деди.
[10] Сулайманниң шуни тилигини Рәбни хуш қилди.
[11] Худа униңға: — Сән шуни тилигиниң үчүн — Йә өзәң үчүн узун өмүр тилимәй, йә өзәң үчүн дөләт-байлиқ тилимәй, йә дүшмәнлириңниң җанлирини тилимәй, бәлки тоғра һөкүм қилғили ойғақ болушқа өзәң үчүн әқил-парасәтни тилигиниң үчүн, [12] мана, сөзүң бойичә шундақ қилдим. Мана саңа шундақ дана вә йорутулған қәлбни бәрдимки, сәндин илгири саңа охшайдиғини болмиған, сәндин кейинму саңа охшайдиғини болмайду. [13] мән сән тилимигән нәрсиниму, йәни дөләт-байлиқ вә шан-шөһрәтни саңа бәрдим. Шуниң билән барлиқ күнлириңдә падишаларниң арисида саңа охшаш болидиғини

3:1 1Пад. 7:8
3:2 **«хәлиқ «жуқури жайлар»да қурбанлиқлирини қилатти»** — «жуқури жайлар»: — Тәвраттики «Қан.» 12:5-14дә вә башқа мунасивәтлик йәрләрдә, Худа Исраилларға: — Бириси маңа атап қурбанлиқ қилса, пәқәт «Өзәм таллиған жай»да қурбанлиқ қилсун, дәп тапилайду. Исраилниң тарихида Худа мошундақ қурбанлиқ қилидиған бир нәччә жайни бекиткән еди *(бир вақитта пәқәт бирла жайни бекитәтти)*. Бирақ Исраиллар бәлким өз қолайлиғини көзләп *(вә бәлким бутпәрәсләрниң иш-һәрикәтлирини дорап)* Худаниң әмрини нәзиридин сақит қилип тағ чоққилири қатарлиқ жуқури жайларда Худаға ибадәт қилип қурбанлиқ қилатти. Буниң шундақ бир хәтири бар едики, улар әтрапидики бутпәрәсләрниң тәсирини қобул қилип, шу йәрдә һәр хил бутларғиму чоқунуп, һәтта бутпәрәсләргә әгишип «инсан қурбанлиқ»ларниму қилиши мүмкин вә дәрвәқә көп вақитларда шундақ қилатти *(мәсилән, «Әз.» 16:21, 20:26ни көрүң)*.
3:2 Қан. 12:5
3:3 **«Сулайман Пәрвәрдигарни сөйүп, атиси Давутниң бәлгүлигәнлиридә маңатти; пәқәт «жуқури жайлар»да ... хушбуй яқатти»** — «Давутниң бәлгүлигәнлири»: — шүбһисизки, Муса пәйғәмбәргә чүширилгән барлиқ бәлгүлимиләрни өз ичигә алған. Уларниң ичидә, қурбанлиқ қилиш «жуқури жайлар»да әмәс, бәлки Пәрвәрдигар бекиткән жайдила болуши керәк, дәп бекитилгән *(«Қан.» 12:10-14)*.
3:4 2Тар. 1:3
3:5 1Пад. 9:2
3:7 2Тар. 2:7
3:8 2Тар. 1:9
3:11 2Тар. 1:11
3:12 Топ. 1:16

чиқмайду. [14] Әгәр атаң Давут маңғандәк Мениң йоллиримда меңип, бәлгүлимилирим
вә әмирлиримни тутсаң күнлириңни узартимән, деди.
[15] Сулайман ойғанғанда, мана бу бир чүш еди. У Йерусалимға келип Пәрвәрдигарниң
әһдә сандуғиниң алдиға келип, өрә туруп көйдүрмә қурбанлиқларни қилип, тәшәккүр
қурбанлиқлирини өткүзүп, һәммә хизмәткарлириға зияпәт қилип бәрди.

Сулайманниң даналиғи аян болиду

[16] Шуниңдин кейин икки паһишә аял падишаниң қешиға келип униң алдида турди.
[17] Биринчи аял: — И ғоҗам! Мән вә бу хотун бир өйдә олтиримиз; у мән билән өйдә
турғинида бир балини туғдум. [18] Мән балини туғуп үч күндин кейин у хотунму бир бала
туғди. Биз иккилән у йәрдә олтардуқ; өйдә биздин башқа һеч ят адәм йоқ еди, ялғуз
биз иккилән өйдә едуқ. [19] Шу кечидә бу хотунниң балиси өлди; чүнки у балисини бе-
сип өлтүрүп қойған еди. [20] У йерим кечидә қопуп дедәклири ухлап қалғанда, йенимдин
оғлумни елип өз қучиғиға селип, өзиниң өлгән оғлини мениң қучиғимға селип қоюпту.
[21] Әтиси қопуп баламни емитәй десәм мана өлүк туриду. Лекин әтигәндә қарисам, у мән
туққан бала әмәс еди, деди.
[22] Иккинчи аял: — Яқ, ундақ әмәс. Тирик қалғини мениң оғлум, өлгини сениң оғлуң,
деди. Лекин биринчи аял: — Яқ, өлгини сениң оғлуң, тирик қалғини мениң оғлум, деди.
Улар шу һаләттә падишаниң алдида талишип туратти.
[23] Падиша: — Бири: «Тирик қалғини мениң оғлум, өлгини сениң оғлуң» дәйду. Амма
йәнә бири: «Яқ, өлгини сениң оғлуң, тирик қалғини мениң оғлум» дәйду, деди.
[24] Падиша: Маңа бир қилич елип келиңлар, деди. Улар қилични падишаға елип кәлгәндә
[25] падиша: Тирик балини оттуридин кесип икки парчә қилип йеримини биригә, йәнә
бир йеримни иккинчисигә бериңлар, деди.
[26] У вақитта тирик балиниң аниси өз балисиға ичини ағритип падишаға: — Аһ ғоҗам!
Тирик балини униңға бәрсилә, һәргиз уни өлтүрмигәйлә! — дәп ялвурди. Лекин иккин-
чиси: — Уни нә мениңки нә сениңки қилмай, оттуридин кесиңлар, деди.
[27] Падиша җававән: — Тирик балини униңға бериңлар, уни һеч өлтүрмәңлар; чүнки бу
балиниң аниси шудур, деди.
[28] Пүткүл Исраил падишаниң қилған һөкүми тоғрисида аңлиди вә улар падишадин
қорқти, чүнки улар Худаниң адил һөкүмләрни чиқириш даналиғиниң униңда барлиғи-
ни көрди.

Сулайманниң әмәлдарлири вә хизмәткарлири

4 [1] Сулайман падиша пүткүл Исраилға падиша болди.
[2] Униң чоң әмәлдарлири мунулар: — Задокниң оғли Азария каһин еди; [3] Шишаниң
оғуллири Елихорәф вә Ахияһ катиплар еди; Аһилудниң оғли Йәһошафат диванбеги еди;
[4] Йәһояданиң оғли Беная қошунниң баш сәрдари еди. Задок билән Абиатар каһинлар
еди; [5] Натанниң оғли Азария назарәт беги, Натанниң йәнә бир оғли Забуд һәм каһин вә
падишаниң мәслиһәтчиси еди. [6] Ахишар ординиң ғоҗидари, Абданиң оғли Адонирам
баҗ-алван беги еди.
[7] Пүткүл Исраил зиминида Сулайман падишаниң өзи үчүн вә ордидикилири үчүн
йемәк-ичмәк тәминләйдиған, он икки назарәтчи тайинланған еди; уларниң һәр бири
жилда бир айдин йемәк-ичмәк тәминләшкә мәсъул еди. [8] Уларниң исми төвәндә хати-

3:13 Мат. 6:33; Әф. 3:20
4:6 1Пад. 12:18

риләнгән: Әфраим тағлиқ райониға Бән-Хур; [9] Маказ, Шаалбим, Бәйт-Шәмәш вә Елон-
Бәйт-Һананға Бән-Дәкәр; [10] Аруботқа Бән-Хәсәд; у йәнә Сокоһ вә Хәфәр дегән барлиқ
жутқиму мәсъул еди; [11] йәнә Нафат-Дорға Бән-Абинадаб (у Сулайманниң қизи Тафатни
хотунлуққа алған); [12] Таанақ, Мәгиддо вә Йизрәәлниң төвәнки тәрипидики Зарәтанниң
йенида болған пүткүл Бәйт-Шанға, шундақла Бәйт-Шандин тартип Абәл-мәһолаһғичә,
Жокнеамдин өткичә болған зиминларға Аһилудниң оғли Баана; [13] Рамот-Гилеадқа Бән-
Гәбәр; у йәнә Гилеад жутиға җайлашқан, Манассәһниң оғли Яирға тәвә болған кәнтләр
вә һәм Башандики жут Аргоб, җүмлидин у йәрдики сепили, мис балдақлиқ қовуқлири
болған атмиш чоң шәһәргиму мәсъул еди.
[14] Маһанаимға Иддониң оғли Аһинадаб; [15] Нафталиға Ахимааз (у Сулайманниң қизи Ба-
симатни хотунлуққа алған еди). [16] Ашир вә Алотқа Һушайниң оғли Баанаһ; [17] Иссакарға
Паруаһниң оғли Йәһошафат; [18] Бинямин зиминиға Еланиң оғли Шимәй; [19] Гилеад зи-
миниға (әслидә Аморийларниң падишаси Сиһон вә Башанниң падишаси Огниң зимини
еди) Уриниң оғли Гәбәр. У шу жутқа бирдин-бир назарәтчи еди.

Сулайманниң дөлити вә шөһрити

[20] Йәһуда билән Исраилниң адәмлири деңиз саһилидики қумдәк нурғун еди. Улар
йәп-ичип, хошаллиқ қилатти. [21] Вә Сулайман болса Әфрат дәриясидин тартип Фили-
стийләрниң зиминиға вә Мисирниң чегаралириғичә болған һәммә падишалиқларниң
үстидә сәлтәнәт қилатти. Улар улпан кәлтүрүп Сулайманниң пүтүн өмридә униң хиз-
митидә болатти. [22] Сулайманниң ордисиға кетидиған күнлүк тәминат үчүн оттуз кор
тасқиған ақ ун, атмиш кор қара ун, [23] он бордиған уй, яйлақтин кәлтүрүлгән жигирмә
уй, йүз қой кетәтти; буниңдин башқа буғилар, җәрәнләр, кийикләр вә бордиған тохулар
лазим еди. [24] Чүнки у Тифсаһдин тартип Газағичә, Әфрат дәриясиниң бу тәрипидики
һәммә жутларниң үстидә, йәни Әфрат дәриясиниң бу тәрипидики барлиқ падишалар-
ниң үстидә һөкүм сүрәтти; униң төрт әтрапи тинич еди. [25] Сулайманниң пүткүл күн-
лиридә Дандин тартип Бәәр-Шебағичә Йәһуда билән Исраил адәмлириниң һәр бири өз
үзүм тели вә өз әнҗир дәриғиниң тегидә аман-есән олтиратти.
[26] Сулайманниң җәң һарвулириниң атлири үчүн төрт миң атханиси, он икки миң
чәвәндизи бар еди.
[27] Мәзкур назарәтчиләрниң һәр бири өзигә бекитилгән айда Сулайман падишаға вә
униң дәстихиниға кәлгәнләрниң һәммисиниң йемәк-ичмәклирини кемәйтмәй тәмин-
ләйтти. [28] Хәлиқ болса һәр бири өзигә бекитилгән норма бойичә ат-қечирлар үчүн арпа
билән саманларни назарәтичиләр бар йәргә елип келәтти.
[29] Худа Сулайманға деңиз саһилидики қумдәк даналиқ, интайин мол пәм-парасәт ата
қилип, униң қәлбини кәң қилип зор йорутти. [30] Шуниң билән Сулайманниң даналиғи
барлиқ шәриқтикиләрниң даналиғидин вә Мисирдики барлиқ даналиқтин ашти. [31]
Чүнки у барлиқ адәмләрдин, җүмлидин әзраһлиқ Етан билән Махолниң оғуллири Һе-
ман, Калкол вә Дарда дегәнләрдин дана еди; вә униң шөһрити әтрапидики һәммә әл-
ләр арисида йейилди. [32] У ейтқан пәнд-несиһәт үч миң еди; униң шеир-күйлири бир
миң бәш еди. [33] У Ливандики кедир дәриғидин тартип тамда өсидиған лепәкгүлгичә

4:10 **«Сокоһ»** — яки «Соко».
4:22 **«оттуз кор»** — бир кор он литр, 30 кор 300 литр.
4:25 Лав. 26:5
4:26 **«төрт миң атханиси»** — көп кона көчүрмиләрдә «қириқ миң атханиси» дейилиду. Лекин биз бу санни көчүргүчиләрниң хаталиғи дәп қараймиз. «2Тар.» 9:25дә вә бу текстниң бәзи грек тәрҗимилиридә «төрт миң» дейилиду. **«он икки миң чәвәндизи»** — яки «он икки миң ети».
4:26 1Пад. 10:26; 2Тар. 1:14; 9:25
4:29 **«униң қәлбини кәң қилип зор йорутти»** — яки «униң көкси-қарнини бәк кәң қилди».

дәрәқ-гияларниң һәммисини баян қилип хатирилигән еди; у йәнә мал вә һайванлар,
қушлар, һашарәт-өмилигүчиләр вә белиқлар тоғрисида баян қилип хатирилигән еди.
[34] Сулайманниң даналиғини аңлиғили кишиләр барлиқ әлләрдин келәтти, шундақла
униң даналиғи тоғрилиқ хәвәр тапқан йәр йүзидики һәммә падишалардин кишиләр
кәлмәктә еди.

Ибадәтханини қурушқа материялларни топлаш

2Тар. 2:1-17

5 [1] Турниң падишаси Һирам Сулайманни атисиниң орниға падиша болушқа мәсиһ
қилинған дәп аңлап, өз хизмәткарлирини униң қешиға әвәтти; чүнки Һирам Давутни
изчил сөйгүчи еди. [2] Сулайман Һирамға адәм әвитип мундақ учурни йәткүзди: —
[3] «Өзәң билисәнки, атам Давутниң дүшмәнлирини Пәрвәрдигар униң пути астиға
қойғичә, у әтрапида һәр тәрәптә җәң қилғанлиғи түпәйлидин Пәрвәрдигар Худасниң
намиға бир ибадәтхана ясалмиди. [4] Әнди һазир Пәрвәрдигар Худайим маңа һәммә
тәрәптин арам бәрди; һеч бир дүшминим йоқ, һеч бир бала-қаза йоқ. [5] Мана, Пәрвәрди-
гарниң атам Давутқа: «Мән сениң орнуңға өз тәхтиңгә олтарғузған оғлуң болса, у ме-
ниң намимға бир ибадәтхана ясайду» дәп ейтқинидәк, мән Пәрвәрдигар Худайимниң
намиға бир ибадәтхана ясай дәп нийәт қилдим; [6] әнди мән үчүн адәмлириңгә Ливан-
дин кедир дәрәқлирини кесиңлар, дәп ярлиқ чүшәргин; мениң хизмәткарлирим сениң
хизмәткарлириңға һәмдәмдә болиду. Сениң бекиткиниң бойичә хизмәткарлириңға бе-
рилидиған иш һәққини саңа төләймән; чүнки өзәңгә аянки, дәрәқ кесиштә аримизда
һеч ким Зидондикиләрдәк уста әмәс».
[7] Һирам Сулайманниң сөзини аңлиғанда интайин хошал болуп: — Бүгүн бу улуқ хәлиқ
үстигә һөкүм сүрүшкә Давутқа шундақ дана бир оғул бәргән Пәрвәрдигарға тәшәккүр
ейтилсун! — деди. [8] Һирам Сулайманға адәм әвитип: — Сән маңа қойған тәләплириңни
аңлап қобул қилдим. Мән сениң кедир яғичи вә арча яғичи тоғрилиқ арзу қилғанли-
риңниң һәммисини ада қилимән; [9] Мениң хизмәткарлирим шуларни Ливандин деңизға
апириду; мән уларни сал қилип бағлап, деңиз билән сән маңа бекиткән йәргә йәткү-
зимән, андин шу йәрдә уларни йәшкүзимән. Шуниң билән сән уларни тапшурувелип,
елип кетисән. Буниң һесавиға сән тәләплирим бойичә ордидикилирим үчүн йемәк-ич-
мәк тәминлигәйсән, — деди.
[10] Шундақ қилип, Һирам Сулайманға барлиқ тәливи бойичә кедир яғачлири вә арча
яғачлирини бәрди. [11] Сулайман Һирамға ордидикилириниң йемәк-ичмикигә жигирмә
миң кор буғдай вә жигирмә бат сап зәйтун мейини әвәтип бәрди. Һәр жили Сулайман
Һирамға шундақ берәтти. [12] Пәрвәрдигар Сулайманға вәдә қилғандәк униңға даналиқ
бәргән еди. Һирам билән Сулайманниң арисида енақлиқ болуп, иккиси әһдә түзүшти.
[13] Сулайман падиша пүтүн Исраилдин һашарға ишләмчиләрни бекитти, уларниң сани
оттуз миң еди. [14] У буларни нөвәт билән һәр айда он миңдин Ливанға әвәтәтти; шун-
дақ қилип, улар бир ай Ливанда турса, икки ай өйидә турди. Адонирам һашарчиланиң
үстидә туратти. [15] Сулайманниң йәтмиш миң һаммили, тағларда ишләйдиған сәксән
миң ташчиси бар еди. [16] Униңдин башқа Сулайманниң мәнсәпдарлиридин иш үстигә
қоюлған үч миң үч йүз иш беши бар еди; улар ишләмчиләрни башқуратти.

5:1 2Сам. 5:11; 1Тар. 14:1
5:3 1Тар. 28:3
5:5 2Сам. 7:13; 1Тар. 22:10; 2Тар. 1:18
5:11 **«жигирмә бат»** — бир «бат» тәхминән 27 литр, 20 бат 540 литр.
5:12 1Пад. 3:12

[17] Падиша ярлиқ чүшириши билән улар ибадәтханиниң улини селишқа ойулған, чоң вә
қиммәтлик ташларни кесип кәлтүрди. [18] Вә Сулайманниң тамчилири билән Һирамниң
тамчилири вә Гәбаллиқлар қошулуп ташларни оюп, өйни ясаш үчүн яғач һәм ташларни
тәйярлап қойди.

Муқәддәс ибадәтханиниң қурулуши

2Тар. 3:1-14

6 [1] Исраиллар Мисирдин чиққандин кейинки төрт йүз сәксининчи жили, Сулайманниң
Исраилниң үстидики сәлтәнитиниң төртинчи жилиниң иккинчи ейида, йәни Зиф
ейида у Пәрвәрдигарниң өйини ясашқа башлиди.
[2] Сулайман падиша Пәрвәрдигарға ясиған ибадәтханиниң узунлуғи атмиш гәз, кәңлиги
жигирмә гәз вә егизлиги оттуз гәз еди. [3] Ибадәтханидики «муқәддәс җай»ниң алдиди-
ки айванниң узунлуғи ибадәтханиниң кәңлиги билән баравәр болуп, жигирмә гәз еди.
Ибадәтханиниң алдидики айванниң кәңлиги он гәз еди.
[4] У ибадәтханиға рожәклик деризә-пәнҗириләрни орнатти. [5] Ибадәтхана темиға, йәни
муқәддәс җай вә «каламхана»ниң темиға яндаш үч қәвәтлик бир имарәтни салди вә
униң ичигә һуҗриларни ясиди.
[6] Ташқириқи имарәтниң төвәнки қәвитиниң кәңлиги бәш гәз, оттура қәвитиниң кәң-
лиги алтә гәз, үчинчи қәвитиниң кәңлиги йәттә гәз еди. Чүнки ибадәтханиниң ташқи
темида лимларни орнатқан төшүкләр болмаслиғи үчүн у тамға тәкчә чиқирилған еди.
[7] Ибадәтхана пүтүнләй тәйяр қилип елип келингән ташлардин бена қилинған еди. Шун-
дақ қилғанда, уни ясиған вақитта нә болқа нә палта нә башқа төмүр әсвапларниң авази
у йәрдә һеч аңланмайтти.
[8] Төвәнки қәвәтниң һуҗрилириниң кириш ишиги ибадәтханиниң оң тәрипидә еди; бир
айланма пәләмпәй оттура қәвәткә андин оттура қәвәттин үчинчи қәвәткә чиқатти.
[9] Шундақ қилип Сулайман ибадәтханини ясап пүттүрди. Ибадәтханиниң үстигә
хар-лимларни бекитип, уни кедир тахтайлар билән қаплиди. [10] У ибадәтханиға яндаш
имарәтниң қәвәтлириниң егизлигини бәш гәздин қилди. Шу имарәтниң қәвәтлири
ибадәтханиға кедир лимлири арқилиқ тутушуқлуқ еди.

[11] Пәрвәрдигарниң сөзи Сулайманға келип мундақ дейилдики: —
[12] «Сән Маңа ясаватқан бу ибадәтханиға кәлсәк, әгәр сән бәлгүлимилиримдә меңип,
һөкүмлиримгә риайә қилип, барлиқ әмирлиримни тутуп уларда маңсаң, Мән атаң Да-

---

5:18 «Гәбаллиқлар» — яки «Библослуқлар», яки «гирвәкләрни кәскүчиләр».

6:1 2Тар. 3:2; Рос. 7:47

6:2 «ибадәтханиниң узунлуғи...» — ибраний тилида «өйниң узунлуғи...». **«Пәрвәрдигарға ясиған ибадәтханиниң узунлуғи атмиш гәз...»** — Муқәддәс Китапта ишлитилгән «гәз»ни бәлким бир «җәйнәк» дейишкә тоғра келиду — Йәни адәмниң җәйнигидин бармақлириниң учиғичә болған арилиқ (*тәхминән 45 сантиметр*) еди.

6:3 Юһ. 10:23; Рос. 3:11; 5:12

6:4 «У ибадәтханиға рожәклик деризә-пәнҗириләрни орнатти» — башқа бир нәччә хил тәрҗимиләр учриши мүмкин болғини билән һәрһалда бу сөзләр деризиләрни көрситиду.

6:5 «Ибадәтхана темиға, йәни муқәддәс җай вә «каламхана»ниң темиға...» — мошу йәрдә «каламхана» «әң муқәддәс җай»ниң башқа бирхил исмидур. 6:16ни вә изаһатини көрүң. «Каламхана» дейилишиниң сәвәви, «әң муқәддәс җай» ичидә «әһдә сандуғи» бар еди, «әһдә сандуғи» ичидә Худаниң Исраил билән түзгән әһдинамиси сақлақлиқ еди.

6:6 «...ибадәтханиниң ташқи темида лимларни орнатқан төшүкләр болмаслиғи үчүн у тамға тәкчә чиқирилған еди» — лимниң йәнә бир учи «ташқи имарәт»ниң ташқи темиға бекитилиши үчүн шу тәрәптә төшүк тешилгән болса керәк. «Ибадәтхана схемиси»ни көрүң.

6:8 «Төвәнки қәвәтниң һуҗрилириниң кириш ишиги ибадәтханиниң оң тәрипидә еди» — биз мошу йәрдә (*«төвәнки қәвәт» дегән сөзләр билән)* кона грек тилидики тәрҗимигә әгәштуқ. «ибадәтханиниң оң тәрипи» ибадәтханиниң җәнубий тәрипидур.

Сулайман қурған ибрадәтхана —

бу сүрәт ян теми чиқириветилип, ичи ениқ көрситилгән сүрәт

Сулайман падиша миладийәдин илгирики 960-жили «Пәрвәрдигарниң өйи»ни Йерусалимда Мория теғиға қурушқа башлиди («Падишалар (1)» 6:1, «Тарих-тәзкирә (2)» 3:1-2). Йәттә жилдин кейин у уни пүткүзди («Падишалар (1)» 6:33). Ибадәтханиниң өзиниң узунлуғи (чөрисидики үч қәвәтлик һуҗриларни һесаблимиғанда) 60 гәз, кәңлиги 20 гәз, егизлиги 30 гәз (бир гәз = 460 мм). Ибадәтханиниң һойлиси әтрапиға чоң пасил там чөрүлгән.

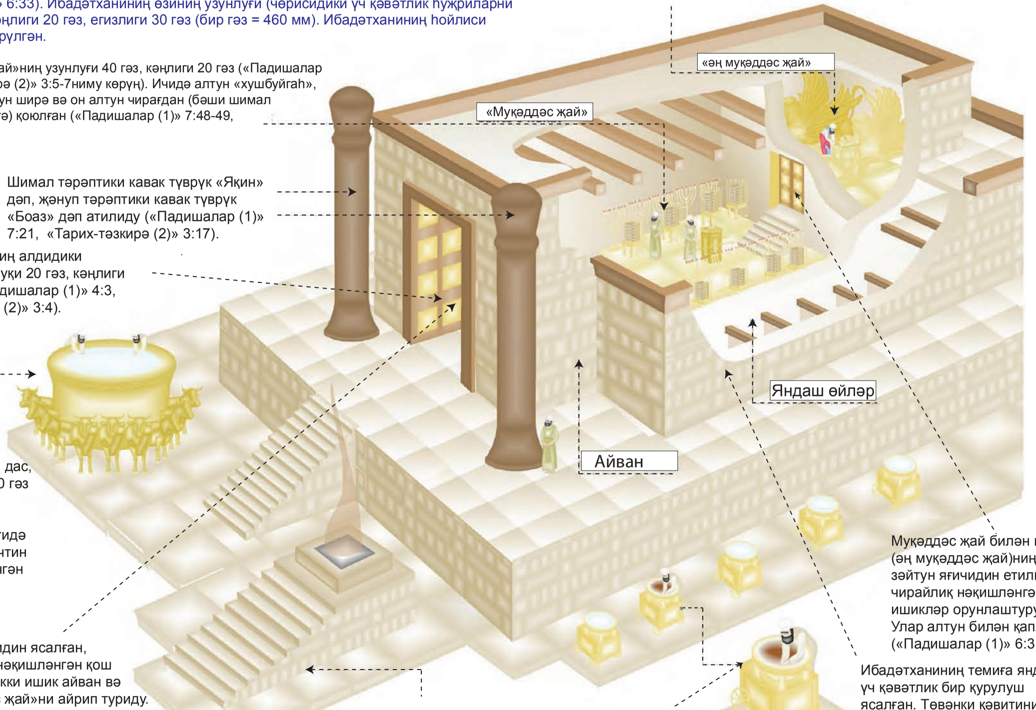

вутқа сән тоғрилиқ ейтқан сөзүмгә әмәл қилимән; [13] Мән Исраилларниң арисида макан
қилип өз хәлқим Исраилни әсла ташлимаймән».
[14] Сулайман ибадәтханини ясап пүттүрди. [15] Ибадәтханиниң тамлириниң ич тәрипини
у кедир тахтайлири билән ясап, ибадәтханиниң тегидин тартип торусниң лимлириғичә
яғач билән қаплиди; вә арча тахтайлири билән ибадәтханиға пол ятқузди.
[16] У ибадәтханиниң арқа темидин жигирмә гәз өлчәп ара там ясап, ичкирики ханини
һасил қилди; у тегидин тартип торус лимлириғичә кедир тахтайлири билән қаплиди.
Бу әң ичкирики хана болуп, йәни «каламхана», «әң муқәддәс жай» еди.
[17] Униң алдидики өй, йәни муқәддәс ханиниң узунлуғи қириқ гәз еди. [18] Ибадәтхани-
ниң ички тамлириға қапақ вә чечәкниң нусхилири нәқиш қилинған еди. Ибадәтхана
пүтүнләй кедир тахтайлар билән қапланған еди. Һеч таш көрүнмәйтти.
[19] Пәрвәрдигарниң әһдә сандуғини у йәрдә қоюш үчүн, у ибадәтханиниң ичкиридики
каламханини ясиди. [20] Каламханиниң узунлуғи жигирмә гәз, тоғриси жигирмә гәз,
егизлиги жигирмә гәз еди; у уни сап алтундин қаплиди, шундақла униң алдидики ке-
дир яғачлиқ қурбангаһниму шундақ қаплиди. [21] Сулайман ибадәтханиниң ичини сап
алтун билән қаплиди; у ички каламханиниң алдини алтун зәнҗирләр билән тосиди; ка-
ламханини алтун билән қаплиди. [22] Шу тәриқидә у пүткүл ибадәтханини, йәни пүткүл
ибадәтханиниң ичини алтун билән толуқ қаплиған еди. Каламханиға тәәллуқ болған
қурбангаһниму пүтүнләй алтун билән қаплиған еди.
[23] Каламханиға у зәйтун яғичидин икки керубниң шәклини ясиди. Һәр бириниң егизли-
ги он гәз еди. [24] Бир керубниң бир қанитиниң узунлуғи бәш гәз вә йәнә бир қанитиниң
узунлуғи һәм бәш гәз болуп, бир қанитиниң учидин йәнә бир қанитиниң учиғичә он
гәз еди. [25] Иккинчи керубниң икки қанити қошулуп он гәз еди. Икки керубниң чоң-ки-
чиклиги вә шәкли охшаш еди. [26] Бир керубниң егизлиги он гәз болуп, иккинчи кеpуб-
ниңкиму һәм шундақ еди. [27] У керубларни ичкирики ханида қойди. Керубларниң қанат-
лири йейилип туратти. Бирисиниң бир қанити бир тамға тегип, иккинчисиниң қанити
удулидики тамға тегип туратти; иккисиниң ичидики қанатлири ханиниң оттурисида
бир-биригә тегишип туратти. [28] У керубларни алтун билән қаплиди.
[29] У ибадәтханиниң тамлириниң пүткүл ич чөрсини, йәни ичкирики ханиниң вә һәм
ташқириқи ханиниң чөрисини керуб билән хорма дәрәқлириниң шәкиллири вә чечәк
нусхилири билән нәқиш қилди. [30] Ибадәтханиниң полини, йәни ичкирики ханиниң
һәм ташқириқи ханиниңкини алтун билән қаплиди.
[31] Каламханиниң кириш еғизиға у зәйтун яғичидин етилгән қош ишикләрни ясиди.
Ишикләрниң кешәклири вә беши өйниң тоғрисиниң бәштин бир қисми еди. [32] Бу қош
ишикләр зәйтун яғичидин етилгән еди; у ишикләрниң үстигә керублар, хорма дәрәқ-

---

6:12 2Сам. 7:13; 1Пад. 2:4; 9:4; 1Тар. 22:10, 19

6:16 **«Бу әң ичкирики хана болуп, йәни «каламхана», «әң муқәддәс жай» еди»** — «әң муқәддәс жай»ниң «каламхана» дәп атилишиниң сәвәви, униңда Худа Муса пәйғәмбәргә тапшурған «әһдә таш тахтилири» *(Худаниң калами)* «әһдә сандуғи» ичидә туратти; вә униң үстигә бәлким бәзи вақтида, баш каһин шу «әң муқәддәс жай»ға киргәндә, Худаниң бешарәтлири уларға келиши мүмкин еди.

6:20 **«у ... униң алдидики кедир яғачлиқ қурбангаһниму шундақ қаплиди»** — бу ичидики қурбангаһқа қурбанлиқлар сунулмайтти; у «хушбуйдан» яки «хушбуйгаһ» еди.

6:22 **«Каламханиға тәәллуқ болған қурбангаһ»** — бу «қурбангаһ», йәни «хушбуйдан» адәттә каламханиниң сәл алдида, «муқәддәс жай»ниң ичидә еди.

6:23 **«Керублар»** — керублар болса Худаниң һөкүм-җазалирини йәткүзидиған, интайин күчлүк пәрштиләрдур. Мәсилән, «Яр.» 3:24 вә «Әз.» 10-бапни көрүң.

6:23 Мис. 25:18

6:27 Мис. 25:20

6:31 **«Ишикләрниң кешәклири вә беши өйниң тоғрисиниң бәштин бир қисми еди»** — башқа тәрҗимиси: «Ишикләрниң кешәклири бәш часилиқ еди». Ибраний тилини чүшиниш тәс.

лири вә чечәк нусхилири нәқиш қилинип зиннәтләнгән еди; у ишикләрни, җүмлидин
керуб билән хорма дәрәқлириниң нәқишлирини алтун билән қаплиди.
[33] Ибадәтханиниң ташқи ханисиниң ишигиниң кешәклирини зәйтун яғичидин ясиди;
улар өйниң тоғрисиниң төрттин бир қисми еди; [34] қош қанатлиқ ишик болса арча яғи-
чидин ясалди. Бир қанити йейилип қатлинатти, иккинчи қанитиму йейилип қатлинат-
ти. [35] У уларниң үстигә керублар, хорма дәрәқлири вә чечәк нусхилирини нәқиш қилди;
андин уларниң үстигә, җүмлидин нәқишләр үстигә алтун қаплиди.
[36] Ичкирики һойлиниң темини болса у үч қәвәт ойулған таш билән бир қәвәт кедир
яғичидин ясиди.
[37] Сулайманниң сәлтәнитиниң төртинчи жилиниң Зиф ейида Пәрвәрдигарниң ибадәт-
ханисиниң ули селинди. [38] Вә он биринчи жилиниң Бул ейида, йәни сәккизинчи айда
ибадәтханиниң һечйери қалдурулмай, лайиһә бойичә пүтүнләй тамам болди. Шундақ
қилип униң өйни ясишиға йәттә жил кәтти.

Ординиң қурулуши

7 [1] Сулайман өз ордисини болса, он үч жилда ясап пүттүрди.
[2] У ясиған бу «Ливан ормини сарийи»ниң узунлуғини йүз гәз, кәңлигини әллик гәз вә
егизлигини оттуз гәз қилди. Кедир яғичи түврүгидин төрт қатар вә түврүкләрниң үсти-
гә кедир лимлири қоюлған еди. [3] Түврүкләрниң үстидики лим көтирип турған өгүзиму
кедир яғичидин еди. Лимлар җәмий қириқ бәш болуп һәр қатарда он бәштин еди. [4] Униң
үч қәвәт деризиси бар еди, үч қәвәттики деризиләр бир-биригә удулму-удул еди .
[5] Барлиқ ишикләр вә кешәкләр төрт часилиқ қилинғанди; ишикләр үч көзнәклик болуп,
ишикләр бир-биригә удулму-удул еди.
[6] У узунлуғини әллик гәз, тоғрисини оттуз гәз қилип, түврүклүк бир дәһлиз ясиди; униң
алдида йәнә бир дәһлиз бар еди, вә униң алдида йәнә түврүклүк айван бар еди.
[7] Андин кейин у сорақ сорайдиған тәхти үчүн «Сорақ дәһлизи» дәп аталған йәнә бир
дәһлизни ясиди. У дәһлизниң тегидин тартип торусниң лимлириғичә кедир яғичи
билән қапланған еди.

6:33 **« *кешәкләр* өйниң тоғрисиниң төрттин бир қисми еди»** — башқа тәрҗимиси: «улар *(кешәкләр)* төрт часилиқ еди». Ибраний текстни чүшиниш тәс.

6:37 **«төртинчи жилиниң Зиф ейида...»** — «Зиф» ейи иккинчи ай. Бу бәлким миладийәдин илгәрки 966-жили, Апрел яки Май айлири болуши мүмкин еди.

6:38 **«лайиһә бойичә пүтүнләй тамам болди»** — мошу йәрдә «лайиһә» бәлким Давут Муқәддәс Роһниң көрсәтмиси арқилиқ алдин көрсәткән схемисини көрситиду «1Тар.» 28:19).

7:1 **«Сулайман өз ордисини болса, он үч жилда ясап пүттүрди»** — Сулайман ибадәтханини қурушқа 7 жил, өз ордисини қурушқа 13 жил вақит сәрп қилди. Пүткүл Муқәддәс Китапта «7» дегән рәқәм бәзидә Худа вә униң мукәммәллигигә бағлиқ, «13» болса гуна вә асийлиқ билән бағлиқ болиду. Биздә һеч гуман йоқки, Сулайманниң өз ордисиға 13 жил сәрп қилиши униң аллиқачан тәкәббур болуп кәткәнлигини пуритип бериду. Һеч болмиғанда, у көпрәк вақтини өз өйи үстигә сәрп қилған.

7:1 1Пад. 9:10

7:2 **«Ливан ормини сарийи»** — Сулайманниң ордисиниң «Ливан ормини сарийи» дәп атилишиниң сәвәви униң қурулушида Ливандин кәлтүрүлгән чирайлиқ кедир яғачлирини көп ишләткәнликтин болған еди. Орда ичидә «кедир яғичи түврүгидин төрт қатар» болғини үчүн «ормандәк» көрүнгән болса керәк.

7:4 **«үч қәвәттики деризиләр бир-биригә удулму-удул еди»** — бу айәттики бәзи ибраний сөзләр интайин аз учрайдиған болғачқа, мәнасини пәқәт пәрәз қилғили болиду. Башқа бир тәрҗимиси бәлким: «үч қәвәттики һәр бир деризә көзнәклик еди».

7:5 **«ишикләр үч көзнәклик болуп, ишикләр бир-биригә удулму-удул еди»** — көп башқа хил тәрҗимилири учришиму мүмкин.

7:6 **«униң алдида йәнә бир дәһлиз бар еди, вә униң алдида йәнә түврүклүк айван бар еди»** — бу айәтниң иккинчи қисмидики ибранийчә ибариләр интайин аз учрайдиған болғачқа, мәнасини пәқәт пәрәз қилғили болиду. «... униң алдида йәнә түврүклүк айван бар еди» дегәнниң башқа бирхил тәрҗимиси «...униң алдида йәнә түврүкләр вә пәләмпәй бар еди».

Сулайман қурған инадәтхана вә дәргаһ-сарай

Давут падишаһ қайтидин салған шәһәрдин Сулауман йеңи қуруп салған жут-мәһаллигә кириш үчүн, кона шәһәрдики қовуқтин өтүп чиқиши керәк еди. Шималға қарап маңғанда, кишиләр авал бир дәһлизға, йәни «Түврүклүк айван»ға киридикән («1Пад.» 7:6). Сол тәрәптә «Ливан ормини сарайи» тепилди («1Пад.» 7:2-5). Бу сарай асасән савут-қораллар сақлақлиқ орун еди («1Пад.» 10:16-17); униңдики чоң зал болса төрт қатар кедир түврүкләр үстигә селинған, тамларға алтун қалқан-сипарлар есилған.
Оң тәрәптә «Сорақ Дәһлизи» тепилди; шу залда Сулайман сорақ қилип хәлиқ үчүн һөкүм чиқиратти. Залда униң интайин нәпис ишләнгән чоң тәхти селинған еди.
«Түврүклүк айван»дин өткәндә кишиләр Сулауманниң орда-сарайиниң өзигә кирәләйтти («1Пад.» 7:8а). Орда-сарай Сулайман аяли, Пирәвнниң қизи үчүн мәхсус салған қәсирни өз ичигә алған («1Пад.» 7:8б)
Шебаниң аял падишаһи Сулайманни йоқлиғанда бу орда-сарайлиридин интайин тәсирләнгәниди («1Пад.» 10-бап).
Сулауманниң бу сарай-дәрғаһниң асас қурулуши вә селинған тәртипиниң археологлар шималий Сурийәдә қезип чиққан кәдимий шаһанә сарай-дәргаһларниң қурулуш-тәртипигә охшап кетидиған бирнәччә жайлири бардур.

Хәритә - Сулатман падиша қурған «Леван ормини ордиси», чоң ордиси вә ибадәтхана «1 Пад.» 7

[8] Сулайман өзи олтиридиған сарай, йәни дәһлизниң арқа һойлисиға жайлашақан сарай-
ниң лайиһиси «сорақ өйи»ниңкигә охшаш еди. Сулайман өз әмригә алған Пирәвнниң
қизи үчүн шу дәһлизгә охшаш бир сарайни ясатти.
[9] Бу имарәтләрниң һәммиси ичкирики тамлиридин тартип чоң һойлиниң тамлириғичә,
улидин тартип өгүзниң пәвазиғичә қиммәт ташлардин, йәни өлчәм бойичә оюлуп ан-
дин ич-теши һәрә билән кесилгән ташлардин ясалған еди. [10] Һуллири болса чоң вә
қиммәт ташлардин, узунлуғи он гәз вә сәккиз гәз болған ташлардин қилинған еди. [11]
Һулларниң үстигә йәнә бекитилгән өлчәм бойичә оюлған қиммәт есил ташлар вә кедир
лимлири қоюлған еди. [12] Чоң һойлиниң чөрисидики там үч қәвәт оюлған таш вә бир
қәвәт ойулған кедир лимлиридин ясалған еди. Пәрвәрдигарниң ибадәтханисиниң ич-
кирики һойлисиниң теми вә йәнә ордидики дәһлизиниң темиму шундақ ясалған еди.

Уста мискәр Һирамниң ибадәтханидики ишлири

2Тар. 3:15-17; 2Тар. 4; 2Тар. 5:1

[13] Сулайман падиша адәм әвәтип Һирамни турдин кәлтүрди. [14] У киши Нафтали қәбилиси-
дин болған бир тул хотунниң оғли болуп, атиси турлуқ бир мискәр еди. Һирам мискәрчи-
ликтә түрлүк ишларни қилишқа толиму уста, пәм-парасәтлик вә билимлик еди. У Сулай-
ман падишаниң қешиға келип, униң һәммә ишини қилди. [15] У өзи икки түврүкни мистин
ясиди. Һәр бир түврүкниң егизлиги он сәккиз гәз болуп, айланмиси он икки гәз еди.
[16] Бу түврүкләрниң үстигә қоюш үчүн мистин икки тажни қуюп ясап, униң үстигә қойди.
Бир тажниң егизлиги бәш гәз, иккинчи тажниң егизлигиму бәш гәз еди. [17] Түврүкләр-
ниң төписидики тажлар торларға охшаш зиннәтлинип, зәнҗирләр вә торланған һалқи-
лар билән тоқуқлуқ еди. Бир тажниң шундақ йәттә қатар тор һалқилири бар еди, ик-
кинчи тажниңму һәм шундақ йәттә қур тор һалқилири бар еди. [18] У йәнә анарларни,
йәни түврүкләрниң үстидики һәр бир тажни йепип туридиған тор һалқиларниң үстигә
икки қатар анарни ясиди. У биринчи вә иккинчи тажғиму охшашла шундақ қилди. [19]
Айвандики түврүкләрниң үстидики тажлири нилупәр шәкиллик болуп, егизлиги төрт
гәздин еди. [20] Икки түврүкниң тажлиридики тор һалқилириға йеқин томпийип чиққан
жайниң үстидә қәвәтму-қәвәт чөридигән икки йүз анар нусхиси бар еди. Иккинчи таж-
ниң чөрисиму охшаш еди.
[21] У түврүкләрни ибадәтханиниң алдидики айванға тиклиди. Оң тәрипигә бирни тикләп
намини «Яқин», сол тәрипигә бирни тикләп, намини «Боаз» атиди. [22] Түврүкләрниң
үсти нилупәр шәклидә ясалған еди. Буниң билән түврүкләрниң ишлири пүткән еди.
[23] У мистин «деңиз» дәп аталған йоған дас ясиди. Униң бир гирвигидин йәнә бир гир-
вигигичә он гәз келәтти. Униң айламиси оттуз гәз еди. [24] Дасниң гирвиги асти чөридәп
қапақ нусхилири билән зиннәтләнгән еди. Булар дасниң чөрисиниң һәр бир гезигә ун-
дин, икки қатар қоюлған еди. Улар дас билән бир вақитта қуюп чиқирилған еди. [25] Дас
он икки буқа шәкли үстидә турғузулған еди. Буларниң үчи шимал тәрәпкә, үчи ғәрип

7:8 «...йәни дәһлизниң арқа һойлисиға жайлашақан сарайниң...» — башқа бирхил тәрҗимиси «...йәни шу өйдин айрим болған, бир һойлилиқ, дәһлиз ичигә жайлашқан өйниң...».
7:8 1Пад. 3:1
7:12 «ордидики дәһлизиниң теми...» — яки «ибадәтханидики айвининиң теми...»
7:13 2Тар. 2:12
7:14 Мис. 31:3
7:15 2Пад. 25:16, 17; Йәр. 52:21
7:21 «Оң тәрипигә бирни тикләп намини «Яқин», сол тәрипигә бирни тикләп, намини «Боаз» атиди» — «Яқин» дегәнниң мәнаси бәлким «у мустәһкәмләйду», «Боаз»ниң мәнаси бәлким «униңда күч бар». Ондин солға оқуғанда «У *(Пәрвәрдигар)* күч билән уни *(бу өйни)* мустәһкәмләйду».
7:23 2Тар. 4:2; Йәр. 52:20
7:24 2Тар. 4:3

тәрәпкә, үчи җәнуп тәрәпкә, үчи шәриқ тәрәпкә йүзләнгән еди. «деңиз» буларниң үсти-
дә еди; уларниң арқиси ич тәрипидә еди. [26] Дасниң қелинлиғи алиқанниң кәңлигидәк
болуп, униң гирвиги пиялиниң гирвигидәк, шәкли ечилған нилупәрдәк еди. Униңға
икки миң бат су сиғатти.
[27] Униңдин башқа у мистин он тәгликни ясиди. Һәр бир тәгликниң узунлуғи төрт гәз,
кәңлиги төрт гәз болуп, егизлиги үч гәз еди. [28] Бу тәгликләр шундақ ясалған едики,
уларниң рәсимлик тахтилири бар еди; тахтилири рамкилар ичигә орнитилған еди. [29]
Рамкиларниң оттурисидики рәсим тахтайлирида вә рамкиларниң өзидиму ширлар,
буқилар вә керубларниң сүрәтлик зиннәтлири бар еди; ширлар вә буқиларниң асти вә
үсти зәнҗирсиман гүл чәмбирәк шәклидә зиннәтләнгән еди. [30] Һәр бир тәгликниң мис
оқлири билән төрт чақи бар еди; тәгликниң дасни көтирип туридиған төрт бүҗигидә
җазиси бар еди; дас астидики путлириниң һәр тәрипидә торланған қуйма гүл шахлири
орнитилған еди. [31] Һәр тәгликниң ичидә чоңқурлуғи бир гәз келидиған «кичик тәглик»
болуп, ағзи дүгиләк еди; кичик тәгликниң узунлуғи бир йерим гәз еди; ағзиниң әтрапи-
да нәқишләр бар еди; уларниң рамкилири дүгиләк әмәс, бәлки төрт часилиқ еди.
[32] Төрт чақи рәсимлик тахтайлири астида болуп, уларниң оқлири тәгликкә бекитилгән
еди. Һәр бир чақниң егизлиги бир йерим гәз еди. [33] Чақларниң қурулмиси җәң һар-
вулириниң чақлиридәк еди. Уларниң қазанлири, қасқанлири, четиқлири вә оқлири-
ниң һәммиси мистин қуюлған еди. [34] Һәр бир тәгликниң төрт бүҗигидә бирдин төрт
тутқучи бар еди; улар тәгликтин чиқип туратти вә улар тәглик билән тәң қуюлған. [35]
Һәр бир тәгликниң төписидә егизлиги йерим гәз келидиған бир жумилақ җаза бар еди.
Һәр бир тәгликниң төписидә тирәк вә рәсимлик тахтайлар бар еди. Улар тәглик билән
тәң қуюлған. [36] У мошу тирәк вә рәсим тахтайлиридики бош орунларға керуб, шир вә
хорма дәрәқлириниң нусхилирини вә чөрисигә торланған гүл шахлирини нәқиш қил-
ди.[37] Шу тәриқидә у мошу он тәгликни ясап болди. Һәммиси бир нусхида қуюлуп, ох-
шаш чоңлуқта вә шәкилдә еди.
[38] У мистин он дас ясиған болуп, һәр бир дасқа қириқ бат су сиғатти; һәр бир дасниң
тоғриси төрт гәз еди. Он тәгликниң һәр бириниң төписидә бирдин дас бар еди. [39] У
бәш дасни ибадәтханиниң оң йенида вә бәшни ибадәтханиниң сол йенида қойди; мис
деңизни ибадәтханиниң оң тәрипигә, йәни шәрқий җәнуп тәрипигә қойди.
[40] Һирам шуларға тәәллуқ дас, күрәк вә қача-қучиларниму ясап тәйяр қилди. Шундақ
қилип Һирам Сулайман падиша үчүн Пәрвәрдигарниң өйиниң барлиқ қурулуш хизми-
тини пүткүзди: —
[41] икки түврүк, икки түврүкниң үстидики апқурсиман икки баш вә бу икки башни йе-
пип туридиған икки торни яситип пүттүрди, [42] шу икки тор үстигә қайчилаштурулған
төрт йүз анарни ясатти. Бир торда икки қатар анар болуп, түврүк үстидики; апқурсиман
икки башни йепип туратти. [43] У он дас тәглиги вә дас тәглигигә қоюлидиған он «жуюш
деси»ни, [44] «мис деңиз» вә униң астидики он икки мис буқини ясатқузди, [45] қазанлар-

7:26 **«икки миң бат»** — бир бат 22 литр болуши мүмкин еди; ундақта 2000 бат 44000 литр еди. «Деңиз»ниң шәкли «даңқан шәкли»дики дас болса керәк.
7:29 **«гүл чәмбирәк шәклидә зиннәтләнгән еди»** — ибраний тилидики нусхисида қандақ мәнада ишлитилгини бизгә техи еniқ әмәс.
7:31 **«Һәр тәгликниң ичидә чоңқурлуғи бир гәз келидиған «кичик тәглик» болуп, ... уларниң рамкилири дүгиләк әмәс, бәлки төрт часилиқ еди»** — пүткүл айәтниң мәнасини алимлар техи толуқ ениқлиған әмәс. Бизниң «пәрәзий схема»мизни көрүң.
7:34 **«Һәр бир тәгликниң төрт бүҗигидә бирдин төрт тутқучи бар еди»** — мошу йәрдә ибраний тилида «бүҗәк» *(«мүрилири»)* дегән бу сөзниң мошу йәрдә қандақ мәнада ишлитилгини техи еniқ әмәс. «Тутқучи» дегән мәнаси еһтималлиққа әң йеқин.
7:38 2Тар. 4:6

ни, күрәкләрни вә қача-қучиларниму тәйяр қилди. Һирам Пәрвәрдигарниң өйи үчүн
Сулайман падишаниң әмри билән ясиған бу һәммә нәрсиләр пақирайдиған мистин еди.
[46] Падиша уларни Иордан түзләңлигидә, Суккот билән Зарәтанниң оттурисида, шу
йәрдики сеғизлайда қелип ясап, қуйдуруп чиқти.
[47] Бу нәрсиләр шунчә көп болғачқа, Сулайман уларниң еғирлиғини өлчимиди. Шуниң
билән мисниң еғирлиғи мәлум болмиди.
[48] Сулайман йәнә Пәрвәрдигарниң өйи ичидики барлиқ әсвапларни ясатти: — йәни
алтун хушбуйгаһни, «тәғдим нан» қоюлидиған алтун ширәни, [49] Каламхана алди-
да туридиған сап алтун чирақданларни (бәшни оң йенида, бәшни сол йенида) ясатти;
вә шуларниң гүлсиман зиннәтлирини, чирақлирини, чирақ қисқучлирини алтундин
ясатти; [50] дас-пиялилирини, пичақлирини, қачилирини, тәхсилирини вә күлданлар-
ниң һәммисини сап алтундин ясатти; у ичкирики ханиниң, йәни әң муқәддәс жайниң
қатлинидиған, қош қанатлиқ ишикләрниң гирәлирини вә өйдики муқәддәс жайниң
ишиклириниң гирәлирини алтундин ясатти.
[51] Сулайман падиша Пәрвәрдигарниң өйи үчүн қилдуридиған һәммә қурулушлар та-
мам болғанда, у атиси Давут Худаға атиған нәрсиләрни (йәни күмүч, алтун вә түрлүк
башқа буюмларни) әкәлтүрүп Пәрвәрдигарниң өйиниң ғәзнилиригә қойдурди.

Сулайман әһдә сандуғини ибадәтханиға әкилип қойиду

2Тар. 5:2-14; 2Тар. 6; 2Тар. 7:1-10

8 [1] Шу чағда Сулайман Пәрвәрдигарниң әһдә сандуғини «Давут шәһири»дин, йәни
Зиондин йөткәп келиш үчүн Исраил ақсақаллирини, қәбилә бәглирини вә Исраил
җамәтлириниң бәглирини Йерусалимға өз йениға жиғилишқа чақирди.
[2] Буниң үчүн Исраилниң һәммә адәмлири Етаним ейида, йәни йәттинчи айдики беки-
тилгән һейтта Сулайман падишаниң қешиға жиғилди. [3] Исраилниң һәммә ақсақаллири
йетип кәлгәндә Лавийлар әһдә сандуғини көтирип маңди. [4] Улар Пәрвәрдигарниң әһдә
сандуғини, жамаәт чедири билән униң ичидики барлиқ муқәддәс буюмларни көтирип
елип чиқти. Каһинлар билән Лавийлар мошуларни елип чиқти.
[5] Сулайман падиша вә униң алдиға жиғилған барлиқ Исраил жамаити әһдә сандуғиниң
алдида меңип, көплигидин санини елип болмайдиған сан-санақсиз қой билән кали-
ларни қурбанлиқ қилишатти. [6] Каһинлар Пәрвәрдигарниң әһдә сандуғини өз жайиға,
ибадәтханиниң ички «каламхана»сиға, йәни әң муқәддәс жайға елип кирип, керублар-
ниң қанатлириниң астиға қойди.
[7] Чүнки керубларниң йейилип турған қанити әһдә сандуғиниң орни үстидә болғачқа,
әһдә сандуғи билән уни көтирип туридиған балдақларни йепип туратти. [8] Бу балдақлар
наһайити узун болғачқа, каламханиниң алдидики муқәддәс жайда туруп, әһдә сандуғи-
ниң йенидики икки балдақниң учлирини көргили болатти, бирақ өйниң сиртида улар-

7:48 **«тәғдим нанлар»** — башқа хил тәрҗимилири: «һозурий нан»лар, «Худаниң һозуридики нан»лар) яки «тизилгән нан». Улар вә алтун ширә тоғрилиқ «Мис.» 25:23-30 вә «Лав.» 24:5-9ни көрүң.

7:48 Мис. 25:23; 30:1

7:51 2Сам. 8:7, 11; 2Тар. 5:1

8:1 **««Давут шәһири»..., йәни Зион...»** — «Зион» Йерусалимниң ичидики егизлик болуп, шу йәргә дайим қорған селинип туратти. Кейин ибадәтханиму Зионда қурулған.

8:1 2Сам. 5:9; 6:12, 17; 2Тар. 5:2

8:2 **«йәттинчи айдики бекитилгән һейт»** — йәни «кәпиләр һейти» яки «мевә һосул һейти». Бу һейт 7-айниң 15-22 күнлиридә өткүзүлиду *(«Лав.» 23:34-43)*. Исраилниң әрлири униңға Йерусалимда қатнишиши лазим еди.

8:4 **«жамаәт чедири»** — йәни «жамаәт жиғилидиған чедир» яки «ибадәт чедири».

8:6 **«каламхана»** — 6:16 вә изаһатини көрүң.

ни көргили болмайтти; бу балдақлар таки бүгүнгә қәдәр шу йәрдә турмақта. [9] Әһдә сан-
дуғиниң ичидә Муса пәйғәмбәр Һорәб теғида турғанда ичигә салған икки таш тахтидин
башқа һеч нәрсә йоқ еди (Исраиллар Мисир зиминидин чиққандин кейин Пәрвәрдигар
улар билән Һорәбдә әһдә түзгән еди).
[10] Вә шундақ болдики, каһинлар муқәддәс җайдин чиқишиғила, бир булут Пәрвәрди-
гарниң ибадәтханисини қапливалди. [11] Каһинлар булут түпәйлидин өз вәзипилирини
өтәшкә өрә туралмайтти; чүнки Пәрвәрдигарниң җуласи Пәрвәрдигарниң өйини тол-
дурған еди.
[12] Бу пәйттә Сулайман: — Пәрвәрдигар тум қараңғулуқ ичидә туримән, дәп ейтқан еди;
[13] лекин, и Пәрвәрдигар, мән дәрвәқә Сениң үчүн бир һәйвәтлик макан болсун дәп, Сән
мәңгү туридиған бир өйни ясидим, деди. [14] Андин падиша бурулуп барлиқ Исраил җа-
маитигә бәхит тилиди; Исраилниң барлиқ җамаити униң алдида туратти. [15] У мундақ
деди: — «Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарға тәшәккүр-мәдһийә болғай! У Өз ағзи билән
атам Давутқа вәдә қилған еди вә Өз қоли билән уни әмәлгә ашурди. У Давутқа йәнә: —
[16] «Мән Өз хәлқим Исраилни Мисир зиминидин елип чиққан күндин буян намим үчүн
бу йәрдә бир өй салай дәп Исраилниң һәр қайси қәбилилириниң шәһәрлиридин һеч
қайсисини таллимидим; бирақ хәлқим болған Исраилға һөкүмранлиқ қилсун дәп Да-
вутни таллидим» дегән еди. [17] Әнди атам Давутниң Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң
намиға атап бир өй селиш арзу-нийити бар еди. [18] Бирақ Пәрвәрдигар атам Давутқа:
«Көңлүңдә Мениң намимға бир өй ясашқа қилған нийитиң яхшидур; [19] амма шу өйни
сән ясимайсән, бәлки сениң пуштуңдин болидиған оғлуң, у Мениң намимға атап шу
өйни салиду», дегән еди.
[20] Мана әнди Пәрвәрдигар Өз сөзигә әмәл қилди. Мән Пәрвәрдигар вәдә қилғинидәк,
атамниң орнини бесип, Исраилниң тәхтигә олтардим; Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар-
ниң намиға атап бу өйни салдим. [21] Өйдә әһдә сандуғи үчүн бир җайни растлидим; әһдә
сандуғи ичидә Пәрвәрдигарниң ата-бовилиримизни Мисир зиминидин елип чиққанда,
улар билән түзгән әһдә тахтилири бардур».

Сулайман Исраил үчүн дуа қилиду

[22] Андин Сулайман Исраилниң барлиқ җамаитигә йүзлинип, Пәрвәрдигарниң қурбан-
гаһиниң алдида туруп, қоллирини асманға қаритип көтирип [23] мундақ дуа қилди: — «И
Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар! Нә жуқуриқи асманда нә төвәнки йәрдә сәндәк Худа
йоқтур; алдиңда пүтүн қәлби билән маңидиған қуллириң үчүн әһдәңдә туруп өзгәрмәс
муһәббитиңни көрсәткүчисән. [24] Чүнки Сән Өз қулуң атам Давутқа бәргән вәдидә тур-
дуң; Сән Өз ағзиң билән ейтқан сөзүңгә мана бүгүнкидәк Өз қолуң билән әмәл қилдиң.
[25] Әнди һазир, и Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар, Өз қулуң атам Давутқа: — «Әгәр сениң
әвлатлириң өз йоллириға сәгәк болуп сән Мениң алдимда маңғандәк маңидиған болса,

---

8:8 **«бу балдақлар таки бүгүнгә қәдәр шу йәрдә турмақта»** — «бүгүнгә қәдәр...» дегән сөзләр ибадәтхана техи өз җайида турған вақтида хатириләнгән, әлвәттә, вә шуңлашқа шуни испатлайдуки, «Падишалар»ниң көп қисимлири Йәһудадикиләрниң сүргүн болушидин илгири йезилған. «2пад.» 24-25 баблирини бәлким кейинки бир пүтүкчи қошуп язған болуши мүмкин.
8:9 **«Һорәб теғи»** —Синай теғиниң башқа бир исмидур.
8:9 Мис. 34:27
8:11 Мис. 40:34, 35; 2Тар. 7:2
8:12 Мис. 20:21; Лав. 16:2; Қан. 4:11; 5:22; 2Тар. 6:1
8:13 **«сениң үчүн бир һәйвәтлик макан»** — йәнә бирхил тәрҗимиси «сениң үчүн бур туралғу макан». **«һәйвәтлик макан»** — йәнә бирхил тәрҗимиси «туралғу макан».
8:16 2Сам. 7:6; 2Тар. 6:5
8:17 2Сам. 7:2; 1Тар. 17:1; 2Тар. 6:7
8:22 2Тар. 6:12

саңа әвладиңдин Исраилниң тәхтидә олтиридиған бир зат кам болмайду» дәп бәргән
вәдәңдә турғайсән. [26] Әнди һазир, и Исраилниң Худаси, Сән қулуң Давутқа ейтқан сөз-
лириң әмәлгә ашурулғай, дәп өтүнимән!
[27] Лекин Худа Өзи растла йәр йүзидә макан қиламду? Мана, асманлар билән асманлар-
ниң асмини сени сиғдуралмиған йәрдә, мән ясиған бу өй қандақму Сениң маканиң бо-
лалисун?! [28] Лекин и Пәрвәрдигар Худайим, қулуңниң дуаси билән илтиҗасиға қулақ
селип, қулуңниң бүгүн Саңа көтәргән нидаси вә тилигини аңлиғайсән; [29] шуниң билән
Өз көзлириңни кечә-күндүз бу өйгә, йәни Сән: «Мениң намим у йәрдә аян болсун» дәп
ейтқан җайға кечә-күндүз тиккәйсән; Өз қулуңниң у җайға қарап қилған дуасиға қу-
лақ салғайсән. [30] қулуң вә хәлқиң Исраил бу җайға қарап дуа қилған чағда, уларниң
илтиҗисиға қулақ селип, Өз маканиң қилған асманлардин туруп аңлиғайсән, аңлиғи-
ниңда уларни кәчүргәйсән.
[31] Әгәр бириси өз хошнисиға гуна қилса вә шундақла ишниң раст-ялғанлиғини бекитиш
үчүн қәсәм ичкүзүлсә, бу қәсәм бу өйдики қурбангаһиңниң алдиға кәлсә, [32] Сән қәсәм-
ни асманда туруп аңлап, амал қилип өз бәндилириң оттурисида һөкүм чиқарғайсән;
гунайи бар адәмни гунаға тартип, өз йолини өз бешиға яндуруп, гунасиз адәмни ақлап,
өз адиллиғиға қарап униңға һәққини бәргәйсән.
[33] Өз хәлқиң Исраил Сениң алдиңда гуна қилғини үчүн дүшмәндин йеңилсә, Саңа қай-
тип бу өйдә туруп, намиңни етирап қилип, Саңа дуа билән илтиҗа қилса, [34] Сән асман-
да аңлап, Өз хәлқиң Исраилниң гунайини кәчүрүп, уларни Сән ата-бовилириға тәғдим
қилған зиминға қайтуруп кәлгәйсән.
[35] Улар Саңа гуна қилғини үчүн асман етилип ямғур яғмайдиған қиливетилгән болса,
лекин улар бу җайға қарап Саңа дуа қилип намиңни етирап қилип, Сениң уларни қий-
инчилиққа салғиниң түпәйлидин өз гунайидин йенип товва қилса, [36] Сән асманда ту-
руп қулақ селип, қуллириңниң вә хәлқиң Исраилниң гунайини кәчүргәйсән; чүнки Сән
уларға меңиш керәк болған яхши йолни үгитисән вә Өз хәлқиңгә мирас қилип бәргән
зиминниң үстигә ямғур яғдурисән!
[37] Әгәр зиминда ачарчилиқ йә ваба болса, йә зираәтләр Дан алмиса йә һал чүшсә йә уни
чекәткиләр яки чекәткә личинкилири бесивалса, йә дүшмәнләр уларниң зиминдики
шәһәрлириниң қовуқлириға һуҗум қилип қоршивалса, йә һәр қандақ апәт йә кесәл-
лик болса, [38] Сениң хәлқиң болған Исраилдики һәр қандақ киши өз көңлидики вабани
билип, улардин һәр қайси киши қоллирини бу өйгә сунуп, һәр қандақ дуа яки илтиҗа
қилған болса, [39] әнди Сән турува тқан маканиң асманда туруп аңлап, кәчүрүм қилғай-
сән; Сән һәр бир адәмниң қәлбини билгәчкә, амал қилип өзиниң йоллирини өзигә ян-
дурғайсән (чүнки Сәнла, ялғуз Сәнла һәммә инсан балилириниң қәлблирини билгүчи-
дурсән); [40] шундақ қилип, улар Сән ата-бовилиримизға тәғдим қилған зиминда олтирип
өмриниң һәммә күнлиридә сәндин қорқидиған болиду.
[41] Өз хәлқиң Исраилдин болмиған, Сениң улуқ намиң түпәйлидин жирақ-жирақлардин
кәлгән мусапир болса [42] (чүнки улар Сениң улуқ намиң, қудрәтлик қолуң вә созған би-
лигиң тоғрисида аңлийлайду), — ундақ бириси келип бу өй тәрәпкә қарап дуа қилса, [43]

8:25 2Сам. 7:12, 16; 1Пад. 2:4; Зәб. 131:12
8:27 2Тар. 2:5; Йәш. 66:1; Йәр. 23:24; Рос. 7:49
8:29 **«у җайға қарап қилған дуасиға...»** — яки болмиса: «у җай тоғрисидики дуаси...».
8:29 Қан. 12:11
8:31 **«Әгәр бириси өз хошнисиға ... ишниң раст-ялғанлиғини бекитиш үчүн қәсәм ичкүзүлсә, бу қәсәм бу өйдики қурбангаһиңниң алдиға кәлсә...»** — бундақ қәсәм тоғрилиқ «Чөл.» 5:11-31ни көрүң. «Қәсәм бу өйдики қурбангаһниң алдиға кәлсә...» — мүмкинчилиги барки, Исраилда мошундақ қәсәмләрни ичиш үчүн қурбангаһниң алдиға келиш керәк әмәс еди, пәқәт: «Худаниң қурбангаһи алдида қәсәм қилимәнки...» дегәндәк сөзләр ейтилған болса «қурбангаһ өз алдида турғандәк» һесаплинатти.

Сән туруватқан маканиң болған асманларда униңға қулақ селип, у мусапир Саңа нида
қилип тилигининиң һәммисигә мувапиқ қилғайсән; шуниң билән йәр йүзидики бар-
лиқ әлләр намиңни тонуп йетип, Өз хәлқиң Исраилдәк Сәндин қорқидиған болуп, мән
ясиған бу өйниң Сениң намиң билән аталғинини билиду.
44 Әгәр Сениң хәлқиң Сениң тапшуруғуң билән дүшмини билән жәң қилишқа чиққанда,
Сән таллиған бу шәһәргә, шундақла мән намиңға атап ясиған бу өй тәрәпкә қарап Сән
Пәрвәрдигарға дуа қилса, 45 Сән асманларда туруп уларниң дуаси билән илтиҗасиға
қулақ селип, уларни нусрәткә ериштүргәйсән.
46 Әгәр улар саңа гуна садир қилған болса (чүнки гуна қилмайдиған һечкиши йоқтур)
Сән уларға ғәзәплинип, уларни дүшмәнлириниң қолиға тапшурған болсаң, булар улар-
ни жирақ-йеқинға, өзлириниң зиминиға сүргүн қилип елип барған болса, 47 лекин улар
сүргүн қилинған жутта әс-һошини тепип товва қилип, өзи сүргүн болған жутта Саңа:
— Биз гуна қилип, қәбиһликкә берилип Сәндин йүз өрүп кәттуқ, дәп йелинса, 48 — әгәр
уларни сүргүн қилған дүшмәнлириниң зиминида пүтүн қәлби вә пүтүн җенидин Сениң
тәрипиңгә йенип, Сән уларниң ата-бовилириға тәғдим қилған зиминға, Сән таллиған
шәһәр тәрәпкә вә мән намиңға атап ясиған бу өй тәрәпкә йүзини қилип, Саңа қарап дуа
қилса, 49 Сән туруватқан маканиң болған асманларда туруп уларниң дуаси вә илтиҗа-
сини аңлап улар үчүн һөкүм чиқирип, 50 Өз хәлқиңниң Саңа садир қилған гунайини,
Саңа өткүзгән һәммә итаәтсизликлирини кәчүрүм қилғайсән вә уларни сүргүн қилған-
ларниң алдида уларға рәһим тапқузғайсәнки, шулар уларға рәһим қилсун 51 (чүнки
улар Өзәң Мисирдин, йәни төмүр тавлаш печидин чиқарған Өз хәлқиң вә Өз мирасиң-
дур); 52 Сениң көзлириң Өз қулуңниң илтиҗасиға вә Өз хәлқиңниң илтиҗасиға очуқ
болғай, улар һәр ишта саңа нида қилип тилигинидә уларға қулақ салғайсән; 53 чүнки
Сән ата-бовилиримизни Мисирдин чиқарғиниңда Өз қулуң Муса арқилиқ ейтқиниңдәк,
Сән хәлқиңни Өзәңгә хас мирасиң болсун дәп, йәр йүзидики һәммә әлләр арисидин
уларни айрим елип таллидиң, и Рәб Пәрвәрдигар!».
54 Сулайман Пәрвәрдигарға шу барлиқ дуа вә илтиҗалирини қилип болғанда, қолли-
рини асманға қарап көтирип Пәрвәрдигарниң қурбангаһиниң алдида тизлинип турған
йәрдин қопуп, 55 өрә туруп Исраилниң барлиқ җамаитигә жуқури авазда бәхит тиләп
мундақ деди: — 56 «Униң барлиқ вәдә қилғини бойичә Өз хәлқи Исраилға арам бәргән
Пәрвәрдигар мубарәктур! У Өз қули Мусаниң вастиси билән қилған һәммә меһриванә
вәдиләрниң һеч бири йәрдә қалмиди!
57 Пәрвәрдигар Худайимиз ата-бовилиримиз билән болғандәк биз билән биллә болғай;
У нә биздин ваз кәчмисун нә бизни ташлимисун; 58 буниң билән У қәлбимизни Униң
йоллирида меңишқа, Өзи ата-бовилиримизға буйруған әмирләр, бәлгүлимиләр вә
һөкүмләрни тутушқа Өзигә майил қилғай; 59 мениң Пәрвәрдигарниң алдида илтиҗа
қилған бу сөзлирим кечә-күндүз Пәрвәрдигар Худайимизниң йенида турсун; шуниң
билән Өз қулуң үчүн тоғра һөкүм қилип, хәлқиң Исраил үчүн тоғра һөкүм қилип, һәр
күндики дәрдигә йәткәйсән; 60 шуниң билән йәр йүзидики һәммә әлләр Пәрвәрдигар
Өзи Худадур, Униңдин башқиси һеч қайсиси йоқтур дәп билгәй, 61 шундақла бүгүн
қилғиниңларға охшаш Униң бәлгүлимилиридә меңишқа вә әмирлирини тутушқа қәл-
биңлар Пәрвәрдигар Худайимизға мукәммәл болғай!».

8:43 «бу өй Сениң намиң билән атилиду» — бу ибарә Худаниң ибадәтханиси тоғрилиқ «бу өй Мениңкидур» вә «бу өйдә Мениң ким екәнлигим аян қилиниду» дегәндәк икки мәхситини көрситиду.
8:46 2Тар. 6:36; Пәнд. 20:9; Топ. 7:20; 1Юһа. 1:8, 10
8:53 Мис. 19:5; Қан. 4:20; 7:6; 9:26, 29; 14:2
8:56 Йә. 21:45
8:60 Қан. 4:35, 39

Сулайман ибадәтханини Худаға атайду

[62] Вә падиша пүтүн Исраил билән биллә Пәрвәрдигарниң алдида қурбанлиқларни қил-
ди. [63] Сулайман Пәрвәрдигарға енақлиқ қурбанлиғи сүпитидә жигирмә икки миң кала
вә бир йүз жигирмә миң қой қурбанлиқ қилди. Падиша билән барлиқ Исраиллар шун-
дақ қилип Пәрвәрдигарниң өйини униңға беғишлиди. [64] Шу күни падиша Пәрвәрдигар-
ниң өйиниң алдидики һойлисиниң оттурисини айрип муқәддәс қилип, у йәрдә көйдүр-
мә қурбанлиқлар, ашлиқ һәдийәлири вә енақлиқ қурбанлиғилириниң яғлирини сунди;
чүнки Пәрвәрдигарниң алдида турған мис қурбангаһ көйдүрмә қурбанлиқлар, ашлиқ
һәдийәлири вә енақлиқ қурбанлиғилириниң яғлирини қобул қилишқа кичик кәлди.
[65] Шуниң билән у вақитта Сулайман вә униң билән болған пүтүн Исраил, йәни Хамат
райониға кириш еғизидин тартип Мисир еқиниғичә һәммә йәрләрдин кәлгән зор бир
җамаәт Пәрвәрдигар Худайимизниң алдида йәттә күн вә йәнә йәттә күн, җәмий он төрт
күнгичилик һейт өткүзди. [66] Сәккизинчи күнидә у хәлиқни қайтурди; улар падиша-
ниң бәхитини тилиди; андин улар Пәрвәрдигарниң Өз қули Давутқа вә хәлқи Исраилға
қилған яхшилиқлири үчүн қәлбидә шат-хорам болуп өз өй-чедирлиригә қайтип кәтти.

Пәрвәрдигар Сулайманға вәдә һәм агаһ бериду

2Тар. 7:11-22

9 [1] Сулайман Пәрвәрдигарниң өйи, падиша ордиси вә шундақла қурушни арзу қилған
башқа қурулушларни көңлидикидәк пүткүзүп болғанда, [2] Пәрвәрдигар Сулайманға
Гибеонда көрүнгәндәк әнди иккинчи қетим униңға көрүнди.
[3] Пәрвәрдигар униңға мундақ деди: — «Сән Мениң алдимда қилған дуа вә илтиҗайиң-
ни аңлидим; Мениң намим униңда әбәткичә аян қилиниши үчүн, сән ясиған бу өйни
Өзәмгә муқәддәс қилдим. Мениң көзлирим вә көңлүм шу йәрдә һемишә болиду. [4] Сән
болсаң, атаң Давутниң алдимда маңғинидәк, сәнму саңа буйруғинимниң һәммисигә
мувапиқ әмәл қилиш үчүн, бәлгүлимилирим вә һөкүмлиримни тутуп, пак көңүл вә
дуруслуқ билән алдимда маңсаң, [5] Мән әнди атаң Давутқа: «Исраилниң тәхтидә саңа
әвладиңдин олтиришқа бир зат кам болмайду» дәп вәдә қилғинимдәк, Мән падишалиқ
тәхтиңни Исраилниң үстидә әбәткичә мәһкәм қилимән. [6] Лекин өзәң йә оғуллириң
Маңа әгишиштин ваз кечип Мән алдиңларда қойған әмирлирим билән бәлгүлимили-
римни тутмай, бәлки башқа илаһларниң қуллуғиға кирип уларға сәҗдә қилсаңлар, [7] шу
чағда Мән Исраилни уларға тәғдим қилған зиминидин үзүп чиқиримән; вә Өз намимни
көрситишкә Өзәмгә муқәддәс қилған бу өйни нәзиримдин ташлаймән вә Исраил һәм-
мә хәлиқләр арисида сөз-чөчәк вә тапа-тәниниң объекти болиду; [8] Бу өй гәрчә һазир
көркәм көрүнсиму, шу заманда униңдин өткәнләрниң һәммиси зор һәйран қелишип

8:63 2Тар. 7:5-10
8:64 2Тар. 7:7
8:65 **«Хамат райониға кириш еғизидин тартип...»** — яки «Либо-Хаматтин тартип». **«...җамаәт Пәрвәрдигар Худайимизниң алдида йәттә күн вә йәнә йәттә күн, җәмий он төрт күнгичилик һейт өткүзди»** — «кәпиләр һейти»ниң бекитилгән вақти йәттә күн еди. Исраиллар мошу вақитқа йәнә йәттә күн қошти.
8:66 **«Сәккизинчи күнидә»** — демәк, иккинчи «йәттә күн»дин кейинки күндә.
9:1 2Тар. 7:11
9:2 1Пад. 3:5
9:3 Қан. 12:11; 1Пад. 8:29
9:5 2Сам. 7:12, 16; 1Пад. 6:12; 2:4; 1Тар. 22:10; Зәб. 88:29-30; 131:12
9:6 2Сам. 7:14; Зәб. 88:31-33
9:7 Қан. 28:37; Йәр. 7:15

үшкиртип: «Пәрвәрдигар бу зиминға вә бу өйгә немишкә шундақ қилди?» дәп сорайду.
[9] Кишиләр: — Чүнки зиминдики хәлиқләр өз ата-бовилирини Мисир зиминидин
чиқарған Пәрвәрдигар Худасини ташлап, өзлирини башқа илаһларға бағлап, уларға
сәждә қилип қуллуғида болғанлиғи үчүн, Пәрвәрдигар бу пүткүл күлпәтни уларниң бе-
шиға чүширипту, дәп җавап бериду.

Ташқи ишлар вә башқа қурулушлар

2Тар. 8:1-18

[10] Шундақ болдики, жигирмә жил өтүп, Сулайман у икки өйни, йәни Пәрвәрдигарниң
өйи билән падиша өйини ясап болғандин кейин, [11] Турниң падишаси Һирам Сулай-
манға барлиқ тәләплири бойичә кедир дәрәқлири, арча дәрәқлири вә алтун тәминли-
гини үчүн Сулайман падиша униңға Галилийә өлкисидин жигирмә шәһәрни бәрди. [12]
Һирам Сулайман униңға бәргән шәһәрләрни көрүшкә Турдин чиқип кәлди; лекин улар
униңға һеч яқмиди. [13] У: — Һәй бурадирим, сән мошу маңа бәргиниң зади қандақ шәһәр-
ләр?! — деди. У уларни «Кабулниң жути» дәп атиди, вә улар бүгүнки күнгичә шундақ
атилиду. [14] Һирам болса падишаға бир йүз жигирмә талант алтун әвәткән еди.

[15] Сулайман падиша Пәрвәрдигарниң өйини, өз өйини, Миллони, Йерусалимниң сепи-
лини, Һазорни, Мәгиддони вә Гәзәр шәһәрлирини ясаш үчүн һашарға тутқан ишлигү-
чиләрниң ишлири мундақ: — [16] (Мисирниң падишаси Пирәвн чиқип Гәзәргә һуҗум қи-
лип елип, уни отта көйдүрүп, шәһәрдә туруватқан Қананийларни қирип, шәһәрни той
соғиси сүпитидә Сулайманниң хотуни болған өз қизиға бәргән еди) [17] Сулайман Гәзәр
билән төвәнки Бәйт-Һоронни бена қилди; [18] у Баалат билән өз зиминидики чөлгә җай-
лашқан Тадморниму йеңидин ясиди, [19] шундақла өзигә хас һәммә амбар шәһәрлирини,
«җәң һарвуси шәһәрлири»ни, «атлиқлар шәһәрлири»ни вә Йерусалимда, Ливанда вә
өзи сорайдиған барлиқ зиминда халиғинини бена қилди.
[20] Исраиллардин болмиған Аморийлар, Һиттийлар, Пәриззийләр, Һивийлар вә Йәбу-
сийлардин Исраил зиминида қелип қалғанларниң һәммисини болса, [21] Сулайман бу-
ларни, йәни Исраиллар пүтүнләй йоқиталмиған әлләрниң қалдуқ әвлатлирини қуллуқ
һашарға тутти. Улар бүгүнки күнгичә шундақ болуп кәлди.
[22] Лекин Сулайман Исраиллардин һеч кимни қул қилмай, бәлки уларни ләшкәр,
хизмәткар, һөкүмдар-әмәлдар, һарву билән атлиқларниң сәрдарлири қилди. [23] Булар-
дин Сулайманниң ишлирини башқуридиған, йәни ишлигүчиләрниң үстигә қоюлған
чоң назарәтчиләр бәш йүз әллик еди.

9:8 **«бу өй гәрчә һазир көркәм көрүнсиму,...»** — башқа бирхил тәрҗимиси *(бәзи кона текстләргә әгишип)*: «бу өй бир харабә болиду,...»
9:8 Қан. 29:23; 2Тар. 7:21; Йәр. 22:8
9:10 2Тар. 8:1
9:13 **«Кабулниң жути»** — «кабул» дегәнниң мәнаси бәлким «чәклик» болуши мүмкин. Ибраний тилида сөзниң аһаңи «әрзимәс»кә йеқин келиду.
9:14 **«бир йүз жигирмә талант алтун»** — бир талант *(алтун)* бәлким 27 килограм еди. 120 талант 3240 килограм; һазирқи пулда болса *(2008-жили)* 100 миллион доллар болиду.
9:15 **«Милло»** — бәлким Йерусалимдики егизликкә җайлашқан бир қәлъә яки истиһкам еди.
9:18 2Тар. 8:6
9:21 **Исраиллар пүтүнләй йоқиталмиған әлләрниң қалдуқ әвлатлири...»** — бу ишларниң тарихи «Йәшуа пәйғәмбәр» дегән қисмида пүтүлгән. Тәвраттики «Йәшуа»ни көрүң. Мошу һашарчилар 13:5-16дә хатириләнгәнләрдин башқа һашарчилар болса керәк еди. **«Улар Қананийлар қатарлиқлар бүгүнки күнгичә шундақ болуп кәлди»** — бу сөз Исраиллар техи өз вәтинидә турған вақтида хатириләнгән, әлвәттә.
9:22 Лав. 25:39

[24] Пирәвнниң қизи Давутниң шәһиридин көчүп Сулайман униң үчүн ясиған өйдә олтарғинида, у Милло қәлъәсини ясиди. [25] Сулайман Пәрвәрдигарға ясиған қурбангаһда жилда үч қетим көйдүрмә қурбанлиқлар билән енақлиқ қурбанлиқлирини сунатти вә Пәрвәрдигарниң алдидики хушбуйгаһта хушбуй яқатти. Шу тәриқидә у ибадәтханиниң ишлирини пүткүзди.

[26] Сулайман падиша Езион-Гәбәрдә бир түркүм кемиләрни ясиди. У йәр болса Едом зиминида, Қизил деңиз бойидики Елатниң йенида еди. [27] Һирам өз хизмәткарлири, йәни деңизчилиқни убдан билидиған нәччә кемичиләрни Сулайманниң хизмәткарлириға қошулуп кемиләрдә ишләшкә әвәтти. [28] Улар Офирға берип, у йәрдин төрт йүз жигирмә талант алтунни елип келип, Сулайман падишаға апарди.

Шебаниң аял падишаси Сулайманни издәп келиду

2Тар. 9:1-12

10 [1] Шебаниң аял падишаси болса Сулайманниң Пәрвәрдигарниң нами билән бағлинишлиқ болған даңқ-шөһритини аңлап, уни қийин чигиш-соаллар билән синиғили кәлди. [2] У хушбуй буюмлар, интайин тола алтун вә яқут-гөһәрләр артилған төгиләрни елип, чоң дәбдәбә билән Йерусалимға кәлди. Сулайманниң қешиға кәлгәндә өз көңлигә пүккән һәммә иш тоғрилиқ униң билән сөзләшти. [3] Сулайман униң һәммә сориғанлириға жавап бәрди. Һеч немә падишаға қараңғу әмәс еди, бәлки һәммисидә униңға жавап бәрди.

[4] Шебаниң аял падишаси Сулайманниң даналиғиға, ясиған орда-сарайға, [5] дәстихандики таамларға, әмәлдарларниң қатар-қатар олтиришлириға, хизмәткарлириниң қатар-қатар турушлириға, уларниң кийгән кийимлиригә, униң сақийлириға вә униң Пәрвәрдигарниң өйидә атап сунған көйдүрмә қурбанлиқлириға қарап, үни ичигә чүшүп кәтти.

[6] У падишаға: — Мән өз жутумда силиниң ишлири вә даналиқлири тоғрисида аңлиған хәвәр раст екән; [7] Амма мән келип өз көзлирим билән көрмигичә бу сөзләргә ишәнмигән едим; вә мана, мән йериминиму аңлимиған екәнмән; силиниң даналиқлири билән бәрикәт-баяшатлиқлири мән аңлиған хәвәрдин зиядә екән. [8] Силиниң адәмлири немидегән бәхитлик-һә! Һемишә силиниң алдилирида туруп даналиқлирини аңлайдиған бу хизмәткарлар нәқәдәр бәхитликтур! [9] Силидин сөйүнгән, силини Исраилниң тәхтигә олтарғузған Пәрвәрдигар Худалири мубарәктур! Пәрвәрдигар Исраилға мәңгүлүк бағлиған муһәббити үчүн, У силини тоғра һөкүм вә адаләт сүргили падиша қилди, деди.

[10] У падишаға бир йүз жигирмә талант алтун, интайин көп хушбуй буюмлар вә яқут-гөһәрләрни соға қилди. Шебаниң аял падишаси Сулайман падишаға сунған шунчә зор миқдардики хушбуй буюмлар униңдин кейин һеч көрүнгән әмәс [11] (Һирамниң Офирдин алтун әпкелидиған кемилириму Офирдин йәнә интайин зор миқдардики сән-

---

9:24 2Тар. 8:11

9:25 **«Шу тәриқидә у ибадәтханиниң ишлирини пүткүзди»** — бу жүмлиниң мәнаси бәлким Сулайман һейтләрни мошу ибадәтханида өткөзүшлири билән һәр бир башқа «ибадәт жайлири», болупму «жуқури жайлар»ниң инавәтсизлигини көрсәтти. Демәк, шу чағдин башлап Пәрвәрдигар қурбанлиқларни қобул қилған жай пәқәт Йерусалимдики ибадәтханила еди.

9:26 **«Қизил деңиз бойидики Елат»** — яки «Қизил деңиз бойидики Елат» *(һазирқи нами «Елат»).*

9:28 **«төрт йүз жигирмә талант алтун»** — бир талант *(алтун)* бәлким 27 килограм еди. Ундақта 420 талант 11340 килограм.

10:2 2Тар. 9:1; Мат. 12:42; Луқа 11:31

10:5 **«.. униң , *йәни Шебаниң айал падишаниң...* үни ичигә чүшүп кәтти»** — ибраний тилида «униңда роһ қалмиди». Демәк, интайин һәйран қалди.

дәл яғичи вә яқут-гөһәрләрни елип кәлди. [12] Падиша сәндәл яғичидин Пәрвәрдигарниң
өйи үчүн вә падишаниң ордиси үчүн пәләмпәй-саласунлар ясатти һәм нәғмә-навачилар
үчүн чилтарлар вә сазларни шуниңдин ясатти. Шу вақиттин кейин шундақ зор миқдар-
дики есил сәндәл яғичи бу вақитқичә һеч кәлтүрүлмиди йә көрүлүп бақмиди). [13] Сулай-
ман падиша Шебаниң аял падишасиға өз шаһанә сахавитидин бәргәндин башқа, аял па-
дишаниң көңли тартқан һәммини — немә сориса, шуни бәрди; андин у хизмәткарлири
билән йолға чиқип өз жутиға қайтип кәтти.

Сулайманниң байлиқлири

2Тар.9:13-28

[14] Сулайманға һәр жили кәлтүрүлгән алтунниң өзи алтә йүз атмиш алтә талант еди. [15]
Бу киримдин башқа, тиҗарәтчиләрдин, оқәтчиләрниң содисидин, барлиқ Әрәбийә па-
дишалиридин вә өз зиминидики әмәлдарлардин һәм алтун кәлтүрүлди.
[16] Сулайман падиша икки йүз чоң сипарни соқтурди вә һәр сипарға алтә йүз шәкәл ал-
тун кәтти; [17] шундақла үч йүз қалқанни япилақланған алтундин ясиди; һәр бир қалқан-
ни ясашқа үч мина алтун ишлитилди; падиша уларни «Ливан ормини сарийи»ға есип
қойди.
[18] Падиша пил чишлиридин чоң бир тәхтни ясап, уни тавланған алтун билән қаплатти.
[19] Тәхтниң алтә қәвәтлик пәләмпийи бар еди. Тәхтниң баш йөләнчүки жумилақ болуп,
орундуқниң икки йенида таянғучиси бар еди, һәр бир таянғучниң йенида бирдин өрә
турған ширниң һәйкили бар еди. [20] Алтә қәвәтлик пәләмпәйниң үстидә, оң вә сол тәри-
пидә өрә турған он икки ширниң һәйкили болуп, һәр бир басқучниң оң-сол тәрипидә
бирдин бар еди; башқа һеч қандақ әлдә униңға охшаш ясалғини йоқ еди.
[21] Сулайман падишаниң барлиқ җам-пиялилири алтундин ясалған; «Ливан ормини
сарийи»дики барлиқ қача-қучилар тавланған алтундин ясалған; уларниң һеч қайси-
си күмүчтин ясалмиған; Сулайманниң күнлиридә күмүч һеч немигә әрзимәйтти. [22]
Чүнки падишаға қарашлиқ деңизда жүридиған, Һирамниң кемилиригә қошулуп «Тар-
шиш кемә» әтритиму бар еди; «Таршиш кемә әтрити» үч жилда бир қетим келип ал-
тун-күмүч, пил чишлири, маймунлар вә тозларни әкеләтти.
[23] Сулайман падиша йәр йүзидики барлиқ падишалардин байлиқта вә даналиқта үстүн
еди. [24] Худа Сулайманниң көңлигә салған даналиқни аңлаш үчүн йәр йүзидикиләр һәм-
миси униң билән дидарлишиш арзуси билән келәтти. [25] Кәлгәнләрниң һәммиси өз соғи-
тини елип келәтти; йәни күмүч қача-қучилар, алтун қача-қучилар, кийим-кечәкләр,
дубулға-савутлар, тетитқулар, атлар вә қечирларни елип келәтти. Улар һәр жили бәлгү-
лик миқдарда шундақ қилатти.

10:12 2Тар. 9:11
10:14 **«666 талант»** — 22 тонна.
10:16 **«600 шәкәл»** — 600 шәкәл бәлким 7 килограмға йеқин.
10:16 1Пад. 14:26
10:17 **«үч мина алтун»** — «мина» еғирлиқ бирлиги еди, һазирқи бирликләрдә қанчә екәнлиги еник әмәс.
10:17 1Пад. 7:2
10:18 2Тар. 9:17
10:22 **«Таршиш кемә»** —Бәлким Таршиш дегән портқа берип келиш сәпиригә чидамлиқ болған кемини көрситәтти. «Таршиш» дегән исим Испанийә, шималий Африқа яки Британийәни яки үчиниң һәммисини көрситиду. Бәзи илимлар Сомалийәниң *(шәрқий Африқаниң)* деңиз бойида төртинчи бир Таршишму болған, дәп қарайду.
10:23 1Пад. 3:12, 13
10:25 **«тетитқулар»** — яки «хушбуй буюмлар». **«Улар һәр жили бәлгүлик миқдарда шундақ қилатти»** — яки «жилму-жил улар шундақ қилатти».

[26] Вә Сулайман җәң һарвулири вә атлиқ әскәрләрни жиғди; униң бир миң төрт йүз җәң
һарвуси, он икки миң атлиқ әскири бар еди; у уларни «җәң һарвуси шәһәрлири»гә вә
өзи туруватқан Йерусалимға орунлаштурди.
[27] Падиша Йерусалимда күмүчни таштәк көп, кедир дәрәқлирини җәнубий түзләңлик-
тики үҗмә дәрәқлиригә охшаш нурғун қилди.
[28] Сулайман алған атлар Мисирдин вә Кувәдин еди; падишаниң тиҗарәтчилири улар-
ни Кувәдин бекитилгән баһада алатти. [29] Мисирдин елип кәлгән бир җәң һарвусиниң
баһаси алтә йүз күмүч тәңгә, һәр ат болса йүз әллик тәңгә еди; вә улар йәнә Һиттийлар-
ниң падишалири һәм Сурийә падишалири үчүнму охшаш баһада елип чиқти.

Сулайман көп аялларни елип, уларниң езитқулуғи билән бутпәрәсликкә тейилип кетиду

11 [1] Лекин Сулайман падишаниң көңли Пирәвнниң қизидин башқа көп чәтәллик
аялларға, җүмлидин Моабий, Аммоний, Едомий, Зидоний, Һиттий аяллириға
чүшкән еди. [2] Пәрвәрдигар әслидә мошу әлләр тоғрилиқ Исраилларға: «Уларниң
қизлирини издәп бармаңлар, вә уларни силәрниңкиләргә киргүзмәңлар; чүнки
улар көңүллириңларни чоқум өз мәбудлириға аздуриду» дәп агаһландурған. Бирақ
Сулайманниң көңли дәл шуларға бағланди. [3] Униң йәттә йүз аяли, йәни ханиши вә үч
йүз кенизиги бар еди; аяллири униң көңлини аздуруп буриветкән еди.
[4] Шундақ болдики, Сулайман яшанғанда, униң аяллири униң көңлини башқа илаһларға
аздуруп буриветти; шуниң үчүн униң көңли атиси Давутниңкидәк Пәрвәрдигар Худа-
сиға мутләқ садиқ болмиди.
[5] Шуңа Сулайман Зидонийларниң мәбуди Аштаротни, Аммонийларниң жиркиничлик
мәбуди Милкомни издиди; [6] Шуниң билән Сулайман Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзил-
лик қилди; у атиси Давут Пәрвәрдигарға әгәшкәндәк изчиллиқ билән әгәшмиди.
[7] Андин Сулайман Йерусалим алдидики едирлиқта Моабийларниң жиркиничлик мәбу-
ди Кемош һәм Аммонийларниң жиркиничлик мәбуди Милком үчүн бир «жуқури җай-
»ни ясиди; [8] шуниңдәк өзиниң мәбудлириға хушбуй яқидиған вә қурбанлиқ қилидиған
һәр бир ят әллик аяли үчүнму у шундақ қилди; [9-10] Шуңа Пәрвәрдигар Сулаймандин
рәнҗиди; гәрчә У униңға икки қетим көрүнгән болсиму, шундақла униңға дәл мошу
иш тоғрилиқ, йәни башқа илаһларни издимәслигини тапилиған болсиму, униң көңли

10:26 1Пад. 5:20; 2Тар. 1:14; 9:25
10:27 **«кедир дәрәқлирини...»** — яки «кедир яғичини...». Лекин бизниңчә Сулайман кедир яғичини ишлитипла қалмай, шу чирайлиқ дәрәқләрдин Йерусалим әтрапиға көп тиктүрди (*«Топ.» 2:5ни көрүң*). **«җәнубий түзләңликтики...»** — ибраний тилида «Шәфәлаһдики...». «Шәфәлаһ» бу йәрниң (*түзләңликниң*) исми.
10:27 2Тар. 1:15; 9:27
10:28 **«падишаниң тиҗарәтчилири уларни Кувәдин бекитилгән баһада алатти»** —Бу җүмлиниң башқа бирхил тәрҗимиси: «падишаниң тиҗарәтчилири уларни карванға қошуп алатти». «Кувә» болса һазирқи Түркийәниң җәнубий тәрипидә.
10:28 2Тар. 1:16; 9:28
10:29 **«бир җәң һарвусиниң баһаси алтә йүз күмүч тәңгә...»** — мошу айәттики «тәңгә»ниң қиммити һазирғичә еник әмәс. Әгәр «шәкәл» болса 11.4 грамни көрситиду.
10:29 2Тар. 1:17
11:1 **«Лекин Сулайман падишаниң көңли Пирәвнниң қизидин башқа көп чәтәллик аялларға, җүмлидин Моабий, Аммоний, Едомий, Зидоний, Һиттий аяллириға чүшкән еди»** — бу бабта хатириләнгән һәммә ишлар «Қанун Шәрһи»дики әмирләргә хилап. «Қан.» 17:16-20ни көрүң.
11:1 Қан. 17:17
11:2 Мис. 34:16; Қан. 7:3
11:5 Һак. 2:13; 2Пад. 23:13
11:7 **«жиркиничлик мәбуд Милком»** — «Милком» ибраний тилида мошу йәрдә «Моләқ» дәп ипадилиниду.
11:7 2Пад. 23:13

Исраилниң Худаси Пәрвәрдигардин айнип кәтти; у Пәрвәрдигарниң тапилиғиниға әмәл
қилмиди. 11 Шуниң үчүн Пәрвәрдигар Сулайманға мундақ деди: — «Сән шундақ қиливе-
рип, Мениң саңа буйруған әһдәм билән бәлгүлиримни тутмиғиниң үчүн, Мән жәзмән
падишалиқни сәндин житиветип хизмәткариңға беримән. 12 Лекин атаң Давутниң
вәҗидин сениң өз күнлириңдә Мән шундақ қилмаймән, бәлки оғлуңниң қолидин уни
житиветимән. 13 Лекин пүтүн падишалиқни униңдин житивәтмәймән, бәлки қулум
Давутниң вәҗидин вә Өзәм таллиған Йерусалим үчүн оғлуңға бир қәбилини қалдуруп
қоймән».
14 Амма Пәрвәрдигар Сулайманға бир дүшмән, йәни Едомлуқ Һададни қозғиди, у киши
Едомниң падишасиниң нәслидин еди. 15-16 Әслидә Давут Едом билән җәң қилған вақит-
та, қошунниң сәрдари Йоаб Едомниң һәммә әрлирини йоқатқан еди (чүнки Едомдики
һәммә әрләрни йоқатқичә, Йоаб билән барлиқ Исраиллар у йәрдә алтә ай турған еди); у
өлтүрүлгәнләрни көмгили чиққанда 17 Һадад атисиниң бир нәччә Едомий хизмәтчили-
ри билән Мисирға қечип кәткән еди. Һадад у чағда кичик бала еди. 18 Улар Мидиян зи-
минидин чиқип Паранға кәлди. Улар Парандин бир нәччә адәмни елип өзлиригә қошуп
Мисирға, йәни Мисирниң падишаси Пирәвнниң қешиға кәлди. Пирәвн униңға бир өй
тәқсим қилип, озуқ-түлүкму тәминлиди һәмдә бир парчә йәрниму униңға тәғдим қил-
ди. 19 Һадад Пирәвнниң нәзиридә көп илтипат тапқан болуп, у өз хотунининиң сиңлисини,
йәни Таһпәнәс ханишниң сиңлисини униңға хотун қилип бәрди. 20 Таһпәнәсниң сиңли-
си униңға бир оғул, Генубатни туғуп бәрди. Таһпәнәс Пирәвнниң ордисида уни өзи чоң
қилди. Андин Генубат Пирәвнниң аилиси, йәни Пирәвнниң оғуллири арисида турди.
21 Һадад Мисирда: «Давут ата-бовилириниң арисида ухлап қалди» вә «Қошунниң сәр-
дари Йоабму өлди» дәп аңлиғанда Пирәвнгә: — Мениң өз жутумға беришимға иҗазәт
қилғайла, деди.
22 Пирәвн униңға: — Сениң өз жутумға барай дегиниң немә дегиниң, мениң қешимда
саңа немә кәмлик қилиду? — деди. У җававән: — Һеч нәрсә кам әмәс, амма немила бол-
мисун мени кәткили қойғайла, деди.
23 Худа Сулайманға йәнә бир дүшминини қозғиди; у болса ғоҗиси, йәни Зобаһниң
падишаси Һададезәрниң йенидин қечип кәткән Елиаданиң оғли Рәзон еди. 24 Давут
Зобаһлиқларни қәтл қилғанда Рәзон улардин бир топ адәмни өзигә топлап уларниң
сәрдари болди. Андин кейин булар Дәмәшққә берип у йәрдә туруп, Дәмәшқ үстидин
һөкүм сүрди. 25 Шуниң билән Һадад Исраилға аваричилик туғдурғандин башқа, Рәзон
Сулайманниң барлиқ күнлиридә Исраилниң дүшмини еди; у Исраилни өч көрәтти, өзи
Сурийә үстидә падиша еди.

11:9-10 1Пад. 3:5; 9:2; 1Пад. 6:12
11:11 **«Мән жәзмән падишалиқни сәндин житиветип хизмәткариңға беримән»** — «житиветип ... беримән» — демәк, Пәрвәрдигар падишалиғини Сулаймандин зораванлиқ билән тартивелип униң қол астидики бирисигә бәрмәкчи. 28-33-айәтни көрүң.
11:11 1Пад. 12:15
11:15-16 **«*Давут* өлтүрүлгәнләрни көмгили чиққанда...»** — өз адәмлирини көмүш үчүн, демәк. Бу сөзгә қариғанда Йоабниң Едомларни шундақ өлтүрүши қисас мәхситидә еди.
11:15-16 2Сам. 8:14; 1Тар. 18:12, 13
11:20 **«Таһпәнәс Пирәвнниң ордисида уни өзи чоң қилди»** — яки «Таһпәнәс Пирәвнниң ордисида уни өзи әмчәктин айриди».
11:23 2Сам. 8:3; 10:18
11:24 **«Давут Зобаһлиқларни қәтл қилғанда Рәзон улардин бир топ адәмни өзигә топлап уларниң сәрдари болди. Андин кейин булар Дәмәшққә берип...»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Рәзон бир топ адәмни өзигә қошуп уларниң сәрдари болди. Давут уларни өлтүрмәкчә болғанда, улар Дәмәшққә берип...».
11:24 2Сам. 8:3

[26] Сулайманниң Йәробоам дегән бир хизмәткари бар еди. У Зәрәдаһдин кәлгән Әфра-
имий Нибатниң оғли болуп, аниси Зәруаһ исимлиқ бир тул аял еди. Йәробоамму па-
дишаға қарши чиқти. [27] Униң падишаға қарши чиқиштики сәвәви мундақ еди: Сулай-
ман Милло қәлъәсини ясиғанда, атиси Давутниң шәһиридики сепилниң бир бөсүкини
ясавататти; [28] Йәробоам қавул қәйсәр жигит еди; Сулайман жигитниң ишчан вә чаққан
екәнлигини көрүп, уни Йүсүпниң җәмәтигә буйрулған ишниң үстигә қойди. [29] Шу күн-
ләрдә Йәробоам Йерусалимдин чиқиватқанда, уни издәватқан Шилоһлуқ Ахияһ пәй-
ғәмбәр уни йолда учратти. Ахияһ жипйеңи бир тонни кийвалған еди. Иккиси далада
ялғуз қалғанда [30] Ахияһ үстидики тонни қолиға елип, уни житип он икки парчә қилип
[31] Йәробоамға мундақ деди: — «Өзәңгә он парчини алғин; чүнки Исраилниң Худаси
Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Мана, падишалиқни Сулайманниң қолидин житиве-
тип он қәбилини саңа беримән. [32] Бирақ Қулум Давутниң вәҗидин вә Йерусалим, йәни
Исраилниң һәммә қәбилилиридин таллиған шәһәр үчүн бир қәбилә униңға қалиду. [33] —
Чүнки улар Мени ташлап Зидонийларниң аял мәбуди Аштаротқа, Моабийларниң мәбу-
ди Кемошқа вә Аммонийларниң мәбуди Милкомға сәҗдә қилип, униң атиси Давутниң
қилинғинидәк қилмай, Мениң бәлгүлимилирим билән һөкүмлиримгә әмәл қилмай,
нәзиримдә дурус болғанни қилмиди, Мениң йоллиримда маңмиди; [34] лекин пүткүл
падишалиқни униң қолидин тартивалмаймән; чүнки Мән таллиған, Өз әмирлирим вә
бәлгүлимилиримни тутқан қулум Давутни дәп, униң өмриниң барлиқ күнлиридә уни
һөкүм сүргүчи қилип қалдуримән. [35] Амма падишалиқни униң оғлиниң қолидин тар-
тип елип, саңа беримән, йәни он қәбилини беримән.
[36] Лекин Мениң намимниң шу йәрдә болушиға Өзәм таллиған шәһәр Йерусалимда, Ме-
ниң алдимда қулум Давут үчүн һемишә йоруқ бир чирақ болсун дәп, униң оғлиға бир
қәбилини берәй. [37] Мән сени таллап, сени барлиқ халиған йәрләр үстидә һөкүм сүргү-
зимән, сән Исраилға падиша болисән. [38] Вә шундақ болидуки, әгәр сән һәммә буйруған-
лиримни аңлап, Мениң йоллиримда меңип, нәзиримдә дурус болғанни қилип, қулум
Давут қилғандәк Мениң бәлгүлирим билән әмирлиримни тутсаң, әнди Мән сән билән
биллә болимән вә Давутқа бир җәмәт тиклигинимдәк, саңиму мустәһкәм бир җәмәт
тикләймән вә Исраилни саңа тәғдим қилимән. [39] Давутниң нәслини шу ишлар түпәйли-
дин харлап пәс қилимән, лекин мәңгүлүк әмәс»».

[40] Шуниң үчүн Сулайман Йәробоамни өлтүрүшкә пурсәт издәйтти. Лекин Йәробоам қе-
чип Мисирниң падишаси Шишакниң қешиға барди; Сулайман өлгичә у Мисирда турди.
[41] Сулайманниң башқа ишлири, униң һәммә қилған әмәллири вә униң даналиғи болса
«Сулайманниң Әмәллири» дегән китапқа пүтүлгән әмәсмиди? [42] Сулайманниң Йеру-
салимда Исраилниң үстидә һөкүм сүргән вақти қириқ жил болди. [43] Сулайман ата-бо-
вилириниң арисида ухлиди вә атиси Давутниң шәһиридә дәпнә қилинди. Андин оғли
Рәһобоам орнида падиша болди.

11:26 **«Әфраимий Нибат»** — мошу айәттә «Әфраимий» ибраний тилида «Әфратлиқ» дегән сөз билән ипадилиниду.
11:26 2Тар. 13:6
11:31 1Сам. 15:28
11:36 **«Мениң алдимда қулум Давут үчүн йоруқ бир чирақ болсун»** — бу көчмә мәналиқ сөз болуп, Давутниң ханданини көрситиду; ханданниң мәвҗут болғанлиғи *(1)* Давутниң Худаға садиқ болғанлиғиға гувалиқ беридиған «чирақ» болиду; *(2)* Худаниң Давутқа, сән арқилиқ пүткүл дунияни сорайдиған Мәсиһ туғулиду, дәп бәргән вәдисидә туридиғанлиғиға гувалиқ беридиған «чирақ» болиду.
11:36 1Пад. 15:4; Зәб. 131:17-18
11:38 **«Давутқа бир җәмәт тиклигинимдәк...»** — ибраний тилида «Давутқа бир өй тиклигинимдәк...».
11:41 **««Сулайманниң Әмәллири» дегән китап»** — бу китаптин һазир хәвиримиз йоқ.
11:41 2Тар. 9:29-31
11:42 2Тар. 9:30

Рәһобоам падишалиғидин мәһрум болиду

2Тар. 10:1-19; 11:1-4

12 1 Рәһобоам Шәкәмгә барди; чүнки пүткүл Исраил уни падиша тиклигили Шәкәмгә
кәлгән еди. 2 Нибатниң оғли Йәробоам шу ишни аңлиғанда, шундақ болдики, у
техи Мисирда еди (чүнки Йәробоам Сулайман падишадин қечип Мисирда туруватәтти).
3 Әнди улар адәм әвәтип уни чақиртип кәлди. Шуниң билән Йәробоам вә пүткүл Исраил
җамаити келип Рәһобоамға сөз қилип: 4 — Силиниң атилири бойнимизға салған
боюнтуруғини еғир қилди. Сили әнди атилириниң бизгә қойған қаттиқ тәләплири
билән еғир боюнтуруғини йеникләтип бәрсилә, силиниң хизмәтлиридә болимиз,
дейишти.
5 У уларға: — Һазирчә қайтип үч күндин кейин андин қешимға йәнә келиңлар, деди. Шу-
ниң билән хәлиқ тарилип кәтти.
6 Рәһобоам падиша өз атиси Сулайман һаят вақтида униң хизмитидә турған мойсипит-
лардин мәслиһәт сорап: — Бу хәлиққә беридиған җававим тоғрисида немә мәслиһәт
көрситисиләр? — деди.
7 Улар униңға: — Әгәр сили разилиқ билән бүгүн бу хәлиқниң хизмитидә болимән де-
силә, (вә дәрвәқә уларниң хизмитидә болсила) уларға яхши сөзләр билән җавап қилси-
ла, улар силиниң барлиқ күнлиридә хизмәтлиридә болиду, деди.
8 Лекин у мойсипитларниң көрсәткән мәслиһәтини қайрип қоюп, өзи билән чоң болған,
алдида хизмитидә болуватқан яшлардин мәслиһәт сорап 9 уларға: — Маңа «Силиниң
атилири бизгә салған боюнтуруқни йеникләткәйла» дәп тилигән бу хәлиққә җавап бе-
ришимиз тоғрилиқ қандақ мәслиһәт берисиләр? — деди.
10 Униң билән чоң болған бу яшлар униңға: — «Силиниң атилири боюнтуруғимизни
еғир қилди, әнди сили уни бизгә йеник қилғайла» дәп ейтқан бу хәлиққә сөз қилип:
— «Мениң чимчилақ бармиғим атамниң белидин томрақтур. 11 Атам силәргә еғир бо-
юнтуруқни салған, лекин мән боюнтуруғуңларни техиму еғир қилимән. Атам силәргә
қамчилар билән тәнбиһ-тәрбийә бәргән болса, мән силәргә «чаянлиқ қамчилар» билән
тәнбиһ беримән», дегәйла, — деди.
12 Рәһобоам падиша уларға: «Үч күндин кейин андин қешимға йәнә келиңлар» дегини-
дәк, Йәробоам вә барлиқ хәлиқ үчинчи күни униң қешиға кәлди.
13 Падиша мойсипитларниң униңға бәргән мәслиһәтини ташлап, хәлиққә қаттиқлиқ
билән җавап бәрди. 14 У яшларниң мәслиһәти бойичә уларға: — Атам силәргә еғир бо-
юнтуруқни салған, лекин мән боюнтуруғуңларни техиму еғир қилимән. Атам силәргә
қамчилар билән тәнбиһ-тәрбийә бәргән болса мән силәргә «чаянлиқ қамчилар» билән
тәнбиһ-тәрбийә беримән, деди.
15 Шуниң билән падиша хәлиқниң сөзини аңлимиди. Бу иш Пәрвәрдигар тәрипидин
болған; чүнки буниң билән Пәрвәрдигарниң Шилоһлуқ Ахияһниң вастисидә Нибатниң
оғли Йәробоамға ейтқан сөзи әмәлгә ашурулидиған болди.
16 Пүткүл Исраил падишаниң уларниң сөзигә қулақ салмиғинини көргәндә хәлиқ пади-
шаға җавап берип: — Давуттин бизгә немә несивә бар? Йәссәниң оғлида бизниң һеч ми-
расимиз йоқтур! Өз өй-чедирлириңларға қайтиңлар, и Исраил! И Давут, сән өз җәмәтиң-

---

12:1 2Тар. 10:1
12:2 1Пад. 11:40
12:4 2Тар. 10:4
12:11 **«чаянлиқ қамчилар»** — яки болмиса «чаянлар» дегәнниң немә екәнлиги һазир мәлум әмәс, һеч болмиғанда падишаниң интайин қаттиқ муамилисини көрситиду.
12:15 1Пад. 11:11, 31

Қанаан (Палестин) зимини — «Падишалар»ниң дәври

«Исраил» вә «Йәһуда» дегән икки падишалиқ (бир-биридин бөлүнгән)|«1 Пад.» 12

гила егә бол, — деди. Шуниң билән Исраиллар өз өй-чедирлириға қайтип кетишти.
17 Амма Йәһуда шәһәрлиридә олтарған Исраилларға болса, Йәробоам уларниң үстигә
һөкүм сүрди. 18 Рәһобоам падиша баж-алван беги Адорамни Исраилларға әвәтти, лекин
пүткүл Исраил уни чалма-кесәк қилип өлтүрди. У чағда Рәһобоам падиша алдирап, өзи-
ниң җәң һарвусиға чиқип, Йерусалимға тикивәтти.
19 Шу тәриқидә Исраил Давутниң җәмәтидин йүз өрүп, бүгүнгә қәдәр униңға қарши
чиқип кәлди. 20 Исраилниң һәммиси Йәробоамниң йенип кәлгәнлигини аңлиғанда,
адәм әвәтип уни хәлиқниң җамаитигә чақирди. Улар уни пүткүл Исраилниң үстигә
рәсмий падиша қилди. Йәһуда қәбилисидин башқа һеч ким Давутниң җәмәтигә әгәш-
миди.
21 Рәһобоам Йерусалимға қайтип келип, Исраилниң җәмәти билән җәң қилип, пади-
шалиқни Сулайманниң оғли болған өзигә қайтуруп әкилиш үчүн Йәһуданиң пүткүл
җәмәтидин вә Бинямин қәбилисидин бир йүз сәксән миң хилланған җәңгивар әскәрни
топлиди.
22 Лекин Худаниң сөзи Худаниң адими Шемаяға келип: —
23 «Йәһуданиң падишаси, Сулайманниң оғли Рәһобоамға, пүтүн Йәһуда билән Биня-
минниң җәмәтигә вә хәлиқниң қалғанлириға сөз қилип: — 24 «Пәрвәрдигар мундақ дәй-
ду: — Һуҗумға чиқмаңлар, қериндашлириңлар Исраиллар билән җәң қилмаңлар; һәр
бириңлар өз өйүңларға қайтип кетиңлар; чүнки бу иш Мәндиндур», дегин» — дейилди.
Улар Пәрвәрдигарниң сөзигә қулақ салди. Пәрвәрдигарниң сөзи бойичә улар өйлиригә
қайтип кәтти.

Йәробоам алтун мозайларни ясайду

25 Йәробоам болса Әфраим тағлиғидики Шәкәм шәһирини ясап шу йәрдә турди; кей-
ин у йәрдин чиқип Пәнуәлни ясиди. 26 Рәһобоам көңлидә өз-өзигә: — Әнди падишалиқ
Давутниң җәмәтигә йениши мүмкин. 27 Әгәр бу хәлиқ Пәрвәрдигарниң өйидә қурбан-
лиқ қилишқа Йерусалимға чиқса, бу хәлиқниң қәлби өз ғоҗиси, йәни Йәһуда падишаси
Рәһобоамға йәнә майил болиду, андин улар мени өлтүрүп йәнә Йәһуда падишаси Рәһо-
боамниң тәрипигә янармекин, деди. 28 Падиша мәслиһәт сорап, алтундин икки мозай
һәйкилини яситип хәлиққә: — Йерусалимға чиқиш силәргә еғир келиду. И Исраил, мана
силәрни Мисир зиминидин чиқарған илаһлар! — деди.
29 Бирини у Бәйт-Әлдә, йәнә бирини Данда турғузуп қойди. 30 Бу иш гунаға сәвәп болди,
чүнки хәлиқ мозайлириниң бириниң алдида баш урғили һәтта Данғичә баратти.
31 У һәм «егиз җайлар»да ибадәт өйлирини ясиди вә һәм Лавийдин болмиған адәмләр-
ни каһин қилип тайинлап қойди.

12:16 **«...Исраиллар өз өй-чедирлириға қайтип кетишти»** — ибраний тилида «Исраиллар өз чедирлириға қайтип кетишти».
12:16 2Сам. 20:1
12:17 **«Йәһуда шәһәрлиридә олтарған Исраиллар»** — буларниң көпинчиси Йәһуда вә Бинямин қәбилилиридин болған.
12:18 1Пад. 4:6; 5:14
12:19 **«Шу тәриқидә Исраил Давутниң җәмәтидин йүз өрүп, ... униңға қарши чиқип кәлди»** — бу тарихта мошу йәрдин башлап «Исраил» дегән сөз адәттә «шималий падишалиқ», йәни «он қәбилә»ни көрситиду.
12:19 2Пад. 17:21
12:21 2Тар. 11:1
12:22 2Тар. 11:2
12:25 Мис. 32:30
12:28 Мис. 32:8; 2Пад. 17:16
12:31 **«у һәм ... ибадәт өйлирини ясиди»** — яки «у һәм ибадәт өйини ясиди». Амма 32-айәтни көрүң.
12:31 Чөл. 3:10; 1Пад. 13:33; 2Пад. 17:32; 2Тар. 11:15

[32] Йәробоам йәнә сәккизинчи айниң он бәшинчи күнини худди Йәһуданиң зиминиди-
ки һейткә охшаш бир һейт қилип бекитти. У өзи қурбангаһ үстигә қурбанлиқ қилғили
чиқти. Шундақ қилип у Бәйт-Әлдә өзи әткүзгән мозай мәбудлиригә қурбанлиқ өткүз-
ди. У йәнә Бәйт-Әлдә салдурған шу «егиз җайлар» үчүн каһинларни тайинлиди. [33] У
Бәйт-Әлдә ясиған қурбангаһ үстигә сәккизинчи айниң он бәшинчи күни (бу ай-күнни у
өз мәйличә таллиған еди) қурбанлиқларни сунушқа чиқти; шу тәриқидә у Исраилларға
бир һейт яратти; у өзи қурбангаһ үстигә қурбанлиқларни сунди вә хушбуй яқти.

Намсиз бир пәйғәмбәр Бәйт-Әл тоғрилиқ бешарәт бериду

13 [1] Вә мана, Пәрвәрдигарниң буйруғи билән Худаниң бир адими Йәһудадин
чиқип Бәйт-Әлгә кәлди; шу пәйттә Йәробоам хушбуй йеқишқа қурбангаһниң
йенида туратти; [2] шу адәм қурбангаһға қарап Пәрвәрдигарниң әмри билән чақирип:
— И қурбангаһ, и қурбангаһ! Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — Мана Давутниң җәмәтидә
Йосия исимлиқ бир оғул туғулиду. У болса сениң үстүңдә хушбуй яққан «жуқури
җайлар»дики каһинларни союп қурбанлиқ қилиду; шундақла сениң үстүңдә адәм
сүйәклири көйдүрүлиду! — деди.
[3] У күни у бир бешарәтлик аламәтни җакалап: Пәрвәрдигарниң мошу сөзини испатлай-
диған аламәт шу болидуки: — Мана, қурбангаһ йерилип, үстидики күлләр төкүлүп ке-
тиду, — деди.
[4] Вә шундақ болдики, Йәробоам падиша Худаниң адиминиң Бәйт-Әлдики қурбангаһқа
қарап җакалиған сөзини аңлиғанда, у қурбангаһта туруп қолини созуп: — Уни тутуңлар,
деди. Лекин униңға қаритип созған қоли шуниң билән шу пети қуруп кәтти, уни өзигә
йәнә жиғалмиди. [5] Андин Худаниң адими Пәрвәрдигарниң сөзи билән ейтқан мөҗизи-
лик аламәт йүз берип, қурбангаһ һәм йерилип үстидики күлләр төкүлүп кәтти. [6] Па-
диша Худаниң адимидин: — Пәрвәрдигар Худайиңдин мениң һәққимдә өтүнгәйсәнки,
қолумни әслигә кәлтүргәй, дәп ялвурди. Худаниң адими пәрврәрдигарниң илтипатини
өтүнгинидә, падишаниң қоли йәнә өзигә жиғилип әслигә кәлтүрүлди.
[7] Падиша Худаниң адимигә: — Мениң билән өйүмгә берип өзәңни қутландурғин, мән
саңа инъам берәй, деди.
[8] Лекин Худаниң адими падишаға җавап берип: — Сән маңа ордаңниң йеримини бәрсәң-
му, сениң билән бармаймән яки бу йәрдә нан йәп су ичмәймән. [9] Чүнки Пәрвәрдигар Өз
сөзини йәткүзүп маңа буйруп: «Сән нә нан йемә нә су ичмә, барған йолуң билән қайтип
кәлмә» дегән, деди.
[10] Шуниң билән у Бәйт-Әлгә кәлгән йол билән әмәс, бәлки башқа бир йол билән қайтип
кәтти.
[11] Лекин Бәйт-Әлдә яшанған бир пәйғәмбәр туратти. Униң оғуллири келип Худаниң
адиминиң у күни Бәйт-Әлдә қилған барлиқ әмәллирини униңға дәп бәрди, шундақла
униң падишаға қилған сөзлириниму атисиға ейтип бәрди.

12:32 **«Йәһуданиң зиминидики һейт»** — мошу йәрдә «һейт» йәттинчи айниң он бәшинчи күнидә өткүзүлгән «орма һейти» яки «кәпиләр һейти» еди.
12:33 **«*Йәробоам* өзи қурбангаһ үстигә қурбанлиқларни сунди вә хушбуй яқти»** — мошундақ ишларни пәқәт Лавий қәбилиси, һарунниң җәмәтидин болғанлар, йәни һәқиқий каһинлар қилишқа болатти, әлвәттә.
13:2 **«сениң үстүңдә адәм сүйәклири көйдүрүлиду»** — мошу һәрикәт бу қурбангаһни «напак» яки «һарам» қиливәткән болатти.
13:2 2Пад. 23:15-20
13:6 Мис. 8:4; 9:28; 10:17; Чөл. 21:7; Рос. 8:24
13:8 Чөл. 22:18

[12] Атиси улардин, у қайси йол билән кәтти, дәп сориди; чүнки оғуллири Йәһудадин кәл-
гән Худаниң адиминиң қайси йол билән кәткинини көргән еди.
[13] У оғуллириға: — Маңа ешәкни тоқуп бериңлар, дәп тапилиди. Улар униңға ешәкни
тоқуп бәргәндә у униңға минип [14] Худаниң адиминиң кәйнидин қоғлап кәтти. У уни
бир дуб дәриғиниң астида олтарған йеридин тепип униңдин: — Йәһудадин кәлгән Ху-
даниң адими сәнму? — дәп сориди. У: — Мән шу, дәп жавап бәрди.
[15] У униңға: — Мениң билән өйүмгә берип нан йегин, деди.
[16] У жававән: — Мән нә сениң билән қайталмаймән, нә сениңкигә кирәлмәймән; мән нә бу
йәрдә сениң билән нан йәп су ичәлмәймән; [17] чүнки Пәрвәрдигар өз сөзи билән маңа та-
пилап: «У йәрдә нан йемә, су ичмигин; барған йолуң билән қайтип кәлмигин» дегән, деди.
[18] Қери пәйғәмбәр униңға: — Мән һәм сәндәк бир пәйғәмбәрдурмән; вә бир периштә
Пәрвәрдигарниң сөзини маңа йәткүзүп: — «Униңға нан йегүрүп, су ичкүзгили өзәң билән
өйүңгә яндуруп кәл» деди, дәп ейтти. Лекин у шуни дәп униңға ялған ейтиватəтти.
[19] Шуниң билән Худаниң адими униң билән йенип өйдә нан йәп су ичти. [20] Лекин улар
дәстиханда олтарғинида, Пәрвәрдигарниң сөзи уни яндуруп әкәлгән қери пәйғәмбәргә
кәлди. [21] У Йәһудадин кәлгән Худаниң адимини чақирип: — Пәрвәрдигар мундақ дәйду:
— «Сән Пәрвәрдигарниң сөзигә итаәтсизлик қилип, Пәрвәрдигар Худайиңниң буйруған
әмрини тутмай, [22] бәлки йенип, У саңа: — Нан йемә, су ичмә, дәп мәнъий қилған йәрдә
нан йәп су ичкиниң түпәйлидин, жәситиң ата-бовилириңниң қәбирдә көмүлмәйду»,
дәп товлиди.
[23] Вә шундақ болдики, Худаниң адими нан йәп су ичип болғанда, униңға, йәни өзи янду-
руп әкәлгән пәйғәмбәргә ешәкни тоқуп бәрди. [24] У йолға чиқти. Кетиватқинида, йолда
униңға бир шир учрап, уни өлтүрүвәтти. Шуниң билән униң өлүги йолда ташлинип қал-
ди, ешиги болса униң йенида туратти; ширму жәсәтниң йенида туратти.
[25] Мана бир нәччә адәм өтүп кетиветип, йолда ташлинип қалған жәсәт билән жәсәтниң
йенида турған ширни көрди; улар қери пәйғәмбәр турған шәһәргә келип у йәрдә шу
хәвәрни йәткүзди. [26] Уни йолдин яндурған пәйғәмбәр буни аңлап: — У дәл Пәрвәрди-
гарниң сөзигә итаәтсизлик қилған Худаниң адимидур. Шуңа Пәрвәрдигар уни ширға
тапшурди; Пәрвәрдигар униңға қилған сөзи бойичә шир уни титма-титма қилип өлтүр-
ди, деди.
[27] У оғуллириға: — Маңа ешәкни тоқуп бериңлар, деди; улар уни тоқуп бәрди.
[28] У йолда ташлақлиқ жәсәт билән жәсәтниң йенида турған ешәк вә ширни тапти. Шир
болса нә жәсәтни йемигән еди нә ешәкниму талимиған еди. [29] Пәйғәмбәр Худаниң ади-
миниң жәситини елип ешәккә артип янди. Қери пәйғәмбәр униң үчүн матәм тутуп уни
дәпнә қилғили шәһәргә кирди. [30] У жәсәтни өз қәбирстанлиғида қойди. Улар униң үчүн
матәм тутуп: — Аһ бурадирим! — дәп пәряд көтәрди.
[31] Уни дәпнә қилғандин кейин у өз оғуллириға: — Мән өлгәндә мени Худаниң адими
дәпнә қилинған гөргә дәпнә қилиңлар; мениң сүйәклиримни униң сүйәклириниң йе-
нида қоюңлар; [32] чүнки у Пәрвәрдигарниң буйруғи билән Бәйт-Әлдики қурбангаһқа
қариған вә Самарийәдики шәһәрләрниң «жуқури жай»лиридики ибадәт өйлиригә қа-
риған, униң жар қилған сөзи әмәлгә ашурулмай қалмайду, — деди.

13:12 **«...чүнки оғуллири ... қайси йол билән кәткинини көргән еди»** — яки, «андин оғуллири ... қайси йол билән кәткинини униңға көрсәтти».
13:15 **«өйүмгә берип нан йегин»** — «нан йегин» уйғурларниң «чай ичиң» дегинидәк, «тамақ йегин» дегән мәнада.
13:18 Гал. 1:8
13:24 1Пад. 20:36
13:32 **«чүнки *пәйғәмбәр* Пәрвәрдигарниң буйруғи билән ... жар қилған сөзи әмәлгә ашурулмай қалмайду, — деди»** — бу сирлиқ вақиә үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.
13:32 2Пад. 23:16

[33] Лекин Йәробоам бу вақиәдин кейинму өз рәзил йолидин янмай, бәлки «жуқури жай-
лар»ға һәр хил хәлиқтин каһинларни тайинлиди; ким халиса, у шуни «муқәддәс қилип»
каһинлиқ мәнсивигә беғишлайтти; шуниң билән улар «жуқури жайлар»да қурбанлиқ
қилишқа каһин болатти. [34] Шу иш түпәйлидин Йәробоам жәмәтиниң һесавиға гуна бо-
луп, уларниң йәр йүзидин үзүп елинип һалак болушиға сәвәп болди.

Худа йәнә Йәробоамни агаһландуриду

14 [1] У вақитта Йәробоамниң оғли Абияһ кесәл болуп қалди. [2] Йәробоам аялиға: —
Орнуңдин қопуп, һеч ким сениң Йәробоамниң аяли екәнлигиңни тонумиғидәк
қилип өз қияпитиңни өзгәртип, Шилоһқа барғин. Мана маңа: «Бу хәлиқниң үстидә
падиша болисән» дәп ейтқан Ахияһ пәйғәмбәр у йәрдә олтириду. [3] Қолуңға он нан,
бир нәччә пошкал, бир қута һәсәлни елип униң қешиға барғин. У жигитимизниң немә
болидиғанлиғини саңа дәп бериду, деди.
[4] Йәробоамниң аяли шундақ қилип, Шилоһқа берип Ахияһниң өйигә кәлди. Ахияһниң
көзлири қериликтин кор болуп көрәлмәйтти. [5] Лекин Пәрвәрдигар Ахияһқа: — Мана,
Йәробоамниң аяли өз оғли тоғрисида сәндин сориғили келиду, чүнки у кесәлдур.
Униңға мундақ-мундақ дегин; чүнки у кәлгәндә башқа қияпәткә киривалған болиду,
дәп ейтқан еди.
[6] У ишиктин киргәндә Ахияһ аяқ тивишини аңлап мундақ деди: — «Һәй, Йәробоамниң
аяли, киргин; немишкә башқа қияпәткә кирувалдиң? Саңа бир шум хәвәрни бериш маңа
буйрулди. [7] Берип Йәробоамға мундақ дегин: — «Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар мундақ
дәйду: — «Мән сени хәлиқниң арисидин елип көтирип, өз хәлқим Исраилға һөкүмран
қилип [8] Падишалиқни Давутниң жәмәтидин житиветип, саңа бәрдим; лекин сән Ме-
ниң әмирлиримни тутуп, нәзиримдә пәқәт дурус болғаннила қилишта пүтүн қәлбидин
маңа әгәшкән қулум Давутқа охшаш болмидиң, [9] Бәлки өзәңдин илгири кәлгәнләрниң
һәммисидин артуқ рәзиллик қилип, мениң ғәзивимни қозғап, Мени арқаңға ташлап, бе-
рип өзәңгә ғәйрий илаһларни, қуйма мәбудларни ясаттиң. [10] Шуниң үчүн Мән Йәробо-
амниң жәмәтигә бала чүширип, Йәробоамниң Исраилдики хандинидин һәммә әркәкни,
һәтта ажиз яки мәйип болсиму һәммисини үзүп ташлаймән, адәмләр поқ-тезәкләрни
сүпүргәндәк Йәробоамниң жәмәтидин қалғинини йоқ болғичә сүпүримән.
[11] Йәробоамдин болғанлардин шәһәрдә өлгинини иштлар йәйду; сәһрада өлгинини ас-
мандики қушлар йәйду. Чүнки Пәрвәрдигар шундақ сөз қилғандур. [12] Әнди сән болсаң,
қопуп өз өйүңгә барғин; айиғиң шәһәргә киргән һаман, бала өлиду. [13] Пүтүн Исраил
униң үчүн матәм тутуп уни дәпнә қилиду. Чүнки Йәробоамниң жәмәтидин қәбиргә
қоюлидиған ялғуз шула болиду; чүнки Йәробоамниң жәмәтиниң арисида Исраилниң
Худаси Пәрвәрдигарниң алдида пәқәт шуниңда пәзиләт тепилди.

13:33 «...у шуни «муқәддәс қилип» каһинлиқ мәнсивигә беғишлайтти» — мошу йәрдә «муқәддәс қилип» *(каһинлиқ мәнсивигә беғишлаш»)* интайин кинайилик гәп. Худаға каһин болуш үчүн «муқәддәс қилип Худаға атилиши» керәк еди. Лекин мошу йәрдә мошу «каһинлар» бутларға атилиду.
13:33 1Пад. 12:31, 32
14:2 1Пад. 11:31
14:6 «Саңа бир шум хәвәрни бериш маңа буйрулди» — «маңа буйрулди» дегәнлик ибраний тилида: «мән әвәтилдим» дегән билән ипадилиниду.
14:7 1Пад. 12:15
14:10 «һәммә әркәк» — ибраний тилида: «тамға қарап сийидиған һәр бири» дегәнлик билән ипадилиниду. **«... һәтта ажиз яки мәйип болсиму һәммисини үзүп ташлаймән»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «... яки кичик яки чоң болса, һәммисини ташлаймән». **«адәмләр поқ-тезәкләрни сүпүргәндәк ... йоқ болғичә сүпүримән»** — яки «адәмләр тезәк көйдүргәндәк ... йоқ болғичә көйдүриветимән».
14:10 1Сам. 25:22, 34; 1Пад. 15:29; 16:11; 21:21; 2Пад. 9:8

[14] Әнди Пәрвәрдигар Өзигә Йәробоамниң жәмәтини үзүп ташлайдиған, Исраилниң
үстигә һөкүм сүридиған бир падишани тикләйду. Дәрһәқиқәт, у пат арида болиду!
[15] Пәрвәрдигар Исраилни уруп, худди суда лиңшип қалған қумуштәк қилип қойиду,
ата-бовилириға тәғдим қилған бу яхши зиминдин қомуруп, уларни Әфрат дәриясиниң
у тәрипигә тарқитиду; чүнки улар өзигә «Ашәраһ бутлар»ни ясап Пәрвәрдигарниң ғә-
зивини қозиғиди. [16] Йәробоамниң садир қилған гуналири түпәйлидин, униң Исраилни
гуна қилдурғини түпәйлидин, Худа Исраилни ташлап бериду!»».
[17] Шуниң билән Йәробоамниң аяли қопуп, йолға чиқип Тирзаһқа қайтип кәлди. У өй-
иниң босуғисидин атлишиға бала өлди. [18] Улар уни дәпнә қилди. Пәрвәрдигарниң Өз
қули Ахияһ пәйғәмбәр арқилиқ ейтқан сөзидәк, пүтүн Исраил униң үчүн матәм тутти.
[19] Әнди Йәробоамниң башқа ишлири, йәни жәңлири вә қандақ сәлтәнәт қилғанлири
тоғрисида мана, «Исраил падишалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүл-
гәндур. [20] Йәробоамниң сәлтәнәт қилған вақти жигирмә икки жил болуп, у өз ата-бови-
лириниң арисида ухлиди. Оғли Надаб униң орнида һөкүм сүрди.

Рәһобоамниң сәлтәнити

2Тар. 12:1-16

[21] Вә Сулайманниң оғли Рәһобоам болса Йәһуданиң үстигә һөкүм сүрди. Рәһобоам па-
диша болғанда қириқ бир яшқа киргән еди; у Пәрвәрдигарниң Өз намини аян қилиш
үчүн, Исраилниң һәммә қәбилилири арисидин таллиған Йерусалим шәһиридә он йәт-
тә жил һөкүм сүрди; униң анисиниң исми Наамаһ болуп, Аммоний еди. [22] Йәһудалар
болса Пәрвәрдигарниң нәзиридә яманлиқ қилди; улар өз ата-бовилири садир қилған-
лиридин зиядә гуналарни қилип, униң һәсәтлик ғәзивини қозғиған еди. [23] Чүнки улар
«жуқури жайлар»ни, «бут түврүк»ләрни вә һәм һәр бир егиз дөңлар үстидә, һәр бир көк
дәрәқләрниң астида «Ашәраһ» бутларни ясиди. [24] Вә зиминда кәспий бәччивазларму
бар еди. Улар Пәрвәрдигар әслидә Исраилларниң алдидин һайдап чиқарған әлләрниң
барлиқ жиркиничлик һарам ишлирини қилатти.
[25] Рәһобоам падишаниң сәлтәнитиниң бәшинчи жилида шундақ болдики, Мисирниң
падишаси Шишак Йерусалимға һуҗум қилди. [26] У Пәрвәрдигарниң өйидики гөһәр-бай-
лиқларни һәм падишаниң ордисидики гөһәр-байлиқларни елип кәтти; у һәммисини,
жүмлидин Сулайман ясатқан алтун сипарларниму елип кәтти. [27] Уларниң орнида Рәһо-
боам падиша мистин бир мунчә сипар-қалқанлар яситип, уларни падиша ордисиниң
кириш йолини сақлайдиған пасибан бәглириниң қолиға тапшурди. [28] Шундақ қилип,
падиша һәр қетим Пәрвәрдигарниң өйигә киридиған чағда, пасибанлар у сипар-қалқан-
ларни көтирип чиқатти, андин уларни йәнә пасибанханиға әкирип қоюшатти. [29] Амма
Рәһобоамниң башқа ишлири вә қилғининиң һәммиси «Йәһуда падишалириниң та-
рих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?

14:14 1Пад. 15:28, 29
14:15 **«Ашәраһ бутлар»** — бәлким бутпәрәсликкә беғишланған дәрәқликләрдур. Дәрәқләр бәлким аял бут шәклидә оюлған яки нәқишләнгән болуши мүмкин еди.
14:15 2Пад. 17:18
14:19 **«Исраил падишалириниң тарих-тәзкирилири»** — бу китап Тәвраттики «Тарих-Тәзкирә» дегән китап әмәс, бирақ шүбһисизки, Тәвраттики «Тарих-Тәзкирә»ниң муәллиплири униңдин көп учурларни алған еди.
14:21 2Тар. 12:13
14:24 **«кәспий бәччивазлар»** — бу кишиләр бутпәрәсликкә яки бутханиларға мунасивәтлик болуп, пул үчүн бәччивазлиқ қилатти.
14:25 2Тар. 12:2
14:26 1Пад. 10:16, 17; 2Тар. 9:15
14:29 **«Йәһуда падишалириниң тарих-тәзкирилири»** — бу китап Тәвраттики «Тарих-Тәзкирә» дегән китап әмәс, бирақ шүбһисизки, Тәвраттики «Тарих-Тәзкирә»ниң муәллиплири униңдин көп учурлар алған еди.

30 Рәһобоам билән Йәробоам барлиқ күнлиридә бир-бири билән җәң қилишип турған
еди. 31 Рәһобоам өз ата-бовилириниң арисида ухлиди вә «Давутниң шәһири»дә дәпнә
қилинди. Униң анисиниң исми Наамаһ болуп, бир Аммоний еди. Рәһобоамниң оғли
Абиям атисиниң орнида падиша болди.

Абияһ Йәһудаға һөкүм сүриду

2Тар. 13:1-23

15 1 Нибатниң оғли Йәробоам падишаниң сәлтәнитиниң он сәккизинчи жилида
Абиям Йәһуданиң үстигә падиша болуп 2 Йерусалимда үч жил сәлтәнәт қилди.
Униң анисиниң исми Маакаһ болуп, Абишаломниң қизи еди. 3 Абиямниң қәлби
бовиси Давутниң көңлидәк Худаси Пәрвәрдигарға пүтүнләй беғишланған әмәс еди,
бәлки атиси Рәһобоамниң униңдин илгири қилған барлиқ гуналирида маңатти.
4 Шундақтиму Давутниң сәвәвидин Худаси Пәрвәрдигар Йерусалимда униңға йоруқ
бир чирақни қалдуруш үчүн, Давутниң әвладини униңдин кейинму тикләп турғузди
вә Йерусалимни қоғдиди. 5 Чүнки Давут Пәрвәрдигарниң нәзиридә дурус болғанни
қилип, һиттий Урияға қилғанлиридин башқа өмриниң һәммә күнлиридә Пәрвәрдигар
униңға әмир қилғанлиридин чиқмиди.
6 Әнди Абиямниң пүтүн өмридә Рәһобоам билән Йәробоам бир-бири билән җәң қили-
шип турди.
7 Абиямниң башқа ишлири вә қилғанлириниң һәммиси «Йәһуда падишалириниң та-
рих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди? Абиям билән Йәробоам бир-би-
ри билән җәң қилишип туратти.
8 Абиям өз ата-бовилириниң арисида ухлиди; улар уни «Давутниң шәһири»дә дәпнә
қилди. Андин оғли Аса орнида падиша болди.

Аса Йәһудаға һөкүм сүриду

2Тар. 14:1-2; 15:16; 16:6,11-14

9 Исраилниң падишаси Йәробоам сәлтәнитиниң жигирминчи жилида Аса Йәһуданиң
үстигә падиша болуп 10 Йерусалимда қириқ бир жил сәлтәнәт қилди. Униң чоң аниси-
ниң исми Мааҗаһ болуп, Абишаломниң қизи еди. 11 Аса атиси Давут қилғандәк Пәрвәр-
дигарниң нәзиридә дурус болғанни қилди. 12 У кәспий бәччивазларни зиминдин һай-

---

14:31 «Рәһобоамниң оғли Абиям» — мошу йәрдә вә 15:1-8дә ибраний тилида «Абияһ»ниң имласи «Абиям» болиду.
15:1 «Абиям» — башқа хил шәкли «Абияһ».
15:1 2Тар. 13:1
15:2 «Абишаломниң қизи» — яки «Абшаломниң қизи». Бу «Абишалом» Давутниң оғли Абшалом болуши мүмкин.
15:2 2Тар. 13:2
15:4 «Давутниң әвлади» — ибраний тилида «Давутниң оғли». **«Шундақтиму Давутниң сәвәвидин Худаси Пәрвәрдигар Йерусалимда униңға йоруқ бир чирақни қалдуруш үчүн, Давутниң әвладини ... турғузди вә Йерусалимни қоғдиди»** — Худаниң Давутқа бир «чирақ» қалдурғанлиғи, бәлким униң кейинки көп дәвирләргә: «Давут Мениң садиқ қулум еди» дәп испатлаш үчүн дайим униң хандандикиләрдин бирини Йерусалимдики тәхтидә олтарғузуп келиватқанлиғини көрситиду. Шуниңдәк, Худа бу иш арқилиқ *(Давутниң әвлатлириниң узунғичә тәхттә олтириши)*, әслидә Давутқа: Кәлгүси бир заманда сениң әвладиң *(Мәсиһ)* дунияға келип, дунияни Худаниң падишалиғи қилиду» дегән вәдәмни чоқум әмәлгә ашуримән, дәпму көрситиду.
15:4 1Пад. 11:36
15:5 2Сам. 11:4, 15; 12:9
15:6 «Абиямниң пүтүн өмридә Рәһобоам билән Йәробоам бир-бири билән җәң қилишип турди» — шүбһисизки, мошу айәттә «Рәһобоам» болса Рәһобоам җамәтини вә «Йәробоам» болса Йәробоам җамәтини көрситиду.
15:8 2Тар. 13:23
15:10 «униң чоң анисиниң исми Мааҗаһ болуп...» — бу ибаридә ибраний тилида «чоң аниси» дегән «униң аниси» билән ипадилиниду. Ибраний тилида гаһи вақитларда «ата» яки «ана» адәмниң әҗдадини көрситиду. Мәсилән, 11-айәтни көрүң.

дап, ата-бовилири ясатқан һәммә жиркиничлик мәбудларни йоқитиватти. [13] У йәнә
чоң аниси Маақаһни жиркиничлик бир «Ашәраһ» түврүкни ясиғини үчүн ханишлиқ
мәртивисидин чүшириватти. Аса бу жиркиничлик бутни кесип Кидрон җилғисида көй-
дүрүватти. [14] «Жуқири җайлар» йоқитилмисиму, Асаниң қәлби өмриниң барлиқ күн-
лиридә Пәрвәрдигарға пүтүнләй беғишланған еди. [15] Һәм атиси һәм у өзи Пәрвәрдигарға
атап ясиған нәрсиләрни, җүмлидин күмүч билән алтунни вә түрлүк қача-қучиларни
Пәрвәрдигарниң өйигә кәлтүрди.
[16] Әнди Аса вә Исраилниң падишаси Бааша барлиқ күнлиридә бир-бири билән җәң қилишип
турди. [17] Исраилниң падишаси Бааша Йәһудаға қарши һуҗум қилди; һеч ким Йәһуданиң
падишаси Аса билән барди-кәлди қилмисун дәп, Рамаһ шәһирини мәһкәм қилип ясиди.
[18] У вақитта Аса Пәрвәрдигарниң өйидики ғәзниләрдә қалған барлиқ алтун-күмүч вә па-
дишаниң ордисидики ғәзниләрдә қалған алтун-күмүчни елип хизмәткарлириниң қолиға
тапшурди; андин Аса падиша уларни Дәмәшқтә турушлуқ Сурийә падишаси Һезионниң
нәвриси, Табриммонниң оғли Бән-Һададқа әвәтти вә шулар билән бу хәвәрни йәткүзүп: —
[19] «Мениң атам билән силиниң атилириниң арисида болғандәк мән билән силиниң
арилирида бир әһдә болсун. Мана, силигә күмүч билән алтундин һәдийә әвәттим; әнди
Исраилниң падишаси Бааша билән болған әһдилиридин қоллирини үзсилә; шуниң
билән у мени қамал қилиштин қол үзсун» — деди.
[20] Бән-Һадад Аса падишаниң сөзигә кирип, өз қошуниниң сәрдарлирини Исраилниң
шәһәрлиригә һуҗум қилишқа әвәтип, Ижон, Дан, Бәйт-Маақаһдики Абәл, пүткүл Кин-
нәрәт жути билән Нафталиниң пүткүл зиминини бекиндурди. [21] Бааша бу хәвәрни
аңлап, Рамаһ истиһкамини ясаштин қолини жиғип, Тирзаһқа берип турди.
[22] Аса падиша болса пүткүл Йәһуданиң адәмлирини һеч бирини қоймай чақирип жиғ-
ди; улар Бааша Рамаһ шәһирини ясашқа ишләткән ташлар билән яғачларни Рамаһтин
тошуп елип кәтти. Аса падиша мошуларни ишлитип Бинямин зиминидики Гебани вә
Мизпаһни мәһкәм қилип ясиди.
[23] Әнди Асаниң башқа ишлири, униң зор қудрити, униң қилғининиң һәммиси, шундақла
ясиған шәһәрләр тоғрисида «Йәһуда падишалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китап-
та пүтүлгән әмәсмиди? Лекин қериғанда, униң путида бир кесәл пәйда болди. [24] Аса өз
ата-бовилири арисида ухлиди вә Давутниң шәһиридә дәпнә қилинди. Андин униң оғли
Йәһошафат орнида падиша болди.

Надаб Исраил үстигә һөкүм сүриду

[25] Йәһуданиң падишаси Асаниң сәлтәнитиниң иккинчи жилида Йәробоамниң оғли На-
даб Исраил үстигә һөкүм сүрүшкә башлиди; у Исраилға икки жил падиша болди. [26] У
Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзил болғанни қилип атисиниң йолида меңип, атисиниң
Исраилни гунаға путлаштурған гуналирида маңди.
[27] Лекин Иссакар җәмәтидин болған Ахияһниң оғли Бааша униңға қәст қилип, уни Фи-
листийләрниң тәвәсидики Гиббетонда өлтүрди. Шу чағда Надаб пүтүн Исраиллар билән
бирликтә Гиббетонға қоршап һуҗум қиливататти.

15:12 **«кәспий бәччивазлар»** — бу кишиләр бутпәрәсликкә яки бутханиларға мунасивәтлик еди.
15:12 1Пад. 22:47
15:13 **«у йәнә чоң аниси Маақаһни ... ханишлиқ мәртивисидин чүшириватти»** — «ханишлиқ мәртивиси»: Бу сөзгә қариғанда униң чоң аниси Маақаһ падишалиқта иккинчи орунда туратти.
15:13 2Тар. 15:16
15:15 Лав. 5:15
15:17 2Тар. 16:1
15:18 1Пад. 20:1; 2Тар. 16:2-14
15:24 2Тар. 16:13; 17:1

[28] Йәһуда падишаси Асаниң сәлтәнитиниң үчинчи жилида Бааша Надабни өлтүрүп, өзи
униң орнида падиша болди. [29] Вә шундақ болдики, у падиша болғанда Йәробоамниң
пүткүл җәмәтини чепип өлтүрди; Пәрвәрдигарниң қули Шилоһлуқ Ахияһниң васти-
си билән ейтқан сөзи әмәлгә ашурулуп, у Йәробоамниң җәмәтидин нәпәси барларни
бириниму қоймай пүтүнләй йоқатти. [30] Бу иш Йәробоамниң садир қилған гуналири
һәм униң Исраилни гунаға путлаштурған гуналири түпәйлидин болди; у шулар билән
Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң ғәзивини қаттиқ қозғиған еди. [31] Надабниң башқа
ишлири билән қилғанлириниң һәммиси «Исраил падишалириниң тарих-тәзкирили-
ри» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?
[32] Аса вә Исраилниң падишаси Бааша барлиқ күнлиридә бир-бири билән җәң қилишип турди.

Бааша Исраил үстигә һөкүм сүриду

[33] Йәһуданиң падишаси Асаниң сәлтәнитиниң үчинчи жилида Ахияһниң оғли Бааша
пүтүн Исраил үстигә Тирзаһта һөкүм сүрүшкә башлиди; у жигирмә төрт жил сәлтәнәт
қилди. [34] У Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзил болғанни қилди; у Йәробоамниң йолида
жүрүп, Исраилни гунаға патқузған гунайида маңди.
16 [1] Пәрвәрдигарниң сөзи Һананиниң оғли Йәһуға келип Баашани әйипләп мундақ
дейилди: — [2] «Мана, Мән сени топа-чаң ичидин чиқирип, хәлқим Исраилға
һөкүмран қилип қойдум. Лекин сән Йәробоамниң йолида жүрүп хәлқим Исраилни
гунаға путлаштурдуң, улар гуналири билән ғәзивимни қозғиди. [3] Мана, Мән Баашани
өз җәмәти билән сүпүрүп йоқитип, җәмәтиңни Нибатниң оғли Йәробоамниң җәмәтигә
охшаш қилимән. [4] Баашадин болғанлардин шәһәрдә өлгинини иштлар йәйду; сәһрада
өлгинини асмандики қушлар йәйду».
[5] Баашаниң башқа ишлири вә униң қилғанлири билән қудрити тоғрисида «Исраил пади-
шалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди? [6] Бааша өз ата-бо-
вилири арисида ухлиди вә Тирзаһта дәпнә қилинди; андин униң оғли Елаһ орнида па-
диша болди.
[7] Баашаниң Пәрвәрдигарниң нәзиридә қилған барлиқ рәзиллиги түпәйлидин, Пәрвәр-
дигарниң Баашаниң бешиға вә униң җәмәтиниң бешиға чүшәргини тоғрилиқ сөзи Һа-
нанийиң оғли Йәһу пәйғәмбәр арқилиқ берилгән еди. Чүнки у Йәробоамниң җәмәти
қилғиниға охшаш қилип өз қоллириниң ишлири (җүмлидин Йәробоамниң җәмәтини
чепип өлтүргәнлиги) билән Пәрвәрдигарниң ғәзивини қозғиди.

Елаһ Исраил үстигә һөкүм сүриду

[8] Йәһуда падишаси Асаниң сәлтәнитиниң жигирмә алтинчи жилида, Баашаниң оғли
Елаһ Тирзаһта Исраилға падиша болуп, икки жил сәлтәнәт қилди. [9] Лекин униң җәң
һарвулириниң йеримиға сәрдар болған хизмәткари Зимри униңға қәст қилди; Елаһ
Тирзаһта Тирзаһтики ордисидики ғоҗидар Арзаниң өйидә шарап ичип мәс болғанда [10]
Зимри кирип уни чепип өлтүрди. Бу вақит Йәһуданиң падишаси Асаниң сәлтәнитиниң
жигирмә йәттинчи жили еди. Зимри Елаһниң орнида падиша болди.
[11] У падиша болуп өз тәхтидә олтириши биләнла у Баашаниң барлиқ җәмәтини чепип
өлтүрди; у униң уруқ-туққанлири вә достлиридин бир әркәкниму тирик қалдурмиди.

15:29 1Пад. 14:10, 14
16:2 1Пад. 14:7
16:3 1Пад. 15:29
16:4 1Пад. 14:11; 15:29; 16:12
16:10 2Пад. 9:31
16:11 **«униң уруқ-туққанлири вә достлиридин бир әркәкниму тирик қалдурмиди»** — бунинда «*(һәр бир)* әркәк»

[12] Шундақ қилип Зимри Пәрвәрдигарниң Йәһу пәйғәмбәр арқилиқ Баашани әйиплигән
сөзини әмәлгә ашуруп, Баашаниң пүткүл җәмәтини йоқатти. [13] Бу иш Баашаниң бар-
лиқ гуналири билән униң оғли Елаһниң гуналири, җүмлидин уларниң Исраилни гунаға
путлаштурған гуналири, әрзимәс бутлири билән Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң
ғәзивини қозғап, шундақ болди.
[14] Елаһниң башқа ишлири вә қилғанлириниң һәммиси «Исраил падишалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?

Зимри Исраил үстигә һөкүм сүриду

[15] Йәһуданиң падишаси Асаниң сәлтәнитиниң жигирмә йәттинчи жилида Зимри Тир-
заһта йәттә күн сәлтәнәт қилди. Хәлиқ Филистийләргә тәвә болған Гиббетонни қорши-
велип барғаһ тиккән еди. [16] Барғаһда турған халайиқ: — «Зимри қәст қилип падишани
өлтүрди» дәп аңлиди. Шуниң билән пүткүл Исраил шу күни барғаһда қошунниң сәрда-
ри Омрини Исраилға падиша қилди. [17] Андин Омри Исраилниң һәммисини йетәкләп,
Гиббетондин чиқип, Тирзаһни қоршиди. [18] Вә шундақ болдики, Зимри шәһәрниң
елинғанлиғини көрүп, падиша ордисидики қорғанға кирип, ордиға от қоювәтти, өзи
көйүп өлди. [19] Бу иш өзиниң гуналири үчүн, йәни Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзиллик
қилип, Йәробоамниң йолида жүрүп, Исраилни гунаға путлаштурған гунада маңғини
үчүн шундақ болди. [20] Зимриниң башқа ишлири вә қәст қилғини тоғрисида «Исраил
падишалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?
[21] Амма Исраил хәлқи иккигә бөлүнүп, уларниң йерими Гинатниң оғли Тибнини па-
диша қилишқа униңға әгәшти; башқа йерими болса Омригә әгәшти. [22] Әнди Омригә
әгәшкән хәлиқ Гинатниң оғли Тибнигә әгәшкән хәлиқтин күчлүк чиқти. Тибни өлди;
Омри падиша болди.
[23] Йәһуданиң падишаси асаниң оттуз биринчи жилида Омри Исраилға падиша болуп он
икки жил сәлтәнәт қилди. У Тирзаһта алтә жил сәлтәнәт қилди. [24] У Шәмәрдин Самарийә
егизлигини икки талант күмүчкә сетивелип, шу егизлик үстигә қурулушларни селип
бир шәһәр бена қилип, уни егизликниң әслий егиси Шәмәрниң нами билән «Самарийә»
дәп атиди. [25] Омри Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзил болғанни қилди, өзидин илгәрки
падишаларниң һәммисидин бәттәр болуп яманлиқ қилди. [26] У Нибатниң оғли Йәробо-
амниң һәммә йоллирида, шундақла җүмлидин униң Исраилни гунаға путлаштурған
гунайи ичидә маңди; улар әрзимәс бутлири билән Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң
ғәзивини қозғиди.
[27] Омриниң башқа ишлири, униң қилғанлириниң һәммиси, көрсәткән қудрити тоғри-
сида «Исраил падишалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?
[28] Омри ата-бовилири арисида ухлиди вә Самарийәдә дәпнә қилинди. Андин униң оғли
Аһаб орнида падиша болди.

Аһаб хәлиқни бутпәрәсликкә техиму аздуриду

[29] Йәһуда падишаси Асаниң сәлтәнитиниң оттуз сәккизинчи жилида Омриниң оғли
Аһаб Исраилға падиша болди. Омриниң оғли Аһаб Самарийәдә жигирмә икки жил Исра-
илниң үстидә сәлтәнәт қилди. [30] Амма Омриниң оғли Аһаб Пәрвәрдигарниң нәзиридә
өзидин илгәркиләрниң һәммисидин ашуруп яманлиқ қилди. [31] Вә шундақ болдики, у
Нибатниң оғли Йәробоамниң гуналирида жүрүш анчә еғир гуна әмәстәк, у Зидоний-

ибраний тилида: «тамға қарап сийидиған һәр бири» дегәнлик билән ипадилиниду.
16:13 **«әрзимәс бутлири билән...»** — ибраний тилида «йоқ болған нәрсилири билән...»

ларниң падишаси Әтбаалниң қизи Йизәбәлни хотунлуққа алди вә шуниң билән у Баал
дегән бутниң қуллуғида болуп, униңға сәждә қилди. 32 У Самарийәдә ясиған Баалниң
бутханиси ичигә Баалға бир қурбангаһ ясиди.
33 Аһаб һәм бир «Ашәраһ бут»ниму ясатти; Аһаб шундақ қилип униңдин бурун өт-
кән Исраилниң һәммә падишалириниң Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң ғәзивини
қозғиған ишлиридин ашуруп яманлиқ қилди. 34 Униң күнлиридә Бәйт-Әллик Хиәл Йе-
рихо шәһирини ясиди; лекин у униң улини салғанда тунҗа оғли Абирам өлди; вә дәрва-
зилирини салғанда униң кәнҗи оғли Сәгуб өлди; шуниң билән Пәрвәрдигарниң нунниң
оғли Йәшуа арқилиқ Йерихо тоғрилиқ ейтқан сөзи әмәлгә ашурулди.

Илияс пәйғәмбәр мәйданға чиқиду

17 1 Әнди Гилеадта туруватқанлардин болған Тишбилиқ Илияс Аһабқа: — Мән
хизмитидә туруватқан Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң һаяти билән қәсәм
қилимәнки, мениң сөзүмсиз бу жилларда нә шәбнәм нә ямғур чүшмәйду, деди.
2 Андин Пәрвәрдигарниң сөзи униңға келип: —
3 Бу йәрдин кетип, мәшриқ тәрәпкә берип, Иордан дәриясиниң у тәрипидики Қерит еқи-
ниниң бойида өзәңни йошурғин; 4 вә шундақ болидуки, сән еқинниң сүйидин ичисән;
мана, саңа у йәрдә озуқ йәткүзүп беришкә қарға-қузғунларни буйрудум, дейилди.
5 Шуниң билән у Пәрвәрдигар буйруғандәк қилип, Иордан дәриясиниң у тәрипидики Қе-
рит еқиниға берип, у йәрдә турди. 6 Қарға-қузғунлар әтигәндә нан билән гөш, һәр кәчтә
йәнә нан билән гөш йәткүзүп берәтти. У өзи еқинниң сүйидин ичәтти. 7 Лекин зиминда
ямғур яғмиғини үчүн бирмәзгилдин кейин еқин су қуруп кәтти. 8 У вақитта Пәрвәрди-
гарниң сөзи униңға келип: — 9 Орнуңдин туруп Зидондики Зарәфатқа берип, у йәрдә
турғин; мана, Мән у йәрдики бир тул хотунни сени беқишқа буйрудум, дейилди.
10 У орнидин туруп Зарәфатқа берип, шәһәрниң дәрвазисиға кәлгәндә, мана у йәрдә бир
тул хотун отун терип туратти. У тул хотунни чақирип: — Өтүнимән, қачида маңа ички-
ли азрақ су елип кәлгәйсән, деди.
11 У су алғили маңғанда, у йәнә: — Өтүнимән, маңа қолуңда бир чишләм нанму алғач
кәлгәйсән, деди.
12 Амма у: — Пәрвәрдигар Худайиңниң һаяти билән, саңа қәсәм қилимәнки, мәндә һеч
нан йоқ, пәқәт идишта бир чаңгал ун, козида азғинә май бар, мана икки тал отун тери-
ватимән; андин берип өзәм билән оғлумға нан етип, уни йәп өлимиз, деди.
13 Илияс униңға: — Қорқмиғин; берип ейтқиниңдәк қилғин; лекин авал бир кичик тоғач
етип, маңа елип кәлгин; андин өзәң билән оғлуңға нан әткин. 14 Чүнки Исраилниң Худа-
си Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Пәрвәрдигар йәр йүзигә ямғур яғдуридиған күнгичи-
лик идиштики ун түгимәйду вә козидики май кемәймәйду», деди.
15 Шуниң билән у берип, Илиясниң ейтқинидәк қилди вә у, Илияс вә аялниң өйиди-

---

16:34 **«у униң улини салғанда тунҗа оғли Абирам өлди; вә дәрвазилирини салғанда униң кәнҗи оғли Сәгуб өлди. Шуниң билән Пәрвәрдигарниң ... Йәшуа арқилиқ ейтқан сөзи әмәлгә ашурулди»** — Йәшуа пәйғәмбәрниң Йерихо шәһиригә қарита ләнити тоғрилиқ «Йәшуа» 6:26ни көрүң.

16:34 Йә. 6:26

17:1 **«Гилеадта туруватқанлардин болған Тишбилиқ Илияс...»** — «Илияс» ибраний тилидики «Елияһ» дегәнниң әрәбчә тәләппузидур. «Елияһ»ниң мәнаси «Пәрвәрдигар *(Яһ)* мениң Худайим». «Илияс» оқурмәнләргә тонуш болғачқа, пәйғәмбәрниң наминиң әрәбчә тәләппузини ишләттуқ. **«Мән хизмитидә туруватқан Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар»** —Ибраний тилида «Мән униң *(Худаниң)* алдида туруватқан, Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар» дегән сөз билән ипадилиниду. Илияс өзини падишаниң ордисида дайим ғоҗисиниң алдида туруватқан хизмәткарға охшитиду.

17:1 Яқ. 5:17

17:9 Луқа 4:25, 26

киләр хелә күнләргичә йеди. [16] Пәрвәрдигарниң Илияс арқилиқ ейтқан сөзи бойичә,
идиштики ун түгимиди вә козидики майму кемәймиди. [17] Шу ишлардин кейин шундақ
болдики, өйниң егиси болған бу аялниң оғли кесәл болди. Униң кесили шундақ еғирли-
шип кәттики, униңда нәпәс қалмиди.
[18] Аял Илиясқа: — И Худаниң адими, мениң сән билән немә алақәм бар еди? Сән гунай-
имни ядқа кәлтүрүп, оғлумниң жениға замин болушқа кәлдиңму? — деди.
[19] У униңға: — Оғлуңни қолумға бәргин, дәп уни униң қучиғидин елип өзи олтарған
балиханиға елип чиқип өз орниға қоюп, [20] Пәрвәрдигарға пәряд қилип: — И Худайим
Пәрвәрдигар, мән меһман болған бу тул хотунниң оғлини өлтүрүш билән униң бешиғи-
му бала чүшәрдуңму? — дәп нида қилди.
[21] У балиниң үстигә үч қетим өзини чаплап, Пәрвәрдигарға пәряд қилип: — И Пәрвәрди-
гар Худайим, бу балиниң жени өзигә йәнә йенип кирсун! — дәп нида қилди.
[22] Пәрвәрдигар Илияснiң пәрядини аңлиди; балиниң жени униңға йенип кириши билән
у тирилди. [23] Илияс балини балиханидин елип чүшүп, өйгә кирип, анисиға тапшуруп
бәрди. Илияс: — Мана оғлуң тириктур, деди.
[24] Аял Илиясқа: — Мән шу иш арқилиқ әнди сениң Худаниң адими екәнлигиңни, ағзиң-
дин чиққан Пәрвәрдигарниң сөзи һәқиқәт екәнлигини билдим, деди.

Илияс пәйғәмбәр Исраилни товва қилишқа чақириду

18 [1] Узун вақит өтүп, Пәрвәрдигарниң сөзи қурғақчилиқниң үчинчи жилида Илиясқа
келип: — Сән берип өзәңни Аһабниң алдида аян қилғин, вә Мән йәр йүзигә ямғур
яғдуримән, дейилди.
[2] Шуниң билән Илияс өзини Аһабниң алдида аян қилғили чиқип кәтти. Ачарчилиқ болса
Самарийәдә қаттиқ еди. [3] Аһаб ордисидики ғожидар Обадияни чақирди (Обадия толи-
му тәқвадар киши болуп Пәрвәрдигардин интайин қорқатти. [4] Йизәбәл Пәрвәрдигар-
ниң пәйғәмбәрлирини өлтүрүп йоқитиватқанда Обадия йүз пәйғәмбәрни елип әллик-
тин-әлликтин айрим-айрим икки ғарға йошуруп, уларни нан вә су билән баққан еди).
[5] Аһаб Обадияға: — Зиминни кезип һәммә булақ вә һәммә жилғиларға берип баққин; у
йәрләрдә ат-қечирларни тирик сақлиғидәк от-чөп тепилармекин? Шундақ болса биз-
ниң улақлиримизниң бир қисмини соймай туралармиз, деди.
[6] Улар һәр бири жайларға бөлүнүп маңди; Аһаб өз алдиға маңди, Обадияму өз алдиға
маңди. [7] Обадия өз йолида кетип барғанда, мана, униңға Илияс учриди. У уни тонуп йәр-
гә жиқилип дүм йетип: Бу раст сән, ғожам Илиясму? — дәп сориди.
[8] У униңға: — Бу мән. Берип өз ғожаңға: — Илияс қайтип кәлди! дәп ейтқин, деди.
[9] У Илиясқа мундақ деди: — «Сән қандақсигә кәминәңни өлтүргили Аһабниң қолиға
тапшурмақчи болисән, мән зади немә гуна қилдим? [10] Өз Худайиң Пәрвәрдигарниң һа-
яти билән қәсәм қилимәнки, ғожам адәм әвәтип сени издимигән һеч әл вә мәмликәт
қалмиди. Шу әл, мәмликәтләр: «У бу йәрдә йоқ» десә, падиша уларға сени тапалмиғанға
қәсәм ичкүзди. [11] Лекин сән маңа һазир: — «Берип ғожаңға: — Илияс қайтип кәлди! де-
гин» — дәйсән! [12] Мән қешиңдин кәткәндин кейин, Пәрвәрдигарниң Роһи сени мән бил-
мигән йәргә елип бариду; шундақта мән Аһабқа хәвәр йәткүзүп, лекин у сени тапалми-
са, мени өлтүриду. Әмәлийәттә, кәминәң яшлиғимдин тартип Пәрвәрдигардин қорқуп
кәлгәнмән. [13] Йизәбәл Пәрвәрдигарниң пәйғәмбәрлирини өлтүргәндә мениң қандақ
қилғинимни, йәни мән Пәрвәрдигарниң пәйғәмбәрлиридин йүзни әлликтин-әлликтин

17:21 **«бу балиниң жени өзигә йәнә йенип кирсун!»** — «балиниң жени»: Ибраний тилида «жан» вә «нәпәс» бир сөздур.

айрим-айрим икки ғарға йошуруп, уларни нан вә су билән тәминләп баққанлиғим сән
ғоҗамға мәлум қилинған әмәсму? [14] Әнди сән һазир маңа: — «Берип ғоҗаңға: — Мана
Илияс кәлди дегин», — дедиң. Шундақ қилсам у мени өлтүриду!».
[15] Лекин Илияс: — Мән хизмитидә туруватқан самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигарниң һаяти билән қәсәм қилимәнки, мән җәзмән бүгүн униң алдида аян бо-
лимән, деди.
[16] Шуниң билән Обадия Аһабниң қешиға берип униңға хәвәр бәрди. Аһаб Илияс билән
көрүшкили барди. [17] Аһаб Илиясни көргәндә униңға: — Бу сәнму, и Исраилға бала кәл-
түргүчи?! — деди.
[18] У җавап берип: — Исраилға бала кәлтүргүчи мән әмәс, бәлки сән билән атаңниң
җәмәтидикиләр! Чүнки силәр Пәрвәрдигарниң әмирлирини ташлап Баал дегән бут-
ларға тайинип әгәшкәнсиләр. [19] Әнди адәм әвәтип Кармәл теғида пүткүл Исраилни йе-
нимға җәм қил, шундақла Йизәбәлниң дәстихинидин ғизалинидиған Баалниң төрт йүз
әллик пәйғәмбири билән Ашәраһниң төрт йүз пәйғәмбирини жиғдур, — деди.
[20] Шуниң билән Аһаб Исраилларниң һәммисигә адәмләрни әвәтип, пәйғәмбәрләрни
Кармәл теғиға жиғдурди.
[21] Илияс барлиқ хәлиққә йеқин келип: — Қачанғичә икки пикир арисида арисалди ту-
рисиләр? Әгәр Пәрвәрдигар Худа болса, униңға әгишиңлар; Баал Худа болса, униңға әги-
шиңлар, деди. Амма хәлиқ униңға җавап бәрмәй, үн-тин чиқармиди.
[22] Илияс хәлиққә: — Пәрвәрдигарниң пәйғәмбәрлиридин пәқәт мән ялғуз қалдим. Амма
Баалниң пәйғәмбәрлири төрт йүз әллик кишидур. [23] Әнди бизгә икки буқа берилсун.
Улар өзлиригә бир буқини таллап, союп парчилап отунниң үстигә қойсун, амма от яқ-
мисун. Мәнму башқа бир буқини тәйяр қилип от яқмай отунниң үстигә қояй. [24] Силәр
болсаңлар, өз илаһлириңларниң намини чақирип нида қилиңлар. Мән болсам, Пәрвәр-
дигарниң намини чақирип нида қилимән. Қайси Худа от билән җавап бәрсә, шу Худа
болсун, деди. Һәммә хәлиқ: — Бу убдан гәп, дәп җавап бәрди.
[25] Илияс Баалниң пәйғәмбәрлиригә: Силәр көп болғач авал өзәңлар үчүн бир буқини
таллап тәйяр қилиңлар; андин һеч от яқмай өз илаһиңларниң намини қичқирип нида
қилиңлар, деди.
[26] Улар униң дегини бойичә өзлиригә берилгән буқини елип уни тәйяр қилди. Әти-
гәндин чүшкичә улар Баалниң намини қичқирип: — И Баал, бизгә җавап бәргин! дәп
нида қилди. Лекин һеч аваз яки һеч җавап болмиди. Улар расланған қурбангаһ чөри-
сидә тохтимай сәкрәйтти. [27] Чүш киргәндә Илияс уларни заңлиқ қилип: — Үнлүкрәк
қичқириңлар; чүнки у бир илаһ әмәсму? Бәлким у чоңқур хиялға чөмүп кәткәнду, яки
иш билән чиқип кәткәнду, яки бир сәпәргә чиқип кәткәнду? Яки болмиса у ухлаватқан
болуши мүмкин, уни ойғитишиңлар керәк?! — деди.
[28] Улар техиму үнлүк чақирип өз қаидиси бойичә қанға милинип кәткичә өзлирини
қилич вә нәйзә билән тилатти. [29] Чүштин кейин улар «бешарәт бериватқан» һаләткә
чүшүп кәчлик қурбанлиқ вақтиғичә шу һаләттә турди. Лекин һеч аваз аңланмиди, яки
җавап бәргүчи яки иҗабәт қилғучи мәлум болмиди.
[30] Илияс һәммә хәлиққә: — Йенимға йеқин келиңлар, деди. Һәммә хәлиқ униңға йеқин

18:15 **«Мән хизмитидә туруватқан Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар»** — ибраний тилида «Мән униң (*Худаниң*) алдида туруватқан, Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар» дегән сөз билән ипадилиниду. Илияс өзини падишаниң ордисида дайим ғоҗисиниң алдида туруватқан хизмәткарға охшитиду.

18:17 Ам. 7:10

18:21 Йә. 24:15

18:29 **«Чүштин кейин улар «бешарәт бериватқан» һаләткә чүшүп кәчлик қурбанлиқ вақтиғичә шу һаләттә турди»** — «бешарәт бериватқан» ибраний тилида «пәйғәмбәрчилиқ қиливатқан» дегән ибарә билән ипадилиниду. «кәчлик қурбанлиқ» чүштин кейин саат үчләрдә болатти.

кәлгәндин кейин у Пәрвәрдигарниң шу йәрдики жиқитилған қурбангаһини қайтидин
қуруп чиқти. [31] Илияс он икки ташни алди. Бу ташларниң сани Пәрвәрдигарниң «Намиң
Исраил болсун» дегән сөзини тапшурувалған Яқупниң оғуллиридин чиққан қәбилиләр-
ниң сани билән охшаш еди. [32] Шу ташлардин у Пәрвәрдигарниң нами билән бир қурбан-
гаһни ясиди. У қурбангаһниң чөрисидә икки сеаһ дан патқидәк азгал колиди. [33] Андин
у отунни растлап, буқини парчилап отунниң төписигә қойди.
[34] У: — Төрт идишни суға тошқузуп уни көйдүрмә қурбанлиқ вә отунниң үстигә
төкүңлар, — деди. Андин: Йәнә бир қетим қилиңлар» — девиди, улар шундақ қилди. У
йәнә: — Үчинчи мәртивә шундақ қилиңлар, деди. Улар үчинчи мәртивә шундақ қилған-
да [35] су қурбангаһниң чөрисидин еқип чүшүп, коланған азгалниму су билән толдурди.
[36] Кәчлик қурбанлиқниң вақти кәлгәндә Илияс пәйғәмбәр қурбанлиққа йеқин келип
мундақ дуа қилди: — Әй Пәрвәрдигар, Ибраһим билән Исһақ вә Исраилниң Худаси,
Өзәңниң Исраилда Худа болғиниңни ашкарә қилғайсән, шундақла мениң Сениң қулуң
болуп буларниң һәммисини буйруғуң билән қилғанлиғимни бүгүн билдүргәйсән. [37]
Маңа ижабәт қилғайсән, әй Пәрвәрдигар, ижабәт қилғайсән; шуниң билән бу хәлиққә
сән Пәрвәрдигарниң Худа екәнлигиңни һәмдә уларниң қәлблирини тоғра йолға ян-
дурғучи өзәң екәнлигиңни билдүргәйсән, деди.
[38] Шуниң билән Пәрвәрдигарниң оти чүшүп көйдүрмә қурбанлиқни, отунни, ташларни
вә топини көйдүрүп азгалдики сиуниму йоқитивәтти.
[39] Хәлиқләрниң һәммиси буни көрүпла, улар дүм жиқилип: — Пәрвәрдигар, у Худадур,
Пәрвәрдигар, у Худадур, дейишти.
[40] Илияс хәлиққә буйруп: — Баалниң пәйғәмбәрлирини тутуңлар, һеч қайсини қоюп
бәрмәңлар, — деди. Улар уларни тутқанда Илияс уларни кишун жилғисиға елип берип,
у йәрдә қәтл қилдурди.
[41] Илияс Аһабқа болса: — Чиқип йәп-ичкин. Чүнки қаттиқ ямғурниң шалдирлиған авази
аңланмақта, — деди.
[42] Аһаб қопуп йәп-ичиш үчүн чиқти. Амма Илияс Кармәлниң чоққисиға чиқип йәргә
еңишип, бешини тизиниң оттурисиға қоюп тизлинип [43] хизмәткариға: — Чиқип деңиз
тәрәпкә қариғин, деди. У чиқип сәпселип қарап: — Һеч нәрсә көрүнмәйду, деди. У җәмий
йәттә қетим: — Берип қарап баққин, дәп буйруди.
[44] Йәттинчи қетим кәлгәндә у: — Мана, деңиздин чиқиватқан, адәм алиқинидәк кичик
бир булутни көрдум — деди. Илияс униңға: — Чиқип Аһабқа: — «Һарвуни қетип төвәнгә
чүшкин, болмиса ямғур сени тосувалиду», дәп ейтқин, — деди.
[45] Аңғичә асман булут билән тутулуп, боран чиқип қаттиқ бир ямғур яғди. Аһаб һарвуға
чиқип Йизрәәлгә кәтти. [46] Пәрвәрдигарниң қоли Илияснiң вуҗудида турғач, у белини
бағлап Аһабниң алдида Йизрәәлниң кириш еғизиғичә жүгүрүп манди.

Илияс пәйғәмбәр Йизәбәлдин қачиду

19 [1] Лекин Аһаб Илияснiң һәммә қилғинини, җүмлидин һәммә пәйғәмбәрләрни
қиличлап өлтүргинини Йизәбәлгә ейтип бәрди.
[2] Йизәбәл болса Илиясқа бир хәвәрчи әвәтип: — Әгәр әтә мошу вақитқичә сән шуларниң
җанлириға қилғиниңдәк мән сениң жениңни охшаш қилмисам, илаһлар маңиму шун-
дақ қилсун һәмдә униңдинму зиядә қилсун! — дәп ейтқузди.

18:31 Яр. 32:27; Йә. 4:5, 20; 2Пад. 17:34
18:32 **«икки сеаһ»** — бир сеаһ бәлким 13.5 литр еди, 2 сеаһ 27 литр.
18:36 Мис. 3:6; Мат. 22:32; Мар. 12:26; Луқа 20:37; Рос. 7:32

[3] У буни билгәндә, өз җенини қутқузмақ үчүн қечип Йәһуда тәвәсидики Бәәр-Шебаға
барди. У у йәрдә өз хизмәткарини қалдуруп қоюп, [4] Өзи чөлниң ичигә қарап бир күн йол
маңди. У у йәрдики бир шивақниң қешиға келип униң астида олтирип, өзиниң өлүми-
гә тиләк тиләп: — И Пәрвәрдигар әнди болди, җенимни алғин; немила дегәнбилән мән
ата-бовилиримдин артуқ әмәсмән, — деди.
[5] У шу шивақ астида йетип ухлап қалди. Мана бир пәриштә уни ноқуп униңға: — Қопуп,
нан йегин, деди.
[6] У қариса бешида қизиқ чоғларда пишиватқан бир пошкал вә бир коза су туратти. У
йәп-ичип йәнә ухлиғили ятти. [7] Андин Пәрвәрдигарниң Пәриштиси йәнә келип иккин-
чи қетим уни ноқуп униңға: — Қопуп нан йегин. Болмиса йолуңниң еғирини көтирәл-
мәйсән, деди.
[8] У қопуп йәп-ичти. Шу таамдин алған қувәт билән у қириқ кечә-күндүз меңип Худаниң
теғи Һорәбгә йетип барди. [9] У у йәрдики ғарға кирип қонди. Вә мана, Пәрвәрдигарниң
сөзи униңға келип мундақ дейилди: — И Илияс, бу йәрдә немә қиливатисән?
[10] У җавап берип: — Самави қошунларниң Сәрдари болған Худа Пәрвәрдигар үчүн зор
отлуқ муһәббәт билән һәсәт қилдим. Чүнки Исраиллар Сениң әһдәңни ташлап қурбан-
гаһлириңни җиқитип, Сениң пәйғәмбәрлириңни қилич билән өлтүрди. Мән, ялғуз мән-
ла қалдим вә улар мениң җенимни алғили қәстләватиду, деди.
[11] У униңға: — Чиқип, Пәрвәрдигарниң алдида тағда турғин, деди. Мана, Пәрвәрдигар
өтүп кетиватати; униң алдида зор күчлүк бир шамал чиқип, тағларни сундуруп, қорам
ташларни парчилап чеқиватти. Лекин Пәрвәрдигар шамалда әмәс еди. Шамалдин кей-
ин бир йәр тәврәш болди. Лекин Пәрвәрдигар йәр тәврәштә әмәс еди. [12] Йәр тәврәштин
кейин бир лавулдиған от көтирилди. Лекин Пәрвәрдигар отта әмәс еди. Оттин кейин
бошқина, мулайим бир аваз аңланди.
[13] Вә шундақ болдики, Илияс шуни аңлап, йүзини йепинчиси билән орап ғарниң ағзиға
берип турди. Мана, бир аваз чиқип униңға: — И Илияс, сән бу йәрдә немә қиливатисән?
— деди.
[14] У җавап берип: — Самави қошунларниң Сәрдари болған Худа Пәрвәрдигар үчүн зор от-
луқ муһәббәт билән һәсәт қилдим. Чүнки Исраиллар Сениң әһдәңни ташлап қурбангаһ-
лириңни җиқитип, Сениң пәйғәмбәрлириңни қилич билән өлтүрди. Мән ялғуз мәнла
қалдим вә улар мениң җенимни алғили қәстләватиду, деди.
[15] Пәрвәрдигар униңға мундақ деди: — Барғин, кәлгән йолуң билән қайтип, андин
Дәмәшқниң чөлигә барғин. У йәргә барғанда Һазаәлни Сурийә үстигә падиша болушқа
мәсиһ қилғин. [16] Андин Нимшиниң оғли Йәһуни Исраилниң үстигә падиша болушқа
мәсиһ қилғин; өз орнуңға пәйғәмбәр болушқа Абәл-Мәһолаһлиқ Шафатниң оғли Елиша-
ниму мәсиһ қилғин. [17] Вә шундақ болидуки, Һазаәлниң қиличидин қечип қутулған һәр

19:8 **«Худаниң теғи Һорәб»** — «Һорәб теғи» дәл Паран чөл-баяваниға җайлашқан, Муса пәйғәмбәр туруп Исраил үчүн «Тәврат қануни»ни қобул қилған «Синай теғи»дур.

19:8 Мис. 34:28; Мат. 4:2

19:9 **«У у йәрдики ғарға кирип қонди»** — ибраний тилида «У **әшу** ғарға кирип қонди» дейилиду. «Әшу ғар» дегән сөзгә қариғанда ойлаймизки, бу ғар тонуш бир җай болса керәк. Йәһудий өлимилар бу ғарни Худа Муса пәйғәмбәрни йошуруп қойған җай еди дәп қарайтти, биз бу пикиргә қайилмиз (*«Мис.» 33:21-22ни көрүң*).

19:10 **«Пәрвәрдигар үчүн зор отлуқ муһәббәт билән һәсәт қилдим»** — демисәкму, Илиясниң: «отлуқ муһәббәт билән һәсәт қилдим» дегини өзиниң Исраилниң Худаға әмәс, бәлки түрлүк жиркиничлик бутларға ибадәт қилғанлиғиға қарап «ибадәт пәқәт Худағила мәнсуп болуш керәк» дәп бутларға яки бутларниң кәйнидә турувтқан җин-шәйтанларға вә уларниң вәкили болған сахта пәйғәмбәрләргә болған һәситини көрситиду.

19:10 Рим. 11:3

19:12 **«бошқина, мулайим бир аваз аңланди»** — яки «йеник, бош бир тиниш аваз аңланди».

19:15 **«Һазаәлни Сурийә үстигә падиша болушқа мәсиһ қилғин»** — «мәсиһ қилиш» тоғрисида 1:34дики изаһатни көрүң.

бирини Йәһу өлтүриду; Йәһуниң қиличидин қечип қутулған һәр бирини Елиша өлтүри-
ду. [18] Лекин Исраилда йәттә миң кишини, йәни Баалниң алдида тизлирини пүкмигән вә
униңға ағзини сөйгүзмигән һәр бирини өзәмгә сақлап қалдурдум, — деди.
[19] У у йәрдин чиқип, Шафатниң оғли Елишани тапти. У чағда у йәр һайдаватати; униң
алдида он икки жүп уй бар еди, у он иккинчиси билән қош һайдаватати. Илияс келип
униң үстигә өз йепинчисини ташлап артип қойди. [20] У уйларни ташлап Илиясниң кәй-
нидин жүгүрүп келип: — Мени берип атам билән анамни сөйгили қойғин, андин мән
келип саңа әгишәй, — деди. У униңға: — Қайтқин; мән саңа немә қилдим? — деди.
[21] У униңдин айрилип, өзи ишләткән бир жүп уйни союп, уларниң жабдуғини отун қи-
лип, гөшини пиширип хәлиққә беривиди, улар йеди. Андин у орнидин қопуп Илиясниң
кәйнидин әгишип, униң хизмитидә болди.

Худа Исраилни Сурийәдин қутқузиду

20 [1] Сурийәниң падишаси Бән-һадад пүткүл қошунини жәм қилди; у оттуз икки
падишани ат вә жәң һарвулири билән елип чиқип, Самарийәгә қоршап һужум
қилди. [2] У әлчиләрни шәһәргә киргүзүп Исраилниң падишаси Аһабниң қешиға әвәтип
униңға: — [3] «Бән-һадад мундақ дәйду: — Сениң күмүч билән алтунуң, сениң әң чирайлиқ
хотунлириң билән балилириңму мениңкидур» дәп йәткүзди.
[4] Исраилниң падишаси униңға: — И ғожам падиша, сили ейтқанлиридәк мән өзәм вә
барлиғим силиниңкидур, дәп жавап бәрди.
[5] Әлчиләр йәнә келип: — «Бән-һадад сөз қилип мундақ дәйду: — Саңа дәрвәқә: — Сениң
күмүч билән алтунуңни, сениң хотунлириң билән балилириңни маңа тапшуруп бери-
сән, дегән хәвәрни әвәттим. [6] Лекин әтә мошу вақитларда хизмәткарлиримни йениңға
әвәтимән; улар ордаң билән хизмәткарлириңниң өйлирини ахтуруп, сениң көзлириңдә
немә әзиз болса, улар шуни қолиға елип келиду» — деди.
[7] У вақитта Исраилниң падишаси зиминдики һәммә ақсақалларни чақирип уларға: —
Бу кишиниң қандақ аваричилик чиқармақчи болғанлиғини билип қелиңлар. У маңа
хәвәр әвәтип мәндин хотунлирим билән балилирим, күмүч билән алтунлиримни тәләп
қилғинида мән униңға яқ демидим, деди.
[8] Барлиқ ақсақаллар билән хәлиқниң һәммиси униңға: — Қулақ салмиғин, униңға мақул
демигин, деди.
[9] Буниң билән у Бән-һададниң әлчилиригә: — Ғожам падишаға, сили адәм әвәтип, өз
кәминилиридин дәсләптә сориғанниң һәммисини ада қилимән; лекин кейинкисигә
мақул дейәлмәймән, дәп бериңлар, — деди. Әлчиләр йенип берип шу сөзни йәткүзди.
[10] Бән-һадад униңға йәнә хәвәр әвәтип: — «Пүткүл Самарийә шәһиридә маңа әгәшкән-
ләрниң қоллириға очумлиғидәк топа қелип қалса, илаһлар маңиму шундақ қилсун вә
униңдин ашуруп қилсун!» — деди.
[11] Лекин Исраилниң падишаси жавап берип: — «Савут-қураллар билән жабдунғучи са-

---

19:17 2Пад. 9:14-37

19:18 **«униңға ағзини сөйгүзмигән һәр бирини өзәмгә сақлап қалдурдум, — деди»** — Худаниң Илияс пәйғәмбәргә ейтқан сөзлириниң әһмийити, шундақла Илиясниң Һорәб теғиға сәпириниң мәхсити тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.

19:18 Рим. 11:4

19:19 **« *Илияс*... Шафатниң оғли Елишани тапти... униң үстигә өз йепинчисини ташлап артип қойди»** — Илияс мошу һәрикити билән «Сән Елишаға пәйғәмбәрлик хизмитим тапшурулди» дегәндәк еди.

19:20 **«Қайтқин; мән саңа немә қилдим?»** — Илиясниң бу дегини бәлким Елишаға: «Пәйғәмбәрлик йоли тәс, сениңдә Худаниң чақириқи болмиса маңа һәргиз әгәшмә!» дегәндәк бир агаһ болуши мүмкин. «Падишалар *(2)*» 2-бапта Илияс Елишаға йәнә буниңға охшап кетидиған сөзни қилиду.

вут-қураллардин йешингүчидәк махтинип кәтмисун!» дәп ейтиңлар, — деди.
[12] Бән-Һадад бу сөзни аңлиғанда һәр қайси падишалар билән чедирлирида шарап ичи-
шиватәтти. У хизмәткарлириға: — Сәпкә тизилиңлар, деди. Шуни девиди, улар шәһәргә
һуҗум қилишқа тизилишти.

Пәрвәрдигар Исраилни қутқузиду

[13] У вақитта бир пәйғәмбәр Исраилниң падишаси Аһабниң қешиға келип: — Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Бу зор бир топ адәмни көрдүңму? Мана, Мән бу күни уларни сениң қо-
луңға тапшуримән; шуниң билән сән Мениң Пәрвәрдигар екәнлигимни билисән», деди.
[14] Аһаб: — Кимниң вастиси билән болиду? дәп сориди. У: — Пәрвәрдигар мундақ дәйду:
«Валийларниң ғуламлири билән болиду», деди. У йәнә: — Ким һуҗумни башлайду? —
дәп сориди. У: — Сән өзәң, деди.
[15] У вақитта валийларниң ғуламлирини санивиди, уларниң сани икки йүз оттуз икки
нәпәр чиқти. Андин кейин у һәммә хәлиқни, йәни барлиқ Исраилларни санивиди, улар-
ниң сани йәттә миң нәпәр чиқти. [16] Исраиллар шәһәрдин чүш вақтида чиқти. Бән-Һадад
билән шу падишалар, йәни ярдәмгә кәлгән оттуз икки падиша болса чедирлирида ша-
рап ичип мәс болушқан еди. [17] Валийларниң ғуламлири җүрүштә авал маңди. Бән-һа-
дад адәм әвәтивиди, улар униңға хәвәр берип: — «Самарийәдин адәмләр келиватиду»
— деди.
[18] У: — Әгәр сүлһи түзүшкә чиққан болса уларни тирик тутуңлар, әгәр соқушқили чиққан
болсиму уларни тирик тутуңлар, деди.
[19] Әнди валийларниң бу ғуламлири вә уларниң кәйнидики қошун шәһәрдин чиқип, [20]
һәр бири өзигә учриған адәмни чепип өлтүрди. Сурийләр қачти; Исраил уларни қоғли-
ди. Сурийәниң падишаси Бән-Һадад болса атқа минип атлиқлар билән қечип қутулди.
[21] Исраилниң падишаси чиқип һәм атлиқларни һәм җәң һарвулирини битчит қилип
Сурийләрни қаттиқ қир-чап қилди.
[22] Пәйғәмбәр йәнә Исраилниң падишасиниң қешиға келип униңға: — Өзәңни мустәһкәм-
ләп, өзәңни убдан дәңсәп, немә қилишиң керәклигини ойлап баққин. Чүнки келәр жили
әтиязда Сурийәниң падишаси сән билән җәң қилғили йәнә чиқиду, деди.
[23] Сурийәниң падишасиниң хизмәткарлири униңға мундақ деди: — «Уларниң илаһи тағ
илаһи болғачқа, улар бизгә күчлүк кәлди. Лекин биз түзләңликтә улар билән соқушсақ,
җәзмән уларға күчлүк келимиз. [24] Әнди шундақ қилғайлиги, падишаларниң һәр бири-
ни өз мәнсивидин чүширип, уларниң орнида валийларни тиклигәйла. [25] Андин сили
мәһрум болған қошунлириға баравәр болған йәнә бир қошунни, йәни атниң орниға
ат, һарвуниң орниға һарву тәйяр қилдуруп өзлиригә жиққайла; биз түзләңликтә улар
билән соқушайли; шуниң билән уларға күчлүк кәлмәмдуқ?». У уларниң сөзигә қулақ
селип шундақ қилди.
[26] Кейинки жили әтиязда Бән-Һадад Сурийләрни едитлап толуқ жиғип, Исраил билән
җәң қилғили Афәк шәһиригә чиқти. [27] Исраилларму өзлирини едитлап, озуқ-түлүк тәй-
ярлап, улар билән җәң қилишқа чиқти. Исраиллар уларниң удулида баргаһ тикливиди,
Сурийләрниң алдида худди икки топ кичик оғлақ падисидәк көрүнди. Лекин Сурийләр
пүткүл зиминни қаплиған еди.
[28] Амма Худаниң адими Исраилниң падишасиниң қешиға келип униңға: — Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Сурийләр: Пәрвәрдигар тағ илаһидур, җилғиларниң илаһи әмәс, дәп

20:11 **«Савут-қураллар билән җабдунғучи савут-қураллардин йешингүчидин махтинип кәтмисун!»** — дегән мақал-тәмсилниң мәнаси бәлким «Җәң алдида туруп өзәңни ғәлибичи санима» — «Чүчүрини хам санима» дегәндәк.

ейтқини үчүн, Мән бу зор бир топ адәмниң һәммисини сениң қолуңға тапшуримән; шуниң билән силәр Мениң Пәрвәрдигар екәнлигимни билип йетисиләр», деди.
[29] Икки тәрәп йәттә күн бир-бириниң удулида баргаһлирида турди. Йәттинчи күни соқуш башланди. Исраиллар бир күндә Сурийләрдин йүз миң пиядә әскәрни өлтүрди.
[30] Қалғанлар Афәк шәһиригә қечип киривалди; лекин сепили өрүлүп улардин жигирмә йәттә миң адәмниң үстигә чүшүп бесип өлтүрди. Бән-Һадад өзи бәдәр қечип шәһәргә кирип ичкиридики бир өйгә мөкүвалди.
[31] Хизмәткарлири униңға: — Мана биз Исраилниң падишалирини рәһимлик падишалар дәп аңлидуқ; шуниң үчүн бәллиримизгә бөз бағлап башлиримизға кула йөгәп Исраилниң падишасиға тәслимгә чиқайли. У силиниң җанлирини аярмекин? — деди. [32] Шуниң билән улар бәллиригә бөз бағлап башлириға кула йөгәп Исраилниң падишасиниң қешиға берип униңға: — Кәминилири Бән-Һадад: «Җенимни айиғайла», дәп илтиҗа қилди, деди. У болса: — У техи һаятму? У мениң бурадирим, деди.
[33] Бу адәмләр бу сөзни яхшилиқниң аламити, дәп ойлап, дәрһалла униң бу сөзини чиң тутувелип: — Бән-Һадад силиниң бурадәрлиридур! — деди. У: — Уни елип келиңлар, дәп буйруди. Шуниң билән Бән-Һадад униң қешиға чиқти; шуниң билән у уни қолидин тартип җәң һарвусиға чиқарди.
[34] Бән-Һадад униңға: — Мениң атам силиниң атилиридин алған шәһәрләрни силигә қайтуруп берәй. Атам Самарийәдә рәстә-базарлирини тиклигәндәк сили өзлири үчүн Дәмәшқтә рәстә-базарларни тикләйла, — деди. Аһаб: — Бу шәрт билән сени қоюп берәй, деди. Шуниң билән иккиси әһдә қилишти вә у уни қоюп бәрди.
[35] Пәйғәмбәрләрниң шагиртлириниң бири Пәрвәрдигарниң буйруғи билән йәнә бириги: — Сәндин өтүнимән, мени урғин, деди. Лекин у адәм уни урғили унимиди. [36] Шуниң билән у униңға: — Сән Пәрвәрдигарниң сөзини аңлимиғиниң үчүн мана бу йәрдин кәткиниңдә бир шир сени боғуп өлтүриду, — деди. У униң йенидин чиққанда, униңға бир шир учрап уни өлтүрди.
[37] Андин кейин у йәнә бир адәмни тепип униңға: — Сәндин өтүнимән, мени урғин, деди. У адәм уни қаттиқ уруп зәхимләндүрди. [38] Андин пәйғәмбәр берип өз қияпитини өзгәртип, көзлирини теңиқ билән теңип йол бойида падишани күтүп турди.
[39] Падиша шу йәрдин өткәндә у падишани чақирип: — Кәминилири кәскин җәң мәйданиға чиққан едим, вә мана, бир адәм маңа бурулуп, бир кишини тапшуруп: «Бу кишигә чиң қариғин, һәр қандақ сәвәптин у йоқап кәтсә, сән өз жениңни униң жениниң орниға төләйсән; болмиса бир талант күмүч төләйсән», деди. [40] Лекин мән кәминилири у-бу иш билән бәнд болуп кетип, уни йоқитип қойдум, деди. Исраилниң падишаси униңға: — Өзәң бекиткиниңдәк саңа һөкүм қилиниду! — деди.
[41] У дәрһал көзлиридин теңиқни еливәтти; Исраилниң падишаси уни тонуп униң пәйғәмбәрләрдин бири екәнлигини көрди. [42] Пәйғәмбәр униңға: — Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Мән һалакәткә бекиткән адәмни қолуңдин қутулғили қойғиниң үчүн сениң җениң униң җениниң орнида елиниду; сениң хәлқиң униң хәлқиниң орнида елиниду», деди.
[43] Шуниң билән Исраилниң падишаси хапа болуп, ғәшликкә чөмгән һалда Самарийәгә қайтип ордисиға кирди.

20:35 **«Пәйғәмбәрләрниң шагиртлири»** — бу ибарә сөз ибраний тилида «пәйғәмбәрләрниң оғуллири» дегәнлик билән ипадилиниду.
20:42 1Пад. 22:37, 38

Аһаб қатиллиқ қилип Наботни өлтүриду

21 1 Бу ишлардин кейин шундақ болдики, Йизрәәллик Наботниң Йизрәәлдә,
Самарийәниң падишаси Аһабниң ордисиниң йенида бир үзүмзарлиғи бар
еди. 2 Аһаб Наботқа сөз қилип: — Өз үзүмзарлиғиңни маңа бәргин, мениң өйүмгә йеқин
болғач, уни бир сәй-көктатлиқ бағ қилай. Униң орнида саңа убданрақ бир үзүмзарлиқ
берәй яки лайиқ көрсәң баһасини нәқ беримән, деди.
3 Амма Набот Аһабқа: — Пәрвәрдигар мени ата-бовилиримниң мирасини саңа сетишни
мәндин нери қилсун, деди.
4 Аһаб Йизрәәллик Наботниң: «Ата-бовилиримниң мирасини саңа бәрмәймән» дәп ей-
тқан сөзидин хапа болуп ғәшликкә чөмгән һалда ордисиға қайтти; у кариватта йетип
йүзини там тәрәпкә өрүп нанму йемиди. 5 Хотуни Йизәбәл униң қешиға келип: Роһий
кәйпиятиң немишкә шунчә төвән, немишкә нан йемәйсән? — деди.
6 У униңға: — Мән Йизрәәллик Наботқа сөз қилип: «Үзүмзарлиғиңни маңа пулға бәрсәң,
яки лайиқ көрсәң униң орниға башқа үзүмзарлиқ берәй» дедим. Лекин у: «Саңа үзүм-
зарлиғимни бәрмәймән» деди, — деди.
7 Хотуни Йизәбәл униңға: — Сән һазир Исраилниң үстигә сәлтәнәт қилғучи әмәсму?
Қопуп нан йәп, көңлүңни хуш қилғин; мән саңа Йизрәәллик Наботниң үзүмзарлиғини
ериштүримән, деди.
8 Андин у Аһабниң намида бир хәт йезип, үстигә униң мөһүрини бесип, хәтни Наботниң
шәһиридә униң билән туруватқан ақсақаллар вә мөтивәрләргә әвәтти. 9 Хәттә у мун-
дақ язған еди: — «Роза тутуш керәк дәп буйруп, хәлиқниң арисида Наботни төрдә ол-
тарғузғин; 10 икки адәмни, йәни Белиялниң балисини униң удулида олтарғузуп, уларни
Наботниң үстидин әрз қилғузуп: «Сән Худаға вә падишаға ләнәт оқудуң» дәп гувалиқ
бәргүзүңлар. Андин уни елип чиқип чалма-кесәк қилип өлтүрүңлар».
11 Шәһәрниң адәмлири, йәни униң шәһиридә туруватқан ақсақалар билән мөтивәрләр
Йизәбәлниң уларға әвәткән хетидә пүтүлгәндәк қилди; 12 улар розини буйруп, хәлиқ-
ниң арисида Наботни төрдә олтарғузди. 13 Андин у икки адәм, йәни Белиялниң бали-
лири хәлиқниң алдида Набот үстидин әрз қилип: «Набот Худаға вә падишаға дәшнәм
қилди» дәп гувалиқ бәрди. Шуниң билән улар Наботни шәһәрниң ташқириға сөрәп елип
чиқип, ташлар билән чалма-кесәк қилип өлтүрди. 14 Андин улар Йизәбәлгә адәм әвәтип:
«Набот чалма-кесәк қилип өлтүрүлди» дәп хәвәр бәрди.
15 Йизәбәл Наботниң чалма-кесәк қилинип өлтүрүлгәнлигини аңлиғанда Аһабқа: Қо-
пуп, Йизрәәллик Наботниң саңа пулға бәргили унимиған үзүмзарлиғини тапшуруп
алғин; чүнки Набот һаят әмәс, бәлки өлди, деди.
16 Шундақ болдики, Аһаб Наботниң өлгәнлигини аңлап, Йизрәәллик Наботниң үзүмзар-
лиғини егиләш үчүн шу йәргә барди. 17 Лекин Пәрвәрдигарниң сөзи Тишбилиқ Илиясқа
келип мундақ дейилди: — 18 «Қопуп берип, Самарийәдә олтиришлиқ Исраил падишаси
Аһаб билән учрашқин; мана у Наботниң үзүмзарлиғида туриду; чүнки уни егиливелиш
үчүн у йәргә барди. 19 Униңға: — «Адәм өлтүрдүңму, йерини егиливалдиңму?» — дегин.
Андин униңға йәнә сөз қилип: — Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Наботниң қенини ишт-
лар ялиған җайда сениң қениңниму иштлар ялайду» — дегин».
20 Аһаб Илиясқа: — И дүшминим, мени таптиңму? — деди. У җававән мундақ деди: —
Раст, мән сени таптим; чүнки сән Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзиллик қилиш үчүн өзәң-
ни сетиваттиң. 21 Пәрвәрдигар: «Мана, Мән үстүңгә бала чүшírip нәслиңни йоқитип,
сән Аһабниң Исраилда қалған җәмәтидики һәммә әркәкни, һәтта аҗиз яки мәйип бол-

21:10 **«Белиялниң балиси»** — ибраний тилида «Белиал» Иблисниң *(йәни Шәйтанниң)* йәнә бир исми. Демәк, бу сөз толиму иплас адәмни көрситиду.

сун, һәммисини үзүп йоқитимән; [22] вә сән Мениң ғәзивимни қозғап Исраилни гунаға
аздурғиниң үчүн сениң җәмәтиңни Нибатниң оғли Йәробоамниң җәмәти вә Ахияһниң
оғли Баашаниң җәмәтигә охшаш қилимән» — дәйду, - деди.
[23] — Йизәбәл тоғрисидиму Пәрвәрдигар сөз қилип: «Йизрәәлниң сепилиниң тешида
иштлар Йизәбәлни йәйду. [24] Аһабниң җәмәтидикиләрдин шәһәрдә өлгәнләрни ишт-
лар йәйду; сәһрада өлгәнләрни болса асмандики қушлар йәйду» деди[25] (Бәрһәқ, хотуни
Йизәбәлниң қутритишлири билән Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзиллик қилғили өзини
сатқан Аһабдәк һеч ким йоқ еди. [26] У Пәрвәрдигар Исраилларниң алдидин һайдап қоғ-
ливәткән Аморийларниң қилғинидәк қилип, жиркиничлик бутларға тайинип әгишип,
ләнәтлик ишларни қилатти).
[27] Лекин Аһаб бу сөзләрни аңлиғанда өз кийимлирини житип бәдинигә бөз йөгәп, роза
тутти. У бөз рәхттә ятатти, җим-җит маңатти.
[28] У вақитта Пәрвәрдигарниң сөзи Тишбилик Илияскa келип: —
[29] «Аһабниң Мениң алдимда өзини қандақ төвән тутуватқанлиғини көрдүңму? У өзини
Мениң алдимда төвән тутуватқанлиғи түпәйлидин, бу балани униң күнлиридә кәлтүр-
мәймән, бәлки униң оғлиниң күнлиридә униң җәмәтигә кәлтүримән» — дейилди.

Аһаб җәңдә өлиду

2Тар. 18:2-34

22 [1] Үч жилғичә Сурийә билән Исраилниң оттурисида җәң болмиғачқа, улар
течлиқта өтти. [2] Үчинчи жилда болса Йәһуданиң падишаси Йәһошафат Исраилниң
падишасини йоқлап барди. [3] Исраилниң падишаси өз хизмәткарлириға: — Гилеадтики
Рамот бизниңки екәнлигини билисиләрғу? Шундақ екән, немишкә биз җим олтирип,
техичә Сурийәниң падишасиниң қолидин уни алмаймиз? — деди.
[4] У Йәһошафатқа: — Җәң қилғили мениң билән Гилеадтики Рамотқа беришқа мақул
боламдила? — дәп сориди. Йәһошафат Исраилниң падишасиға җавап берип: — Биз си-
линиң-мениң дәп айримаймиз; мениң хәлқим өзлириниң хәлқидур, мениң атлирим
силиниң атлиридур, деди.
[5] Лекин Йәһошафат Исраилниң падишасиға: — Өтүнимәнки, бүгүн авал Пәрвәрдигарниң
сөзини сорап көргәйла, деди.
[6] Шуниң билән Исраилниң падишаси пәйғәмбәрләрни, йәни төрт йүзчә адәмни жиғду-
руп улардин: — Соқушқили Гилеадтики Рамотқа чиқсам боламду, йоқ? — дәп соривиди,
улар: — Чиққин, Рәб уни падишаниң қолиға бериду, дейишти.
[7] Лекин Йәһошафат болса: — Булардин башқа, йол сориғидәк Пәрвәрдигарниң бирәр
пәйғәмбири йоқму? — дәп сориди.

21:21 **«Мән ... нәслиңни йоқитип,...»** — яки «Мән нәслиңни...көйдүриветип,...». **«Аһабниң Исраилда қалған җәмәтидики һәммә әркәк»** — ибраний тилида: «Аһабниң Исраилда қалған җәмәтидә, тамға қарап сийидиған һәр бири» дегәнлик билән ипадилиниду. **«һәтта аҗиз яки мәйип болсун, һәммисини...»** — буниң башқа бирхил тәрҗимиси: «яки қул яки һөр болсун, һәммисини...».

21:21 2Пад. 9:7, 8, 9

21:22 1Пад. 15:29; 16:3, 11

21:23 2Пад. 9:35, 36, 37

21:25 1Пад. 16:33

22:4 **«Биз силиниң-мениң дәп айримаймиз»** —Ибраний тилида «Мән өзәм саңа охшаш болимән» дегән сөз билән ипадилиниду.

22:7 **«Булардин башқа, йол сориғидәк Пәрвәрдигарниң бирәр пәйғәмбири йоқму?»** — Йәһошафат *(5-айәттә)*: «Бүгүн авал Пәрвәрдигарниң сөзини сорап көргәйла» дәйду . Лекин «пәйғәмбәрләр» «Пәрвәрдигар» *(ибраний тилида «Йәһвә, Йәһовah»)* дегән намни *(авал)* ишләтмәй, бәлки «Худа» *(ибраний тилида «Әлоһим»)* яки «Рәб» *(«Адонай»)* дәп ишлитиду. Шуңа Йәһошафат «пәйғәмбәрләр»ниң бешарәтлиридин қаттиқ гуман қилған болса

8 Исраилниң падишаси Йәһошафатқа җавап берип: — Пәрвәрдигардин йол сорайдиған
йәнә бир адәм бар; лекин у мениң тоғрамда қутлуқни әмәс, бәлки балаю-апәтни көр-
ситип бешарәт бәргәчкә, мән уни өч көримән. У болса Имлаһниң оғли Микаядур, деди.
Йәһошафат: — И алийлири, сили ундақ демигәйла, деди.
9 Андин Исраилниң падишаси бир чакирини чақирип униңға: — Чаққан берип, Имлаһ-
ниң оғли Микаяни чақиртип кәл, дәп буйруди.
10 Әнди Исраилниң падишаси билән Йәһуданиң падишаси Йәһошафат шаһанә кийим-
лирини кийишип, Самарийәниң дәрвазисиниң алдидики хаманда һәр бири өз тәхти-
дә олтиришти. Уларниң алдида пәйғәмбәрләрниң һәммиси бешарәт бәрмәктә еди. 11
Кәнанаһниң оғли Зәдәкия болса өзи төмүрдин мүңгүзләрни ясап чиқип: — Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Мошу мүңгүзләр билән Сурийләрни йоқатқичә үсүп урсила», деди.
12 Һәммә пәйғәмбәрләр шуниңға охшаш бешарәт берип: «Гилеадтики Рамотқа чиқип
сөзсиз мувәппәқийәт қазинила; чүнки Пәрвәрдигар уни падишаниң қолиға тапшури-
дикән», дейишти.
13 Микаяни қичқирғили барған хәвәрчи униңға: — Мана, һәммә пәйғәмбәрләр бирдәк
падишаға яхши хәвәр бәрмәктә; әнди өтүнимән, сениң сөзүңму уларниң сөзи билән
бирдәк болуп, яхши бир хәвәрни бәргин, деди.
14 Амма Микая: — Пәрвәрдигарниң һаяти билән қәсәм қилимәнки, Пәрвәрдигар маңа
немә ейтса, мән шуни ейтимән, деди.
15 У падишаниң алдиға кәлгәндә падиша униңдин: И Микая, җәң қилғили Гилеадтики
Рамотқа чиқсақ боламду, йоқ? — дәп соривиди, у униңға җавап берип: — Чиқип мувәп-
пәқийәт қазинисән; чүнки Пәрвәрдигар шәһәрни падишаниң қолиға бериду, деди.
16 Лекин падиша униңға: — Мән саңа қанчә қетим Пәрвәрдигарниң намида раст гәптин
башқисини маңа ейтмаслиққа қәсәм ичкүзүшүм керәк?! — деди.
17 Микая: — Мән пүткүл Исраилниң тағларда падичисиз қойлардәк тарилип кәткәнли-
гини көрдүм. Пәрвәрдигар: «Буларниң егиси йоқ; буларниң һәр бири теч-аман өз өйигә
қайтсун», деди, — деди.
18 Исраилниң падишаси Йәһошафатқа: — Мана, мән силигә «У мениң тоғрамда қутлуқни
әмәс, бәлки һаман балаю-апәтни көрситип бешарәт бериду», демигәнмидим? — деди.
19 Микая йәнә: — Шуңа Пәрвәрдигарниң сөзини аңлиғин; мән Пәрвәрдигарниң өз тәх-
тидә олтарғанлиғини, асманниң пүткүл қошунлири униң йенида, оң вә сол тәрипидә
турғанлиғини көрдүм. 20 Пәрвәрдигар: «Ким Аһабни Гилеадтики Рамотқа чиқип, шу
йәрдә һалак болушқа алдайду?» — деди. Бириси ундақ, бириси мундақ дейишти; 21 шу
вақитта бир роһ чиқип Пәрвәрдигарниң алдида туруп: «Мән берип алдай», деди. Пәрвәр-
дигар униңдин: «Қандақ усул билән алдайсән?» — дәп соривиди, 22 у: - «Мән чиқип униң
һәммә пәйғәмбәрлириниң ағзида ялғанчи бир роһ болимән», деди. Пәрвәрдигар: —
«Уни алдап илкиңгә алалайсән; берип шундақ қил» — деди. 23 Мана әнди Пәрвәрдигар
сениң бу һәммә пәйғәмбәрлириңниң ағзиға ялғанчи бир роһни салди; Пәрвәрдигар се-
ниң тоғраңда балаю-апәт көрситип сөзлиди» — деди.
24 Шуни аңлап Кәнанаһниң оғли Зәдәкия келип Микаяниң качитиға бирни селип: —

керәк. 7-айәт вә кейинки айәтләрниму көрүң.
22:10 2Тар. 18:9
22:15 **«Пәрвәрдигар шәһәрни падишаниң қолиға бериду»** — шүбһисизки, Микая бу сөзни кинайилик тәләппуз билән ейтиду. Чүнки падиша дәрһал униңдин гуманлинип қалиду *(16-айәтни көрүң)*.
22:19 2Тар. 18:18; Аюп 1:6-12; 2:1
22:22 **«У *роһ*: - «Мән чиқип униң һәммә пәйғәмбәрлириниң ағзида ялғанчи бир роһ болимән», деди. Пәрвәрдигар: — «уни алдап илкиңгә алалайсән; берип шундақ қил» — деди»** — бу айәтләрдин бу роһниң бир ялған сөзләйдиған җин екәнлиги көрүниду. Худаниң Өз Роһи яки пәриштилири һеч қачан ялған сөз қилалмайду. Демәк, Худа җин-шәйтанларға Аһаб падишани алдашқа йол қойиду.

Пәрвәрдигарниң Роһи қайси йол билән мәндин өтүп, саңа сөз қилишқа барди?! — деди.
25 Микая жавап берип: — Өзәңни йошуруш үчүн ичкиридики өйгә жүгүргән күнидә
шуни көрисән, деди.
26 Исраилниң падишаси әнди: — Микаяни елип қайтуруп берип, шәһәр һакими Амон
билән падишаниң оғли Йоашқа тапшуруп, 27 уларға тапилап: «Падиша мундақ дәйду: —
Уни зинданға солап мән теч-аман йенип кәлгичилик қийнап нан билән суни аз-аз берип
туруңлар» — дегин, дәп буйруди.
28 Микая: — Әгәр сән һәқиқәтән теч-аман йенип кәлсәң, Пәрвәрдигар мениң воситәм
билән сөз қилмиған болиду, деди. Андин у йәнә: — Әй жамаәт, һәр бириңлар аңлаңлар,
деди.
29 Исраилниң падишаси билән Йәһуданиң падишаси Йәһошафат Гилеадтики Рамотқа
чиқти. 30 Исраилниң падишаси Йәһошафатқа: — Мән башқа қияпәткә кирип жәңгә
чиқай; сили болсила өз кийимлирини кийип чиққайла, деди. Исраилниң падишаси
башқа қияпәт билән жәңгә чиқти.
31 Сурийәниң падишаси җәң һарвулири үстидики оттуз икки сәрдарға: — Чоңлири яки
кичиклири билән әмәс, пәқәт Исраилниң падишаси билән соқушуңлар, дәп буйруди.
32 вә шундақ болдики, җәң һарвулириниң сәрдарлири Йәһошафатни көргәндә: — Уни
чоқум Исраилниң падишаси дәп, униңға һуҗум қилғили бурулди. Лекин Йәһошафат
пәряд көтәрди. 33 җәң һарвулириниң сәрдарлири униң Исраилниң падишаси әмәсли-
гини көргәндә уни қоғлимай, бурулуп кетип қелишти. 34 Амма бирәйлән қарисиғила
бир оқя етивиди, оқ Исраилниң падишасиниң савутиниң мүрисидин төвәнки улиқидин
өтүп тәгди. У һарвукешигә: һарвуни яндуруп мени сәптин чиқарғин; чүнки мән яридар
болдум, деди. 35 У күни җәң барғансери қаттиқ болди. Падиша болса Сурийләрниң уду-
лида өз җәң һарвусиға йөлинип өрә турди. Зәхмидин қени һарвуниң тегигичә еқип, кәч
киргәндә у өлди.
36 Күн патарда қошун арисида бир қаттиқ сада аңлинип: — һәр адәм өз шәһиригә янсун!
Һәр бири өз жутиға йенип кәтсун! — дейилди.
37 Падиша өлди, кишиләр уни Самарийәгә елип кәлди; улар падишани Самарийәдә
дәпнә қилди. 38 Бириси падишаниң һарвусини Самарийәниң көлидә жуйғанда (бу көл
паһишә аяллар жуюнидиған жай еди), Пәрвәрдигарниң ейтқан сөзи әмәлгә ашурулуп,
иштлар униң қенини ялиди.
39 Аһабниң башқа ишлири, қилғанлириниң һәммиси, җүмлидин униң ясиған «пил чиш
сарийи» вә бена қилған һәммә шәһәрләр тоғрилиқ «Исраил падишалириниң тарих-тәз-
кирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?
40 Аһаб ата-бовилири арисида ухлиди. Андин униң оғли Аһазия орнида падиша болди.

Йәһошафат Йәһуда үстидә һөкүм сүриду

2Тар. 20:30-37; 21:1

41 Асаниң оғли Йәһошафат Исраилниң падишаси Аһабниң сәлтәнитиниң төртинчи
жилида Йәһудаға падиша болди. 42 Йәһошафат падиша болғанда оттуз бәш яшта еди, у
Йерусалимда жигирмә бәш жил сәлтәнәт қилди. Униң анисиниң исми Азубаһ болуп, у
Шилһиниң қизи еди. 43-44 У һәр ишта атиси Асаниң барлиқ йоллирида жүрүп, улардин
чиқмай Пәрвәрдигарниң нәзиридә дурус болғанни қилатти. Пәқәт «жуқури жайлар»ла

22:25 **«Өзәңни йошуруш үчүн ичкиридики өйгә жүгүргән күни...»** — яки «Өзәңни йошуруш үчүн өйдин өйгә жүгүргән күни...».
22:28 Мик. 1:2
22:41 2Тар. 20:31

йоқитилмиған еди; халайиқ йәнила «жуқури жайлар»да қурбанлиқ қилип хушбуй яқатти.
[45] Вә Йәһошафат билән Исраилниң падишаси оттурисида течлиқ болди.
[46] Йәһошафатниң башқа ишлири, униң көрсәткән қудрити, қандақ җәң қилғанлири тоғрисида «Йәһуда падишалириниң тарих-тәзкирилири» дегән китапта пүтүлгән әмәсмиди?
[47] У атиси асаниң күнлиридә зиминдин қоғливетилмигән кәспий бәччивазларни зиминидин һайдап чиқарди.
[48] У вақитта Едомниң падишаси йоқ еди, бәлки бир валий һөкүм сүрәтти.
[49] Йәһошафат Офирдин алтун елип келиш үчүн бир «Таршиш кемә» әтритини қурди. Лекин кемиләр һечйәргә баралмиди; чүнки улар Әзион-Гәбәрдә урулуп вәйран болған еди.
[50] У вақитта Аһабниң оғли Аһазия Йәһошафатқа: — Мениң хизмәткарлирим сениң хизмәткарлириң билән кемиләрдә барсун, деди. Лекин Йәһошафат унимиди.
[51] Йәһошафат өз ата-бовилири арисида ухлиди вә «Давутниң шәһири»дә ата-бовилириниң қәбирдә дәпнә қилинди. Андин оғли Йәһорам орнида падиша болди.

Аһазия Исраил үстидә һөкүм сүриду

[52] Аһабниң оғли Аһазия Йәһуданиң падишаси Йәһошафатниң сәлтәнитиниң он йәттинчи жилида Самарийәдә Исраилниң үстидә падиша болуп икки жил сәлтәнәт қилди. [53] У
Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзил болғанни қилип атисиниң йолида вә анисиниң йолида
жүрүп, шундақла Исраилни гунаға путлаштурған Нибатниң оғли Йәробоамниң йолида манди; [54] у атиси қилғанниң һәммисини қилип, Баалниң қуллуғида болуп, униңға сәҗдә қилип, Исраилниң Худаси Пәрвәрдигарниң ғәзивини қозғиди.

22:47 **«кәспий бәччивазлар»** — бу кишиләр бутпәрәсликкә яки бутханиларға мунасивәтлик еди.
22:49 **«Йәһошафат ... бир «Таршиш кемә» әтритини қурди»** — «Таршиш кемә» бәлким Таршиш дегән портқа берип келиштики узун сәпәргә чидамлиқ болған кемини көрситәтти. «Таршиш» дегән исим Испанийә, шималий Африқа яки Британийәни яки үчиниң һәммисини көрситиду.